

C. van der Leest, Groeipunten voor christenen Groningen 2022

Inhoud

Woord vooraf

A Groeien naar volwassenheid

- 1 Geestelijke volwassenheid
  - 1.1 De noodzaak van groeien
  - 1.2 Kenmerken van geestelijke volwassenheid
- 2 Aanspreekbaarheid en verantwoordelijkheidsgevoel
  - 2.1 Luisteren en reageren
  - 2.2 Stagnatie
  - 2.3 Luisteren naar de Goede Herder
  - 2.4 Groeien in geestelijke volwassenheid
- 3 Betrokkenheid
  - 3.1 Iedereen gelijk behandelen
  - 3.2 Jezelf in de ander verplaatsen
  - 3.3 Recht doen aan de realiteit
- 4-5 Zelfaanvaarding – Zelfrelativering
  - Naar een goede balans
- 4 Zelfaanvaarding
  - 4.1 Negatief zelfbeeld
  - 4.2 Grote waarde
  - 4.3 De tegenstem ontmaskeren
  - 4.4 Groeiproces
- 5 Zelfrelativering
  - 5.1 Beperkingen onder ogen zien
  - 5.2 Eigen zonde onder ogen zien
  - 5.3 Ruimte geven aan de ander
- 6-7 Stabiliteit - Soepelheid
  - Tegenstrijdigheden bij Jezus?
  - Jezus' liefde
- 6 Stabiliteit
  - 6.1 Jezus' stabiliteit
  - 6.2 Onze stabiliteit
- 7 Soepelheid
  - 7.1 De omstandigheden
  - 7.2 Wat is dienstbaar aan iemands groei?
  - 7.3 De geestelijke spankracht van iemand
  - 7.4 Het effect van een wandaad
- 8 Incasseringsvermogen
  - 8.1 Verwende mensen?
  - 8.2 Incasseringsvermogen en Gods bestuur
  - 8.3 Incasseringsvermogen en Gods geboden
- 9 Integriteit
  - 9.1 Gespletenheid
  - 9.2 Christus' Geest
  - 9.3 Christen zijn met hart en handen

B Groeien naar een waarden-vol leven

- 10 Trouw
  - 10.1 Mens en God
  - 10.2 Gods trouw
  - 10.3 Onze trouw

- 11 Gehoorzaamheid
  - 11.1 Gehoorzaamheid = dwang?
  - 11.2 Gehoorzaamheid = vertrouwen
  - 11.3 Gehoorzaamheid = overgave
  - 11.4 Gehoorzaamheid = vruchtbaar zijn
- 12 Openheid
  - 12.1 Blick om ons heen
  - 12.2 Blick naar boven
  - 12.3 Blick naar voren
- 13-14 Vreugde – Mildheid
  - Bemoediging in het heden en over de toekomst
- 13 Vreugde
  - 13.1 Vreugde als kernwoord
  - 13.2 Is Paulus' aansporing reëel?
  - 13.3 Geen gewone vreugde
  - 13.4 Vreugde als de grondtoon
- 14 Mildheid
  - 14.1 Wat is mildheid?
  - 14.2 Onbegrensd?
  - 14.3 Grenzen
  - 14.4 Mildheid is op te brengen
- 15-16 Onbezorgdheid – Dankbaarheid
  - Bemoediging in het heden en over de toekomst
- 15 Onbezorgdheid
  - 15.1 Geen controle
  - 15.2 De blik op Christus
  - 15.3 Ons toevertrouwen aan God door bidden en danken
  - 15.4 Ontspannen zijn
- 16 Dankbaarheid
  - 16.1 Afhankelijkheid
  - 16.2 Dankbaarheid
  - 16.3 Moeite met danken
  - 16.4 Opdracht om te danken
- 17 Vrede
  - 17.1 Vrede in confrontatie met het leven hier
  - 17.2 Vrede in confrontatie met het leven straks
- 18 Geduld
  - 18.1 De achtergrond van ons geduld
  - 18.2 De betekenis van Gods geduld voor ons
  - 18.3 Ons ongeduld
  - 18.4 Het veelomvattende van ons geduld
- 19 Matigheid en genietvaardigheid
  - 19.1 Alle ruimte voor genietvaardigheid
  - 19.2 Matigheid als uiting van onafhankelijkheid
  - 19.3 Matigheid als uiting van geborgenheid
  - 19.4 Matigheid en genietvaardigheid

Woord vooraf

Als we nadenken over ons gedrag, kunnen we onderscheid maken tussen normen en waarden. Normen zijn regels, dus geboden en verboden; ze geven richting aan onze gedragingen. Waarden zijn motieven, die leiden tot deugden, eigenschappen; ze vormen de basis van de normen.

Normen zijn op het eerste gezicht duidelijk. Denk aan het verbod 'bega geen moord'. Daarmee wordt gezegd dat je niemand van het leven mag beroven. In het verlengde daarvan wordt je eveneens voorgehouden dat je niemand mag mishandelen, verminken of vernederen.

Als je over dit verbod met z'n uitwerking doordenkt, blijkt het minder duidelijk dan je zou verwachten. In bijzondere situaties hoef je dit verbod namelijk niet te praktiseren. Als iemand mij van het leven probeert te beroven, mag ik mij tegen hem verdedigen, ook al kost het diens leven. Als ik kanker heb, ben ik blij als een arts mij 'mishandelt' om de kankercellen door straling, chemie of operatie te verwijderen. Ben ik fout bezig, dan is het goed voor mij dat iemand mij corrigeert, hoe vernederend dat misschien ook op mij mag overkomen.

Uit deze toepassing komt naar voren dat achter een verbod of gebod bepaalde waarden of deugden liggen. Daarbij kunnen we in elk geval denken aan: liefde. Die vergt allereerst een innerlijke houding en leidt vervolgens tot bepaalde gedragingen. Door naastenliefde word je erin gestimuleerd de ander zo te behandelen als je zelf behandeld wil worden (Mat.7:12), terwijl zelfliefde stimuleert tot een evenwichtig zelfbeheer (verg. Ef.5:28-29).

Het praktiseren van een norm en van een waarde verloopt overigens verschillend. De weg van norm tot gedrag is maar één stap. Daarentegen vraagt de concretisering van een waarde altijd twee stappen. Voordat je tot bepaalde gedragingen komt, moet je eerst een antwoord zien te vinden op de vraag: 'Moet ik wel of niet, zus of zo handelen?' Daarvoor is nodig dat je het een tegenover het ander afweegt.

Terugkijkend op mijn werk als catecheet moet ik constateren dat ik vooral aandacht gegeven heb aan christelijke normen en maar weinig aan christelijke waarden. Nu vind ik dat een gemiste kans. Want echt-christelijk gedrag begint met waarden. Zo lijkt het heel wat als je in je huwelijk – om een voorbeeld te noemen – je keurig houdt aan de norm 'pleeg geen overspel', maar als je tegelijkertijd van de liefde weinig terecht brengt, schiet je tegenover je partner toch fundamenteel tekort.

Daarom is het goed dat tegenwoordig weer meer aandacht is voor christelijke waarden en de daarmee verbonden christelijke deugden en kwaliteiten.

Jaren terug heb ik daar in een aantal thema-preken aandacht voor gevraagd. Hierna volgen die, bewerkte, preken. Omdat waarden en deugden onderhoud behoeven en bezinning nodig hebben op de toepassing, de concretisering, noem ik ze in dit boek groeipunten.

Dit boek bevat een betrekkelijk willekeurige selectie van 19 groeipunten, die verdeeld zijn over 15 hoofdstukken. De behandelde groeipunten heb ik voorzien van twee hoofdkopjes:

A Groeien naar geestelijke volwassenheid, met de groeipunten 1-9.
Die zijn geschreven onder invloed van een boek van J. Overduin uit 1967.

B Groeien naar een waarden-vol leven. Groeipunten 10-17 sluiten aan bij teksten uit Paulus' brief aan de Filippenzen, waarna in Groeipunten 18-19 tweërlei vrucht van de Geest aan de orde komt.

Eén groeipunt, dat ik net wel noemde, ontbreekt onder de behandelde 18: liefde. Dat heeft hiermee te maken dat liefde een groeipunt is dat de geboden en waarden overkoepelt, omkadert. Anders gezegd: liefde laat zien hoe verstrekkend de geboden en waarden zijn. Zo zegt Paulus in Rom.13:9-10: 'Alle geboden worden samengevat in deze ene uitspraak: "Heb uw naaste lief als uzelf" (...) De wet vindt zijn vervulling in de liefde.' En in Gal.5:22 noemt Paulus liefde het eerst als vrucht van de Geest, die hij vervolgens invult door acht waarden op te sommen: vreugde, vrede, geduld, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing. De meeste ervan komen in het vervolg aan de orde. Mijn behandeling van 19 groeipunten kun je daarom een uitwerking noemen van hét groeipunt: liefde.

Literatuur

- H.M. Matter, *De brief aan de Philippenzen en de brief aan Philémon*. In de serie: Commentaar op het Nieuwe Testament, 1965.

- J. Overduin, *Worden als een man. Over de geestelijke volwassenheid*, 1967.
Een samenvatting van dit boek staat op m'n site www.corvanderleest.nl in de rubriek 'Teksten van anderen II: Psychologische teksten', no.6.

- André Comte-Sponville, *Kleine verhandeling over de grote deugden*, 1997.

- D. Grutter, *De Geest verandert mensen. Bijbelstudies over de vruchten van het geloof*, 2003.

- Louke van Wensveen en Harm Dane (red.), *Zuinigheid met vlijt. Over calvinistische (on)deugden*, 2009.

A Groeien naar geestelijke volwassenheid

1 Geestelijke volwassenheid

1.1 De noodzaak van groeien

Tussen geestelijke en psychische volwassenheid bestaat overeenkomst. Daarom is het verhelderend als we eerst stilstaan bij psychische volwassenheid, en dat temeer omdat psychische volwassenheid invloed heeft op geestelijke volwassenheid: als iemand gestagneerd is in z'n psychische groei, bestaat er grote kans dat er ook stagnatie is in z'n geestelijke groei.

Bij een baby word je geconfronteerd met het abc van ons mens-zijn. Een baby heeft er immers behoefte aan om gevoed en geknuffeld te worden. Wordt daaraan niet voldaan, dan gaat die dood. Een baby is daarom helemaal op zichzelf gericht om zo die behoefte vervuld te krijgen. Daar is niks mis mee, want vanwege z'n totale afhankelijkheid is die ik-gerichtheid noodzakelijk voor een baby.

Dit abc laten we nooit volledig achter ons. Altijd blijft die basale behoefte bestaan aan een knuffel, aan intimiteit. Maar het zou slecht zijn als we bleven steken in dit abc, in ons kind-zijn. Toch gebeurt dat, met alle gevolgen van dien. Is niet (voldoende) voldaan aan de basisbehoefte van een kind, dan is de kans groot dat die persoon bij het ouder worden sterk op zichzelf is gericht, in de hoop dat die alsnog krijgt wat die als kind gemist heeft. Zo iemand wordt niet echt psychisch volwassen. In plaats daarvan wordt hij een egotripper, die de ander gebruikt om aan z'n trekken te komen. Of zo iemand wordt een uitslover, die altijd weer de ander het naar de zin wil maken, in de hoop dat hij zo waardering ontvangt. Als er psychische groei is, kom je verder dan het abc. Natuurlijk, dit abc blijft altijd aanwezig, de behoefte aan verbondenheid, aan fysiek contact, aan koestering. Maar er is dan meer. Je ontwikkelt de vaardigheid om een balans te vinden tussen recht doen aan de ander én recht doen aan jezelf.

Zo zit het ook met geestelijke volwassenheid. Altijd heb je te maken met het abc van het geloof. Daarbij denk ik aan Gods vergevende liefde door Christus, dus dat je je geborgen mag weten bij God. Als je dit abc goed tot je laat doordringen, kun je daardoor geraakt worden: terwijl je zo nietig en schuldig bent als wat, mag je je veilig weten bij je hemelse Vader, de Heer van alles. Dat abc laten we, als het goed is, nooit achter ons; de verbinding daarmee raken we niet kwijt maar blijft ons beïnvloeden.

Evengoed gebeurt het dat dit abc bij ons op de achtergrond raakt. De oorzaak daarvan kan zijn dat we erg rationalistisch bezig zijn met het geloof. Dan gaat het ons om inzicht in de Bijbel; we willen de lijnen zien lopen, overal een verklaring voor hebben; we gaan beredeneren, om zo verstandelijk greep op de inhoud van de Bijbel te krijgen. In dat geval blijft ons geloof zomaar steken in ons hoofd. We gaan er geen innerlijke verbinding mee aan; we praten er alleen maar over.

Je kunt het abc van je geloof eveneens kwijtraken als je activistisch bezig bent met je geloof. Dan ben je druk in de weer voor de kerk: je bent misschien ambtsdrager, je neemt allerlei extra taken op je, zodat je daar uren in stopt. In dat geval kan je geloof blijven steken in je bezigheden en kom je niet toe aan de vraag: 'Wat zegt het mij eigenlijk?'

Beide opties zijn een reëel risico voor gereformeerde christenen. Zo op het oog lijkt het bij hen misschien heel wat, want wát een drukte met woorden en daden is er vaak bij hen. Uiteraard kan daar veel positiefs aan zitten en kan het in alle oprechtheid gebeuren. Maar het gevaar is levensgroot dat er geen verbinding meer is met het abc: dat je geraakt wordt door Gods vergevende liefde door Christus.

Ondanks het wezenlijke van het abc moet er bij ons meer zijn: volwassenheid in het geloof, zoals Paulus in 1 Kor.2:6 zegt. In Hebr.5:13-14 is er sprake van dat je iets verstandigs kunt zeggen 'over de gerechtigheid' en dat je onderscheid kunt maken 'tussen goed en kwaad'. En in Ef.4:13-15 spreekt Paulus de wens uit dat we niet 'stuurloos ronddobberen en met elke wind meewaaïen'; in plaats daarvan wijst hij op 'de volheid van Christus' en het 'samen volledig toegroeien' naar Christus.

Dit alles geeft aan dat we niet moeten blijven steken in het abc van het geloof. Helaas gebeurt dat. Dan zeggen mensen: 'Geloven moet iets moois zijn, je wordt daar beter van.' Vaak is dat ook zo en zeker op de lange termijn. Maar in ons leven hier kan geloven ook moeilijk zijn en met tranen gepaard gaan.

Of iemand vindt dat God ervoor moet zorgen dat het hem voor de wind gaat. Inderdaad wil God dat het liefst en is dat zijn einddoel voor ons. Maar voorlopig hebben we met allerlei ellende te maken, waardoor we soms tot wanhoop gebracht worden en ons afvragen: 'Waarom toch, God?'

Als dit donkere geen plek heeft in je leven als christen, ben je geestelijk onvolwassen, heb je een babygeloof. Bij ons hoort sprake te zijn van groei naar geestelijke volwassenheid. We hebben dan oog voor de consequenties van het geloof. Wat is voorbeeld de betekenis van Gods liefde door Christus voor onze visie op onze leefwereld? Of wat is de waarde van onze geborgenheid bij God voor onze omgang met onszelf, met vreugde of verdriet? Wie geestelijk volwassen is, houdt zich met dat soort vragen bezig.

Overigens is er ook een groeien in geestelijke volwassenheid. Als beginnend christen sta je anders in het geloof dan iemand die al tijden christen is. In de loop van de jaren komt er verdieping. Ouderen onderkennen vaak meer de ernst van de zonde en de grootheid van Gods gunst. Ook zijn ze vaardiger in het omgaan met tegenslagen en in het loslaten van zaken, of ze verlangen vaak meer naar de toekomst.

1.2 Kenmerken van geestelijke volwassenheid

Kennis

Geestelijke volwassenheid heeft allereerst te maken met kennis. Al een tijd wordt er geklaagd over de infantilisering van de kerkdienst, van het geloof. Voor een deel is dat ten onrechte, want voor gedegen cursussen over de Bijbel bestaat soms veel belangstelling. Voor een ander deel is het waar dat mensen zich soms laten leiden door gemakzucht: preken moeten niet over moeilijke onderwerpen gaan maar licht verteerbaar zijn; ook mogen ze niet theoretisch zijn, want de eerste eis is: 'Wat heb ik eraan?' Diezelfde gemakzucht kan er eveneens zijn bij de persoonlijke bijbelstudie. Dan houden mensen zich vooral bezig met bemoedigende teksten; die worden dan met de markeerstift bewerkt. Maar een boek als Nahum bestuderen, nee, dat is te veel gevraagd.

Het effect hiervan kan zijn dat we leven met een selectie uit de Bijbel. Als rechtzinnigen hebben we er bezwaar tegen als mensen kritisch met de Bijbel omgaan, maar in feite doen wij dan hetzelfde. Natuurlijk, er is alle ruimte om aandacht te besteden aan toegankelijke delen uit de Bijbel, aan wat praktisch toepasbaar is, aan wat ons bemoedigt. De Bijbel staat daar nu eenmaal vol mee. Maar het wordt eenzijdig als deze keuze overheersend wordt, als je je laat leiden door de eis dat het leuk moet blijven.

Deze selectieve omgang met de Bijbel kan samenhangen met psychische onvolwassenheid. Dan leef je vanuit het idee: 'De ander moet voor mij zorgen, die moet garanderen dat ik een prettig leven leid; ik zelf draag daar geen verantwoordelijkheid voor.' In dat geval wordt je levenshouding dat je alleen maar wil ontvangen. Er is geen sprake van dat je wil geven, laat staan dat je je wil inzetten. Door zo'n mentaliteit, deze psychische onvolwassenheid zijn er al heel wat huwelijken stuk gegaan - is mijn inschatting.

Op dezelfde manier kun je ook geestelijk onvolwassen zijn: op geloofsgebied moet het allemaal makkelijk gaan; je wil alleen maar hapklare brokken opgediend krijgen.

Maar als je geestelijk volwassen bent, wil je, zoals ze vroeger zeiden, 'graven in het Woord'. Je neemt geen genoegen met het abc. Je wil meer weten van de bijbelse geschiedenis, je wil achtergronden kennen, je wil ingaan op moeilijke thema's. Het beslissende daarbij is niet of het toegankelijk is en evenmin de vraag: 'Wat koop ik ervoor'. Je bent evengoed uit op meer inzicht, op een verruiming van je blik. In dat geval kun je er niet mee volstaan om passief te consumeren. Je zult er actief en met je volledige aandacht bij moeten zijn. Maar dan bereik je dat je groeit in kennis.

Toewijding

Geestelijke volwassenheid heeft ook te maken met toewijding. Dat is geen populaire benadering, want beslissend is vaak de vraag: 'Heb ik er een goed gevoel bij?' Die vraag is zelfs aan de orde bij het maken van keuzes als christen.

Natuurlijk, ons gevoel is belangrijk. Als je niet naar je gevoel luistert, leef je niet voluit maar heb je een deel van jezelf uitgeschakeld. In dat geval ben je in zekere zin al een beetje dood.

Maar tegenwoordig is het gevoel vaak de maatstaf om te bepalen wat goed is en wat kwaad. Het resultaat daarvan kan zijn dat zelfs goedgepraat wordt wat de Bijbel kwaad noemt: 'Als ik er maar een goed gevoel bij heb.'

Dit kan samenhangen met psychische onvolwassenheid. Een jong kind weet heel goed dat hij niet stiekem snoep mag pakken. Maar hij doet het toch, want het is zo lekker en mamma ziet het toch niet. Als je ouder wordt, kun je nog altijd ditzelfde gedrag vertonen. Je weet dat iets niet deugt, maar desondanks doe je het, want je hebt er zo'n zin in, en daarom moeten critici niet zeuren.

Dit kan eveneens op geestelijk gebied leiden tot onvolwassenheid: je sluit je af voor wat God jou te zeggen heeft, want voor jou staat voorop: wat jij vindt en wat jij wilt.

Maar als je geestelijk volwassen bent, geef je Gods geboden de voorrang, ook als die pijnlijk uitpakken voor jou. Dat betekent concreet: als je gehoorzaamheid aan God erom vraagt, ben je bereid in te gaan tegen wat jij graag wilt; ook wil je opruimen waaraan jij gehecht bent. Voor jou geeft de doorslag dat je ondanks alles je wil houden aan God met zijn Woord. En waarom? Omdat voor jou niet je eigen ik nummer één is, maar omdat je hart hebt voor God en je door Hem wilt laten leiden. Uit liefde voor God geef je voorrang aan zijn Woord.

Daar komt bij: je bent er zeker van dat Gods geboden uiteindelijk goed zijn voor de mens, zij bevorderen de bloei. Zelfs als je gesnoeid wordt, heb je er vertrouwen in dat je via die pijnlijke weg meer vrucht gaat dragen (verg. Joh.15:1; zie ook 10.2).

Het is niet vanzelfsprekend zo met alles om te gaan. Maar verbonden met Christus wil jij jezelf aanpakken. In dat geval is er een groeien in toewijding.

Diepgang

Geestelijke volwassenheid heeft ten slotte te maken met diepgang. Tegenwoordig wordt het een belangrijke eis gevonden dat het thema geloof opgewekt en gezellig moet zijn. Daar kon wel eens mede de oorzaak liggen dat kerkleden soms weinig op hebben met de psalmen in ons liedboek. De melodieën en het taalgebruik spreken vaak niet aan, maar waar het mij vooral om gaat is de stevige inhoud. Zo wordt in de psalmen vaak geklaagd en is er telkens sprake van vijanden. Dat vinden christenen soms allemaal maar niks.

In dezelfde trant worden ook preken gekritiseerd. Ik weet wel dat kritiek terecht kan zijn, want de ambachtelijke kant van preken is niet altijd op orde. Maar kritiek kan ermee samenhangen dat in preken de schaduwkant van het leven aan de orde komt: zonde en ellende. En dat vinden zulke critici onprettig.

Dit kan weer samenhangen met psychische onvolwassenheid. Jonge kinderen zijn door hun beperkte spankracht niet in staat zich te confronteren met nare dingen. Daar zijn ze te kwetsbaar voor, met als gevolg: als zich al te nare dingen voordoen, sluiten ze zich daarvoor af of verdringen ze het.

Mensen die volwassen worden, gaan soms door met deze vorm van zelfverdediging. Voor zulke mensen móet alles fijn en plezierig zijn. Als een schaduw in hun buurt komt, willen ze die op een afstand houden. Van anderzins problemen willen ze niet horen.

Dit kan geestelijke onvolwassenheid als gevolg hebben. Spottend wordt wel eens gesproken van 'happy clappy christendom'. Zulke christenen willen het liefst altijd loven en altijd enthousiast zijn.

Als je geestelijk volwassen bent, sta je open voor het feit dat in ons leven als mens zonde aanwezig is en gebrokenheid, wat onvermijdelijk pijn en verdriet oproept. Het is waar: als je afgaat op Gods liefde door Christus, als je let op de vele cadeaus die God ons geeft, als je kijkt naar de toekomst die God voor ons in petto heeft - ja, dan kun je enthousiast de lof op God zingen. Vandaar dat ook in klassieke liedboeken vele lofliederen staan.

Maar die lof kan je soms in de keel blijven steken. Er gebeurt immers zoveel vreselijks in de wereld. Wat mensen elkaar aandoen, wat ons aan ellende overkomt, wat God in zijn bestuur laat gebeuren: we begrijpen daar soms helemaal niks van. Een geestelijk volwassen christen heeft daar oog voor.

Het christelijk leven is dus niet alleen maar kleurrijk, zodat je altijd vol extase je handen kunt opheffen. Gelukkig zijn er vrolijke kleuren, want we kunnen God danken voor heel wat moois. Maar er is vaak ook veel zwart, alleen al door de invloed van ons eigen slechte ik. Daarnaast is er trouwens veel grijs, want al staan we ver af van de volmaaktheid, we zijn er God zij dank wel naar onderweg.

Het christelijk leven bestaat, kortom, uit vele lagen, lichte én donkere. Dat kan ons geweldig dwarszitten. Maar een volwassen oplossing is niet dat we onze ogen hiervoor sluiten. Ook de schaduwkant van ons leven moet aandacht krijgen. In dat geval is er groei in diepgang.

Gesprekspunten

- 1 In 1 Kor.3:2 en Hebr.5:12-13 wordt kritisch gesproken over het drinken van melk en in 1 Petr.2:2 juist positief. Vanwaar dat verschil?
- 2 Kun je bij jezelf zaken aanwijzen waarin je gegroeid bent naar/in geestelijke volwassenheid?
- 3 Welke methoden gebruik jij om te groeien in kennis?
- 4 Op welke punten vind jij toewijding aan God moeilijk?
- 5 Helpen de drie genoemde eigenschappen jou bij het bijwonen van kerkdiensten, en hoe dan?

2 Aanspreekbaarheid en verantwoordelijkheidsgevoel

2.1 Luisteren en reageren

De bedoeling van deze twee termen kan verduidelijkt worden door de situatie op te voeren van een moeder en een huilende baby.

Wat betekent het hier dat die moeder aanspreekbaar is? Dat ze bereid is om te luisteren naar het huilen van haar baby. Natuurlijk kan ze ervoor kiezen om zich doof te houden omdat ze moe is of het huilen van de baby beu is. In dat geval denkt ze allereerst aan zichzelf; ze geeft voorrang aan wat bij haar speelt. Ze kan ook besluiten wel te luisteren. In dat geval moet ze misschien weerstanden bij zichzelf overwinnen, maar ze stelt zich open voor wat haar baby haar door z'n gehuil te zeggen heeft: mogelijk heeft die honger of een vuile luier.

Als het goed is volgt op haar aanspreekbaarheid, op haar bereidheid om te luisteren dat ze zich verantwoordelijk voelt voor haar baby, dus bereid is op het huilen van de baby te 'antwoorden'. Ze komt in actie. Ook hier zijn twee keuzemogelijkheden. Ze kan niks doen, bijvoorbeeld omdat ze kwaad is dat de baby wakker is en al weer huilt. Ze kan er ook voor kiezen wel te reageren met als doel te doen wat de baby nodig heeft. Dan geeft ze het kind te drinken of verschoont ze diens luier.

Aanspreekbaarheid en verantwoordelijkheidsgevoel zijn kwaliteiten die een goed mens eigen zijn. Dat betekent concreet: je staat open voor het appèl dat iemand op je doet door woorden of door de situatie. En vervolgens voel je je gedrongen op dat appèl te reageren en iets voor iemand te betekenen. Het zijn dus kwaliteiten die bij elkaar horen: zonder de een komt de ander niet tot haar recht.

Deze twee kwaliteiten komen we al in het begin van de Bijbel tegen. Daar wordt verteld dat God Adam in de hof van Eden plaatste om met de opdracht die te bewerken (Gen.2:15) en dat Hij hem later een vrouw gaf. Daarmee deed God een appèl op Adam Hem dankbaar te zijn en te gehoorzamen. Kennelijk was Adam aanspreekbaar en stond hij open voor God, want hij reageerde: hij ging aan de slag door de dieren namen te geven, terwijl hij later de lof zong op de verschijning van Eva (Gen.2:18-23).

In het vervolg van de Bijbel komen we telkens in aanraking met de interactie tussen God en mensen en tussen mensen onderling. De vraag is nu: hoe gaan wij als christen om met deze twee kwaliteiten? Het is een feit dat we het allemaal nodig hebben ook in dit opzicht te groeien in geestelijke volwassenheid. We moeten het leren al meer aanspreekbaar te zijn en al beter verantwoordelijkheid te nemen in ons leven.

2.2 Stagnatie

Helaas is het groeien in aanspreekbaarheid en verantwoordelijkheidsgevoel allerm minst vanzelfsprekend. Telkens komen we het bij onszelf en anderen tegen dat in die groei stagnatie optreedt of dat beide kwaliteiten, beide waarden zelfs ontbreken.

Een bekend voorbeeld van iemand die op dit vlak in de fout is gegaan, is Kaïn (zie Gen.4:9). Op een gegeven moment vermoordt hij z'n broer Abel. Op deze misdaad van hem wordt hij door God aangesproken: 'Waar is Abel, je broer?' (4:9a). Daarmee deed God een appèl op Kaïn om z'n misdaad te erkennen en tot inkeer te komen. Ofwel: God wilde hem zover brengen dat hij z'n verantwoordelijkheid nam. Maar Kaïn weigerde: 'Moet ik soms waken over mijn broer?' (4:9b). Hij wilde dus niet naar God luisteren en sloot zich af voor het goddelijke beroep op hem. Bij die reactie kunnen we ons wel iets voorstellen. Wat hij gedaan had, was immers te erg voor woorden: hij had niemand minder dan z'n eigen broer gedood; bovendien was hij de allereerste mens die zoiets ergs had gedaan. Als hij dat echt onder ogen zag, zou hij er haast onder bezwijken. Daar komt bij dat het niemand minder dan God was die hem aansprak. Dat was angstaanjagend. Want als hij een passend antwoord gaf, wat zouden daarvan de gevolgen zijn?! Maar Kaïn was niet alleen niet aanspreekbaar, hij bleek ook z'n verantwoordelijkheid niet te nemen. Hij bouwde vanaf die tijd z'n leven op los van God (Gen.4:16-17).

Een tweede voorbeeld komen we tegen in Jezus' bekende gelijkenis van de barmhartige Samaritaan (Luc.10:30-37). Jezus vertelde daarin over een man die na een roofoverval gewond aan de kant van de weg lag. Door z'n situatie maar misschien ook door z'n hulpgeroep deed hij een beroep op voorbijkomende reizigers uit Jeruzalem, een priester en een Leviet: 'Help mij toch alsjeblieft!' Maar zij sloten zich af voor deze noodkreet en liepen door. Daar hadden ze vast argumenten voor. Wellicht hadden ze voor zichzelf een theologisch argument: 'Was die gewonde man langs de kant van de weg wel hun naaste, voor wie ze per se wat moesten betekenen?' Daarnaast hadden ze mogelijk een praktisch argument: 'Wat een gedoe om zo'n gewonde te helpen. Daardoor word ik vast smerig; ook gaat het me tijd en geld kosten.' In plaats daarvan wilden ze misschien liever nagenieten van hun verblijf in de tempel. Hoe dit allemaal ook zij, blijkens hun smoesjes was er bij hen geen sprake van aanspreekbaarheid en daardoor evenmin van verantwoordelijkheidsgevoel.

Wij kunnen evengoed op dit vlak in de fout gaan, op allerlei manieren:

Het meest extreem is dat je als ouder je kind mishandelt of misbruikt. Een buitenstaander kan zich afvragen: 'Hoe kan zo iets nou gebeuren? Een kind wiens grenzen zo destructief overschreden worden, geeft toch signalen af dat hij het allerm minst prettig vindt wat hem wordt aangedaan?' Maar dat is juist het probleem van de dader: die is doof en blind voor signalen van het kind, zo bezeten is die van zijn eigen behoeftes en emoties. Soms komt het kind later met vragen en verwijten richting z'n misbruiker. Meestal levert dat niks positiefs op voor het kind. Integendeel, de dader weert af wat het slachtoffer te berde brengt door z'n vroegere wandaden te bagatelliseren of zelfs te ontkennen. Daarmee weigert hij alsnog recht te doen aan het gevoel van het kind en verantwoordelijkheid te nemen voor z'n vroegere gedrag.

Soms wordt op ons een beroep gedaan om ons ergens voor in te zetten of financiële hulp te bieden. Dan gebeurt het dat we niet thuis geven, met, al of niet uitgesproken, als argument: 'Daar heb ik geen tijd voor'. Of: 'Daar zie ik het nut niet van in.' Natuurlijk heeft iedereen de vrijheid z'n eigen keuzes te maken en hoef je niet altijd en overal gehoor te geven aan een appèl. Maar in onze afwijzing kan sprake zijn van egoïsme. Dan stellen we ons afwerend op omdat we simpelweg geen zin hebben ons in te zetten of van ons geld weg te geven. In dat geval zetten we onszelf op het eerste plan.

Soms wordt iemand ergens op aangesproken: 'Wat heb je mij nou geleverd?! Waarom heb je dat gedaan?!' Zo iets loopt vaak niet goed af doordat de aangesprokene zwijgt of de zaak verdraait. Kennelijk vindt die de feiten te pijnlijk voor zichzelf en loopt die daarom weg voor z'n daden, met alle schade voor de persoon die hem aansprak.

Uit deze voorbeelden blijkt dat we een sterke neiging hebben om niet te luisteren en geen antwoord te geven. We zijn onszelf nu eenmaal het naast en daarom weigeren we nog al eens aanspreekbaar te zijn of ruimte te geven aan ons verantwoordelijkheidsgevoel. Maar deze handelwijze gaat altijd ten koste van de ander. Diens stem wordt dan niet gehoord, waardoor die niet krijgt wat die nodig heeft, zoals hulp, zorg en liefde.

2.3 Luisteren naar de Goede Herder

We moeten dus veranderen. Maar hoe doen we dat? Hoe kunnen we groeien in onze aanspreekbaarheid en in onze bereidheid verantwoordelijkheid te nemen? Door te luisteren naar de stem van de Goede Herder (verg. Joh.10:2-3). Die stem klinkt via de geschriften van zijn apostelen (verg. Joh.16:12-13), dus via de boeken van Het Nieuwe Testament.

Dat luisteren is niet altijd even makkelijk. Christus heeft ons voor de mogelijkheid gewaarschuwd dat we 'de stem van een vreemde' horen (Joh.10:5). En inderdaad klinken er in ons leven vele stemmen.

Allereerst zijn er die in ons binnenste klinken. Zo zijn er stemmen van onze ideeën, verlangens en driften, en die kunnen luidkeels klinken. Dat is hun goed recht, want die horen bij ons; bovendien hebben we de ruimte onszelf te zijn. Maar die stemmen kunnen ook egocentrisch uitpakken, in de trant van: 'Ikke, ikke, en de rest kan stikken.' Dan hebben we het over egoïstische ideeën, foute verlangens en donkere driften, waardoor de stem van de Goede Herder overschreeuwd wordt.

Er kunnen ook stemmen klinken van buitenaf. Dat zijn de – vaak tegenstrijdige – geluiden die we opvangen via de sociale media, de tv en onze verdere omgeving. Natuurlijk hebben die geluiden hun waarde. We zijn nu eenmaal kinderen van onze tijd en leven midden in deze wereld. Het is niet goed met de rug naar de werkelijkheid te staan. Maar die stemmen kunnen kwaadaardig zijn en ons afleiden van het Evangelie. Als zij richtinggevend voor ons worden, raken we langzaam de band met de Goede Herder kwijt.

Daarom is het zaak dat we de stem van de Goede Herder in ons leven de boventoon geven. Dat betekent concreet: we dienen open te staan voor het Evangelie. Daarin wordt ons de liefde voorgehouden van de herder, die zijn leven wilde geven om onze schulden ongedaan te maken. Van deze herder geldt dat Hij op dit moment bij God in de hemel leeft en daar aan onze grandioze toekomst werkt.

Van Hem gaat de oproep naar ons uit dat we niet onverschillig staan tegenover het Evangelie maar daarvoor warmlopen, zodat we enthousiast concluderen: wat zijn we bevoorrecht dat we bij Hem mogen (!) horen.

Hiermee verbonden is dat we openstaan voor de consequenties van het Evangelie. Dat betekent dat we zelf uit Gods liefde leven en de ander in die liefde laten delen. Ons leven van alledag moet passen bij de Goede Herder. Dan hebben wij net als Hij hart voor de kwetsbaren, voor de kleinen, voor wie maar een zwakke stem hebben die we amper kunnen horen. Dan leeft het voor ons dat we allemaal de zorg nodig hebben van de Goede Herder.

Als we ons door de Goede Herder laten aanspreken komt er dus heel wat op ons af, eigenlijk te veel voor ons verantwoordelijkheidsgevoel. Daarom is het goed te weten dat we er niet alleen voorstaan. De Goede Herder laat ons namelijk niet alleen zijn woord horen, waarmee we ons dan maar in ons eentje moeten zien te redden. Dan zouden we er hulpeloos voorstaan.

De Goede Herder heeft ons vanaf Pinksteren zijn Geest gegeven. Dat is een belangrijk geschenk, want daardoor kunnen we erop rekenen dat Gods kracht op ons inwerkt, zodat het woord van de Goede Herder bij ons binnenkomt en ons in beweging zet. De apostel Paulus zegt het zo:

'Wie Christus Jezus toebehoort (en dus door de Geest geleid wordt), heeft zijn aardse natuur met alle hartstocht en begeerte aan het kruis geslagen.' Dan leven we door de Geest en volgen Hem. (Gal.5:18a,24-25)

2.4 Groeien in geestelijke volwassenheid

Als Christus' Geest op ons inwerkt, zijn we al meer aanspreekbaar en bereid om te luisteren. Daarin volgen we Christus na. Herhaalde malen heeft Hij herinnerd aan wat in het Oude Testament over Hem gezegd was, waarna Hij deed wat daarmee was aangekondigd (zie voor twee voorbeelden hiervan: Joh.13:1,3; 19:28). Zo moeten ook wij erop gespist zijn om naar de stem van de Goede Herder te luisteren zoals dat in de Bijbel naar ons toekomt. We moeten er niet tevreden mee zijn dat we alleen zo nu en dan luisteren of dit oppervlakkig doen. Dan zou er stilstand komen in onze groei. We moeten er gretig in zijn om telkens en grondig bezig te zijn met Christus' Woord, zodat we gedrenkt worden in de liefde en wijsheid van de Goede Herder.

Het gevolg hiervan zal zijn dat we al gevoeliger worden voor de stem van onze naasten.

Als ouders laten we ons dan niet allereerst leiden door onze emoties en behoeftes, maar doen we vóór alles recht aan wat ons kind nodig heeft.

En als iemand ons z'n moeite te kennen geeft, sluiten we ons voor diens signalen niet af omdat we opgeslokt worden door onze eigen situatie, maar pakken we die signalen op.

Luisteren we naar de stem van de Goede Herder, dan worden we eveneens al meer vatbaar voor corrigerende stemmen van anderen. Soms zullen mensen ons vragen stellen of ons kritiseren. Groeiend in geestelijke volwassenheid reageren we daar niet allergisch op omdat we ons aangevallen of zelfs afgevoelen. In plaats daarvan zijn we bereid erbij stil te staan: 'Wat is de bedoeling van die ander met z'n kritische vragen? Heeft hij op bepaalde punten misschien gelijk? Ben ik wellicht tekortgeschoten, sta ik misschien schuldig, moet ik soms tot inkeer komen?'

Als Christus' Geest op ons inwerkt, neemt niet alleen onze aanspreekbaarheid toe. We groeien evengoed in ons verantwoordelijkheidsgevoel, zodat we al meer bereid zijn te antwoorden. Ook daarin moeten we Christus navolgen. Die bad in Getsemane: 'Laat het gebeuren zoals U het wilt' (Mat.26:39,42), waarna Hij zijn vijanden tegemoet ging.

Zo moet ook bij ons vooropstaan dat we reageren op de stem van de Goede Herder. Het leven van een christen kan niet door gemakzucht of laksheid getypeerd worden, in de zin van: 'Ik geloof het wel.' Als we bij Christus horen, willen we graag voor de band met Hem uitkomen en de lof op Hem zingen. Eveneens hoort vrucht van de Geest bij ons te rijpen, zoals:

'...liefde, vreugde en vrede, geduld, vriendelijkheid en goedheid, trouw, zachtmoedigheid en zelfbeheersing (Gal.5:22-23a).

Hier hoort eveneens bij dat we onze verantwoordelijkheid nemen voor de erfenis van ons verleden. Het kan zijn dat in onze jeugd verschrikkelijke dingen zijn gebeurd, zodat we beschadigd zijn. In reactie op wat je is aangedaan zou je je blijvend kunnen opstellen als slachtoffer. Maar als je geestelijk volwassen bent, onderken je als opdracht aan jou: 'Hoe ga ik met die zware erfenis om?' en probeer je meer greep te krijgen op je leven.

Ook neem je je verantwoordelijkheid voor je foute daden. Als je je realiseert dat je fout zit, is dat vast pijnlijk en ben je geneigd dit te verdringen, alsof het niet meer bestaat. Wil je bij de Goede Herder horen, dan zie je het onder ogen: 'Wat kan ik doen om iets van m'n fouten goed te maken?'

Ten slotte draai je je niet weg als er een beroep op je wordt gedaan. Natuurlijk, soms kan het voor jou te veel worden iets te ondernemen, want je spankracht is soms beperkt; dan kan het wijs zijn om voorrang te geven aan jezelf. Maar als je ruimte hebt iets voor een ander te betekenen, moet je daartoe bereid zijn, ook al heb je wellicht weinig zin of puf. Dat doe je omdat je ervan doordrongen bent dat je ook zelf leeft bij de gratie van de inzet van de Goede Herder. Dan gun je het een ander dat die ook steun ondervindt.

Zo worden we opgeroepen te groeien in geestelijke volwassenheid. Dat betekent hier: we zijn bereid te luisteren naar de stem van de Goede Herder en naar ieder die een appèl op ons doet.

Daarnaast zijn we bereid om te antwoorden in reactie op de Goede Herder en verantwoording te nemen voor onze daden, wat dat ook mag kosten.

Hiermee leven we volgens de Geest van de Goede Herder en volgen we het goede spoor, tot opbouw van de ander en op weg naar de toekomst.

Gesprekspunten

- 1 Welke stemmen binnen in jou belemmeren je om te luisteren naar de stem van de Goede Herder?
- 2 Welke stemmen van buitenaf hinderen jou om te luisteren naar de stem van de Goede Herder?
- 3 Vind je het moeilijk op je fouten aangesproken te worden en waarom dan?
- 4 Wat is er aantrekkelijk aan om jezelf telkens als slachtoffer te zien?
- 5 De balans tussen zorgen voor jezelf en er zijn voor anderen vinden velen moeilijk. Waarom?

3 Betrokkenheid

Belangrijk voor geestelijke (maar trouwens ook voor psychische) volwassenheid is: je laat je niet leiden door je impulsen, zodat je doet wat er maar in je opkomt. Je laat je leiden door christelijke waarden. Eén van die waarden is: betrokkenheid, dus dat je je verbonden weet met de ander, empathie voor hem hebt, het beste zoekt voor hem. Dat is niet altijd even eenvoudig, want de ander kan zo anders zijn dan jij dat je de verbinding lastig kunt leggen. Daarom is het belangrijk dat wij eveneens op dit terrein God navolgen, want wat geldt vóór alles van Hem: dat Hij betrokken is bij mensen.

Dat is eigenlijk verbazingwekkend. Dit komt naar voren als we lezen wat Mozes vertelt over de relatie tussen God en zijn volk Israël. Waarom heeft God tot die band besloten? Niet door het talrijke van de Israëlieten en evenmin door hun kwaliteiten. Die band kwam er omdat God Israël liefhad (verg. Deut.7:7-8; 9:4-5; 10:15). Vroeger zeiden theologen het zo: 'God nam redenen uit zichzelf.' Het was zijn vrije keuze dat Hij zich aan Israël verbond. En dan te bedenken dat aan Hem 'de hoogste hemel toebehoort en de aarde met alles wat daarop leeft' en dat Hij 'de hoogste God en Heer' is, 'de grote, de sterke, de ontzagwekkende God' (Deut.10:14,17).

In het Nieuwe Testament is sprake van Gods liefde voor de wereld (Joh.3:16) en van zijn mensliefde (Titus 3:4). Ondanks het fundamentele verschil tussen God, de glorieuze Schepper, en ons, zijn kwetsbare schepselen, heeft God bemoeienis met ons.

Als wij beeld van God willen zijn, moeten ook wij betrokken zijn bij mensen. Daarbij kunnen we aan verschillende acties denken:

3.1 Iedereen gelijk behandelen

Helaas moeten we bekennen dat we medemensen vaak niét gelijk behandelen. We maken ons er schuldig aan dat we ons door onze voorkeur laten leiden en daarom de een voortrekken ten koste van de ander. In de Bijbel vind je daar voorbeelden van. Zo heeft Jakob z'n zoon Jozef als favoriet behandeld omdat z'n lievelingsvrouw Rachel Jozefs moeder was. Wat een ellende is daar niet uit voortgekomen (Gen.37). Eeuwen later werd de gemeente te Korinte verscheurd door partijvorming. De één was vóór Paulus, de ander volgde Petrus, een derde gaf de voorkeur aan Apollos (1 Kor.1:11-12)). De onderlinge verhoudingen werden daardoor verziekt, blijkt uit Paulus' eerste brief aan die gemeente.

Ten slotte wijst Christus erop dat mensen de ander soms andere maatstaven opleggen dan zichzelf, met als gevolg dat ze wel de splinter in andermans oog opmerken maar niet de balk in het eigen oog (Mat.7:3-5).

Deze opstelling is ons helaas uit de praktijk bekend. In gezinnen gebeurt het dat een vader die vroeger gymnasium heeft gevolgd, negatief doet tegenover z'n zoon omdat die naar het vmbo gaat, maar ook omgekeerd: een vader die vroeger zelf het vmbo heeft gevolgd kan het niet zetten dat z'n zoon naar het gymnasium gaat. Verder komt het voor dat mensen zich in de kerk laten leiden door gevoelens van sympathie of antipathie, afhankelijk van iemands persoon, diens ideeën of maatschappelijk positie.

Op dezelfde manier stellen mensen zich in de samenleving genuanceerd op tegen mensen van de 'eigen soort', mensen die dezelfde ontwikkeling hebben, dezelfde interesses en die in dezelfde situatie verkeren, terwijl ze mensen van een andere soort qua opleiding, belangstelling, omstandigheden moeilijk kunnen verdragen.

Wie zich op deze manier opstelt is in feite geestelijk onvolwassen. Hoe anders was Christus. Nooit heeft Hij eenzijdig naar één kant gekeken. Hij liet zich bijvoorbeeld niet leiden door zijn afkomst: Hij was weliswaar in een stal geboren en lag als baby in een voederbak, maar in zijn latere optreden heeft Hij zich niet tegen de rijken afgezet: Hij was er evengoed voor hen (verg. Luc.19:2-10). Hij had een zekere voorkeur voor zijn volgeling Johannes, die daarom aangeduid wordt als 'de leerling van wie Jezus hield' (Joh.21:20); ook bestond er kennelijk een speciale band tussen Hem en Maria van Magdala (verg. Joh.20:14-16). Maar Hij liet zich hierdoor niet beheersen maar had en heeft alle zondaars op het oog, zoals zo mooi verwoord wordt in het lied 'Jezus neemt de zondaars aan' (Lied 436 uit het Liedboek 1973).

In overeenstemming hiermee wordt als eindfase van de geschiedenis beschreven: 'Hierna zag ik dit: een onafzienbare menigte, die niemand tellen kon, uit alle landen en volken, van elke stam en taal' (Openb.7:9). Kortom, geen enkele discriminatie.

In navolging van Christus moeten wij niet eenkennig zijn maar ruimte geven aan iedereen. Allereerst in het gezin. Het zal waar zijn dat het ene kind jou als ouder beter ligt dan het andere. Maar dat mag nooit een reden zijn dat kind beter te behandelen. Je moet voor al je kinderen dezelfde liefde en toewijding hebben en daarmee het beeld van Christus laten zien.

Natuurlijk heb je als kerklid de voorkeur voor bepaalde mensen, bepaalde organisatievormen en voor een bepaalde liturgie; dat hoef je niet te verloochenen. Maar je moet jouw keuzes niet laten gelden ten nadele van anderen. Je moet juist je best doen om recht te doen aan hen.

Ook in de samenleving heb je soms meer aansluiting bij de één dan bij de ander en daar is niks mis mee: je mag jezelf zijn. Maar je moet je niet voor de ander afsluiten. Iedereen moet je een plek gunnen, al betekent dit dat je moet opschikken. Daarin hoor je een volgeling te zijn van Christus.

Op deze manier moet we rechtvaardig zijn tegenover iedereen. Dat is lastig want we hebben allemaal onze voorliefdes. Bovendien maakt de ander het ons soms moeilijk. Desondanks is het belangrijk ons ervoor in te zetten dat we de ander het volle pond geven door hem of haar gelijk te behandelen. Dit in navolging van God, van Christus, want ook Hij 'maakt geen onderscheid' (Rom.2:11).

3.2 Jezelf in de ander verplaatsen

Hoe is het mogelijk iedereen gelijk te behandelen? We kunnen onszelf helpen met een bekende psychische methode: onszelf in de ander verplaatsen.

Vaak doen we dat juist niet, want we hebben de 'natuurlijke' drang onszelf als maatstaf aan te houden. Dat is een teken van geestelijke onvolwassenheid, die overal voorkomt. Ouders bijvoorbeeld zijn nog al eens helemaal gericht op hun mening, hun ideeën, hun plannen en die dragen ze dan ook uit tegenover hun kinderen. Tot op zekere hoogte is dat hun goed recht, want zij zijn de ouders. Maar het gevolg hiervan kan zijn dat ze onvoldoende recht doen aan de eigenheid van hun kind. Ze walsen over diens mening, ideeën en plannen heen als zouden die er niet toe doen.

Een soortgelijk probleem kan in de kerk spelen. Daar heeft iedereen z'n visie op wat de ideale opbouw van de gemeente is of de ideale zondagse liturgie; die visie kan jou zo beheersen dat je die per se doorgevoerd wil zien. De keerzijde hiervan is dat zo'n kerklid er grote moeite mee heeft dat anderen hier anders in zitten. Daardoor kan dat kerklid geneigd zijn anderen geen plek meer te gunnen.

Als je het op deze manier nalaat je in de ander te verplaatsen, roept dat onvermijdelijk spanning op. Wie anders denkt of doet dan jij wordt gauw als een stoorzender gezien, misschien zelfs als een vijand. Diep in je hart zou je het liefst zien dat die ander weg was, zodat er rust kan komen en de dingen gaan zoals jij dat graag ziet. Of je hebt de onweerstaanbare neiging je eigen gelijk door te zetten, met als gevolg dat je geestelijke terreur toepast over de rug van de ander heen.

Maar dan Christus: Hij heeft zichzelf telkens verplaatst in de ander. Een mooi voorbeeld hiervan is de geschiedenis van de moeders die met hun kleine kinderen naar Jezus kwamen in de hoop dat Hij hun kinderen zou aanraken en zegenen. De apostelen vonden dat maar niks en wilden ze wegsturen, want ze gingen uitsluitend uit van hun inschatting van de situatie. Maar Jezus had oog voor die moeders en wat hen bewoog, waarom Hij zich boos maakte om de opstelling van zijn leerlingen (Marc.10:13-14).

Een mooie episode is ook de ontmoeting met Bartimeüs. Deze blinde man schreeuwde om Jezus toen die in een grote massa mensen voorbij liep. De omstanders ergerden zich daaraan: 'Man, houd je mond'. Maar Jezus merkte hem op en sloot aan bij diens verlangen: 'Wat wilt u dat Ik voor u doe?' (Marc.10:51)

Ontroerend is ten slotte het verhaal van Petrus. Toen Jezus door de joodse leiders verhoord werd, verklaarde Petrus op de binnenplaats tot driemaal toe: 'Ik heb niks met Jezus te maken.' Erg van hem en pijnlijk voor Jezus. Maar wat gebeurde er: toen de haan kraaide en Petrus z'n wandaad onder ogen moest zien, keerde Jezus zich om en richtte zijn liefdevolle blik op Petrus (Luc.22:60-61) - en dat terwijl zijn zware nacht van lijden volop gaande was.

Deze geschiedenissen bewijzen het gelijk van dat woord uit Hebr.4:15: de hogepriester die wij hebben 'kan met onze zwakheden meevoelen,' waarbij als verklaring staat: 'omdat Hij, net als wij, in elk opzicht op de proef is gesteld.' Oftewel: Christus kan zich in ons verplaatsen, Hij weet hoe het bij ons werkt en houdt daar rekening mee.

Wij worden opgeroepen Christus hierin na te volgen.

Weer allereerst in het gezin. Ouders hebben de taak structuur aan te brengen in het leven van hun kinderen en hun grenzen te stellen, want die hebben het nodig gecorrigeerd te worden. Maar telkens moeten ouders zich afvragen: 'Hoe komt onze aanpak over bij ons kind? Kan het zijn dat we hem onbedoeld tekortdoen of zelfs beschadigen?' Stel dat een vader tegen z'n kind, telkens als dat met z'n rapport thuiskomt, opmerkt dat die ene zes de volgende keer best een zeven kan worden of die zeven een acht. Dan loop je de kans dat zich bij zo'n kind de hardnekkige gedachte postvat: 'Ik word alleen door m'n pa geaccepteerd als ik voldoende presteer' - uitermate slecht voor z'n zelfbeeld. Ook verder moet je als ouder je ervan bewust zijn dat kinderen moeilijk kunnen relativiseren, waardoor jouw opmerkingen onbedoeld verkeerd kunnen uitpakken.

Verder is het prima dat je als kerklid warmloopt voor je eigen visie en die uitdraagt, want je hebt daar vast argumenten voor. Maar het is belangrijk je geregeld af te vragen: 'Wat is eigenlijk de motivatie van mensen die hier anders in zitten? Kan ik die volgen en kan ik misschien deels met hen meegaan?' Op die manier kom je samen verder.

Kortom, we moeten ruimte geven aan de ander en empathie voor hem of haar hebben. Op die manier laten we het beeld van Christus zien. Dan sta je ervoor open dat het wellicht anders kan of anders is dan jij altijd hebt gedacht. Daarmee erken je dat jouw wil, jouw visie, jouw beleving niet per definitie de enige ware is.

3.3 Recht doen aan de realiteit

Als we op een goede manier betrokken willen zijn bij de ander, moet we wel weten waar die ander staat, wat de realiteit is waarin die leeft. Vaak proberen we de realiteit naar onze hand te zetten: weer een teken van geestelijke onvolwassenheid. Dat kan op verschillende manieren:

Je kunt je blind en doof houden voor wat er gaande is. Op zich is deze opstelling begrijpelijk. Wat er gaande is, is soms pijnlijk, waarom je dat liever niet onder ogen ziet. In dat geval pas je vaak een bezwering toe: 'Ik wil niet dat het waar is, dus is het niet waar.'

Verwant hiermee is dat je idealiserend naar de ander kijkt. In gezinnen willen mannen en vrouwen soms geen kwaad woord over elkaar horen: 'Wij hebben een prima huwelijk...' Op dezelfde manier steken ouders soms de kop in het zand als het over hun kind gaat: 'Onze Jan doet zoiets niet.'
In de kerk komt het voor dat het kromme wordt recht gepraat. Denk aan de manier waarop seksueel misbruik vaak in de doofpot gestopt is. Ten slotte achten nationalisten hun land verheven boven alle andere landen; wat hun land op het politieke toneel doet is per definitie goed.
Gemeenschappelijk aan dit alles is dat gemeend wordt: 'Je moet de ander nooit afvallen. Dat zou een gebrek aan liefde zijn, aan loyaliteit.'

Een bekende methode om weg te lijken van de realiteit is dat je de ander de schuld geeft van jouw fout. Dat gebeurde al in het paradijs. Toen Adam door God erop aangesproken werd dat hij van de boom had gegeten, schoof hij de schuld op Eva en in feite op God, met de woorden: 'De vrouw die U mij hebt gegeven om mij terzijde te staan, gaf mij vruchten van de boom en toen heb ik ervan gegeten' (Gen.3:12).

Soortgelijk is dat Paulus' volksgenoten zich ethisch verheven voelden boven hun heidense omgeving. Maar hij hield hun toen voor: 'U bent evenmin te verontschuldigen. Het oordeel dat u over anderen velt, velt u over uzelf, want de dingen die u veroordeelt doet u zelf ook' (Rom.2:1).

Op dezelfde manier proberen ook wij ons voor onze eigen fouten af te sluiten. Een vrouw kan bijvoorbeeld haar man tegenover de kinderen uit de wind houden met het 'argument': 'Papa heeft problemen met z'n chef; vandaar dat hij lelijk doet tegen jullie. Neem hem dat maar niet kwalijk.' Of: 'Toegegeven, onze Jan blowt, maar dat komt door z'n foute vrienden.' Of: 'Dat ik in de schulden ben geraakt komt eigenlijk doordat er zoveel reclame gemaakt wordt voor lenen, doordat de banken hun voorwaarden te royaal toepassen, doordat de regering onvoldoende beschermende maatregelen heeft genomen...'

Op deze manier wordt andermans vuil tot de eigen zeep gemaakt, oftewel: de eigen verkeerde kaart wordt de ander in handen gespeeld.

De Bijbel gaat hierin anders te werk. Daarin wordt nooit verbloemd over de realiteit gesproken.

Een van de meest akelige verhalen gaat over een vrouw in Gibeon, die door mannen uit de stad doodverkracht wordt, zonder dat haar man zich daartegen verzet (Recht.19:22-28). De onthutsende kanten van koning David worden niet verstopt, met name hoe hij Batseba heeft afgepakt van een officier uit z'n leger, waarna hij ervoor heeft gezorgd dat die officier, Uria, in de oorlog is gesneuveld (2 Sam.11). Eveneens wordt in alle eerlijkheid verteld hoe Jezus door kerkleiders aan het kruis is geschreeuwd (Mat.27:15-25). Ten slotte wordt van de grote apostel Paulus niet verzwegen dat hij de gemeente van Christus heeft vervolgd (Hand.8:3), een wandaad waarvan hij naar eigen zeggen z'n verdere leven last gehouden heeft (1 Kor.15:9).

Goede en kwade kanten worden zonder enig toedekken naast elkaar geplaatst. Petrus bijvoorbeeld wordt eerst door Jezus getypeerd is als rots voor de kerk, maar daarna door Hem als een satan gekritiseerd (Mat.16:15-23). Opmerkelijk is hoe Jezus te keer ging tegen kerkelijke leiders: 'Wee jullie', want ze deden zelf niet wat ze anderen voorhielden, terwijl Hij tegelijk tegen zijn leerlingen zei: 'De schriftgeleerden en de farizeeën hebben plaatsgenomen op de stoel van Mozes. Houd je dus aan alles wat ze jullie zeggen en handel daarnaar' (Mat.23:2-3).

Laten wij op dezelfde manier openstaan voor de realiteit, inclusief voor de schaduwzijden.

Zo is het goed dat man en vrouw kritiek hebben op elkaar en op hun kinderen. Het zou laf en onvolwassen zijn als zij zich om de lieve vrede zouden stilhouden. Belangrijk daarbij is dat je kritiek geeft uit betrokkenheid. Als je bij de ander aandacht vraagt voor diens negatieve kant, moet dat uit liefde gebeuren, in het besef dat we om te kunnen groeien allemaal sturing en correctie nodig hebben.

Eveneens in de kerk is het prima dat kerkleden tegenover kerkenraadsleden hun mond open doen als ze vragen hebben of zich zorgen maken. Het zou niet goed zijn als zij er het zwijgen toe doen omdat ze bang zijn voor gedoe. Uiteraard is commentaar krijgen voor een kerkenraad niet gezellig. Maar op die manier weten de verantwoordelijke leiders wel wat er speelt en kunnen zij zich samen met de andere kerkleden ervoor inzetten verder te komen. Vandaar dat de apostelen in hun brieven veel aanwijzingen hebben opgenomen. Voor ons als betrokkenen zijn die vaak lastig, maar ze scherpen ons wel op.

Wat ten slotte de samenleving betreft: het is een goede zaak dat de regionale en landelijke bestuurders in reactie op kritiek geregeld aan zelfreflectie doen. Toch moeten we niet in de valkuil stappen dat we uitsluitend bij onszelf vandaan wijzen richting de instanties: 'Waarom hebben ze niet....' Dat is uiteraard het makkelijkste, want zo blijven we zelf ongeschonden overeind. Beter is telkens goed in de spiegel te kijken. Dan ontdekken we dat wezelf ook niet altijd even aardig en goed zijn. Dat is leerzaam en daarvoor kunnen we ons ontwikkelen.

We moeten dus openstaan voor de schaduwzijden van ons leven. Natuurlijk is dat een onthutsende activiteit. Maar de liefde is niet bang voor de waarheid, in vertrouwen op het Woord van Christus: 'De waarheid zal u bevrijden' (Joh.8:32).

Gesprekspunten

- 1 Hoe staat het met jouw verwondering over Gods betrokkenheid bij ons, bij jou?
- 2 Kun jij er voorbeelden van geven dat je niet iedereen in je omgeving gelijk behandelt?
- 3 Wanneer is het terecht dat ouders hun kinderen niet altijd gelijk behandelen?
- 4 Waarom is het moeilijk je goed in de ander te verplaatsen?
- 5 Waarom is het therapeutisch heilzaam de harde realiteit onder ogen te zien?

4-5 Zelfaanvaarding - Zelfrelativering

Naar een goede balans

Als mensen psychische problemen hebben, is er vaak geen goede balans tussen zelfaanvaarding en zelfrelativering. De een laat voortdurend dominant z'n ego gelden zonder kritisch naar zichzelf te kijken, terwijl de ander zichzelf zo destructief neersabelt dat hij nooit toekomt aan een positieve beleving van zichzelf. Beide uiterste levenshoudingen zijn vaak moeilijk te beïnvloeden en dat temeer als ze ook nog godsdienstig gekleurd worden. De eerste kan erop wijzen dat hij terecht voor zichzelf opkomt, want hij is immers beeld van God en ook nog (stel dat hij ambtsdrager is) geroepen door God? De ander kan stellen dat hij terecht negatief over zichzelf is, want door de zonde geldt van hem dat hij nietswaardig is? Beide levenshoudingen hebben als gevolg dat iemands leven niet echt tot bloei kan komen. Daarom is het goed om aandacht te geven aan zelfaanvaarding en zelfrelativering, zodat we kunnen groeien naar een goede balans tussen beide.

4 Zelfaanvaarding

4.1 Negatief zelfbeeld

Nog al wat mensen hebben last van een negatief zelfbeeld. Meestal ontstaat dat in iemands jeugd, door verschillende oorzaken. Het kan zijn dat je de mindere was of in elk geval je de mindere voelde van een broer of zus; anders dan jij was die slim of handig, met soms als gevolg dat je ouders merkbaar trots waren op die broer of zus terwijl jij amper meetelde. Of je kreeg structureel geen bevestiging maar kritisch commentaar; wat jij ook maar deed, nooit was het goed in de ogen van je ouders. Mogelijk is eveneens dat je jarenlang getuige of slachtoffer bent geweest van mishandeling of zelfs misbruik. Helaas komen dergelijke zaken ook in christelijke gezinnen voor. We zouden daardoor kunnen gaan twijfelen aan de invloed van Christus' Geest op mensen. Tegelijk weten we het uit de Bijbel en uit de geschiedenis: zolang Christus nog niet teruggekeerd is, blijft de macht van de zonde en van de duivel werkzaam onder mensen, ook onder gelovigen.

Het zal niemand verbazen dat de genoemde ervaringen destructief inwerken op de psyche van kinderen, waardoor ze als volwassene problemen hebben bij hun functioneren. Zo kunnen ze constant het gevoel hebben waardeloos te zijn. Of ze horen een stem in hun hoofd die tegen hen zegt: 'Jij bent niks, jij kunt niks, jij deugt niet.' Wonderlijk genoeg kan dit samengaan met een gezond zelfbewustzijn: 'Ik beschik over kwaliteiten, ik heb heel wat bereikt!', maar in een diepere laag zit het besef: 'Ik ben eigenlijk niemand. Wanneer word ik ontmaskerd dat ik niks voorstel? Ik kan net zo goed niet leven!'

Soms wordt mensen met zulke gevoelens voorgehouden dat ze zich schuldig maken aan zonde en zich moeten bekeren. Daar ben ik het volstrekt mee oneens. Dat zij zulke destructieve gevoelens hebben is geen keuze van hen maar is hun door mensen en/of situaties uit hun verleden áángedaan. Dat is de erfenis die ze van vroeger hebben meegekregen. Ze zijn slachtoffer van hun verleden. Ze zijn daarom niet schuldig aan hun negatieve innerlijk. Maar in je negativiteit moet je niet berusten. Je moet je verantwoordelijkheid nemen door jezelf met de vraag bezig te houden: 'Hoe ga ik om met m'n verleden, met m'n erfenis?' Je moet daarom aan de slag gaan. Dat betekent: je moet je ervoor inzetten dat je op dit punt groeit in geestelijke volwassenheid.

4.2 Grote waarde

Groeien houdt concreet in dat je je ervoor inzet om de bijbelse boodschap op dit gebied je eigen te maken. En wat is die boodschap? Je hebt in Gods ogen grote waarde!

Nu zou je kunnen tegensputteren: 'In de kerk leren we toch dat we niks zijn, niks hebben, niks kunnen? Dus ben ik te verwaarlozen!'

Het is waar, als we onszelf geïsoleerd bekijken, moeten we erkennen dat we maar klein zijn, nietig, kwetsbaar, onbetekenend. Maar dat is niet de complete waarheid. Als we onszelf bekijken zoals we verbonden zijn met God, moeten we zeggen: we zijn uit Gods hand voortgekomen, Hij heeft ons op aarde verantwoordelijkheid gegeven en daarbij passende talenten. Daarop gelet zijn we groots, zoals ook in Psalm 8 wordt gezongen: ook al is de mens maar een sterveling,

'U hebt hem bijna een god gemaakt, hem gekroond met glans en glorie, hem toevertrouwd het werk van uw handen en alles aan zijn voeten gelegd.' (vs.6-7)

Dat grootse moeten we niet wegstoppen. We mogen onszelf presenteren: 'Ik ben iemand, ik kan heel wat!' Vandaar dat Paulus kan oproepen: 'Volg mij na!' Hij was zich z'n waarde bewust.

'Maar', kunnen we tegenwerpen, 'we maken ons door ons falen elke keer schuldig tegenover God en daardoor zijn we uiteindelijk toch nergens?' Ook deze tegenwerping is waar als we onszelf geïsoleerd bekijken. Dan klopt het dat we besmeurd voor God staan en zijn liefde hebben verspeeld. Maar we hebben niet alleen maar met onszelf te maken. Als gelovige horen we bij Christus en daarmee staan we in het warme licht van Gods liefde. Dat kunnen we lezen in Rom.5. Daar wordt over ons heden gezegd:

'Nu wij rechtvaardig verklaard zijn op grond van geloof, leven we in vrede met God, door onze Heer Jezus Christus. Dankzij Hem hebben we door het geloof toegang gekregen tot Gods genade, die ons fundament is, en mogen we ons laten voorstaan op de hoop om in zijn luister te delen (...) Deze hoop zal niet worden beschaamd, omdat Gods liefde in ons hart is uitgegoten door de heilige Geest, die ons gegeven is.' (vs.1-2,5)

Er mag in ons leven dus sprake zijn van zonde, desondanks kunnen we door Christus met opgeheven hoofd door het leven gaan. En kijkend naar de toekomst mogen we ons gelukkig prijzen door onze zekerheid dat we eens gaan delen in Gods glorie. Ondanks onze zonde en ellende zijn we bevoorrecht.

4.3 De tegenstem ontmaskeren

Deze bijbelse boodschap kan ons helpen om de destructieve tegenstem in ons te ontmaskeren. Die zegt wel: 'Jij bent waardeloos'. Maar daarmee laat die stem een duivelse leugen horen, want God kent ons hoge waarde toe.

De tegenstem mag ons voorhouden: 'Jij bent smerig en slecht', maar dat is pertinent onwaar. God kijkt naar ons via Christus en verklaart via zijn Woord tegenover ons: 'Jij bent vrijgesproken, je bent rechtvaardig.'

De tegenstem mag beweren: 'Jij bent niemand', maar dat klopt niet, want Christus kent jou persoonlijk, is voor jou aan het kruis gespijkerd, is voor jou opgestaan en heeft voor jou zijn Geest op de pinksterdag laten komen.

Die tegenstem mag zeggen: 'Je kunt er net zo goed een eind aan maken', maar ook dat is bezijden de waarheid. Al stemt jouw beleving in met deze doodswens, tegelijk geldt: Christus wil graag ook jouw oudste broer zijn en wil met jou de toekomst ingaan. Hij gunt jou het leven in al z'n volheid.

4.4 Groeiproces

Deze verandering in denken en beleven breekt niet ineens door. Daar is een groeiproces voor nodig, net zoals je ook niet ineens psychisch volwassen bent. Dat groeiproces kent voorwaarden. De belangrijkste is dat je de juiste geestelijke voeding krijgt. Dat betekent dat je openstaat voor de bijbelse boodschap. Omgaan met de Bijbel is daarom nodig en dan ook de bereidheid je daardoor te laten corrigeren. Onmisbaar daarvoor is dat je de hulp inroept van Christus' Geest. Het lukt niet op eigen kracht ervoor te zorgen dat het Woord je gaat raken. Je moet erom vragen dat Christus' Geest de bijbelse boodschap in jou integreert.

Daarnaast is het vaak ook gewenst dat je de juiste therapie volgt om zo te groeien in psychische volwassenheid. Op deze manier bereik je dat de psychische en geestelijke heling elkaar wederzijds versterken.

Wie op deze manier aan de slag gaat met z'n negatieve zelfbeeld gaat merken dat de bijbelse boodschap bevrijdend gaat werken. Je kunt dan (meer) ontspannen en zelfbewust in het leven staan. Je wordt niet meer dominerend beïnvloed door de deprimerende krachten uit het verleden, terwijl ook de stem in je hoofd met haar afkrakende taal tot zwijgen wordt gebracht of hoogstens vaag op de achtergrond spreekt. Je kunt positief over jezelf en je kwaliteiten denken omdat je je laat leiden door de liefdesverklaring van God: 'Jij bent mijn geliefde kind.' Zo groei je in zelfwaardering omdat je je gewaardeerd weet door God, je Schepper, en door Christus, je Heer en redder.

5 Zelfrelativering

5.1 Beperkingen onder ogen zien

Als er bij ons sprake is van een gezonde zelfwaardering, zijn we in staat de eigen beperkingen onder ogen te zien.

Heb je een negatief zelfbeeld, dan zet je alles op alles om jezelf overeind te houden. Want in dat geval kun je je het niet veroorloven jezelf klein te maken, want dan blijft er in je beleving maar weinig van jezelf over. Daarom maak jezelf groter en beter dan je in werkelijkheid bent. 'Nee hoor, ik heb geen problemen. Met mij gaat het prima. Ik heb alles goed voor elkaar!'

Maar als je geestelijk volwassen bent, heb je er geen behoefte aan jezelf op te blazen. Je hebt er geen moeite mee te erkennen dat je soms met lege handen staat. Je hebt de diepe overtuiging: 'Ik ben een geliefd kind van God, Hij heeft mij waarde toegekend!' Maar juist dan vind je het geen bezwaar ervoor uit te komen: 'Ik ben op dat punt niet zo geweldig. Ik kan dit niet. Dat weet ik niet. Daarin heb ik gefaald', want nu je je door God gedragen weet houd je voldoende over. Met andere woorden: zelfwaardering geeft ruimte voor zelfrelativering.

5.2 Eigen zonde onder ogen zien

Als je zelfwaardering hebt en jezelf dan ook kunt relativeren, kun je allereerst je eigen zonde onder ogen zien. Juist als je basisgevoel is: 'Ik deug niet', neig je ertoe niet eerlijk en open te zijn. Dat zie je bij daders van seksueel misbruik: diep in hun hart weten ze vast dat ze vreselijk fout zitten, maar vaak ontkennen ze dit en bagatelliseren ze hun gedrag. Psychologisch is dat begrijpelijk: als ze hun daden echt onder ogen zouden zien, zouden ze eronder bezwijken want ze zouden al het positieve kwijt raken.

Ben je geestelijk volwassen, dan kun je het opbrengen te bekennen dat je vuile handen hebt. Denk maar aan de apostel Paulus, die z'n pijnlijke verleden ronduit opbiecht. Zo duidt hij zichzelf aan als een misgeboorte, 'want ik ben de minste van de apostelen, ik ben de naam apostel niet waard omdat ik Gods gemeente heb vervolgd' (1 Kor.15:8-9); hij erkent dat hij Christus vroeger 'heeft 'gelasterd, vervolgd en beschimpt' (1 Tim.1:13a). Hoe kan hij het aan hiermee onverbloemd voor de dag te komen?

Doordat hij tegelijk Christus kan danken omdat Hij zich over hem heeft 'ontfermd' en hem 'heeft toe-
vertrouwd Hem te dienen'; ook heeft hij de vaste overtuiging dat God hem heeft vrijgesproken en dat
hij hierom toekomst heeft: 'Onze Heer heeft mij zijn genade in overvloed geschonken.' (1 Tim.1:12-14)
Laten we Paulus hierin navolgen. Van onszelf hebben we altijd weer de neiging onszelf te handhaven
tegenover God en mensen, waarom we per se het deksel op de beerput met onze smurrie willen hou-
den. Maar nu we ons veilig kunnen weten bij God met zijn vergevende gunst, kunnen we onszelf relati-
veren, zelfs door ronduit toe te geven: 'Ik zit hierin of daarin helemaal fout' - in het vertrouwen dat we
daarmee Gods liefde niet kwijtraken.

5.3 Ruimte geven aan de ander

Als je dank zij je zelfwaardering jezelf kunt relativieren, ben je eveneens in staat de ander ruimte te ge-
ven. Ben je onzeker over jezelf, dan stel je je gauw krampachtig op en ga je jezelf en je opvattingen
verabsoluteren, en dat ten koste van de ander. Dat zie je overal gebeuren.

In gezinnen weigeren ouders nog al eens voldoende rekening te houden met hun kinderen. Wat hun
kind vindt of wil diskwalificeren ze dan als dom of fout. Als dat structureel gebeurt, kan dat ernstige ge-
volgen hebben. Dominante ouders kunnen bij hun kinderen het gevoel oproepen dat hun mening, hun
gevoelens niet relevant zijn, met negatieve gevolgen voor hun zelfgevoel als volwassene.

Ook in de kerk is vaak een gebrek aan zelfrelativering. Dan beschouwen kerkmensen hun visie, hun
keuzes als de ware, waarom ze weigeren de ander recht te doen. Waar kerkmensen op deze manier
zichzelf op de troon zetten, raken gemeentes onvermijdelijk verdeeld en vallen ze uiteen in groepen die
elkaar eigenlijk geen plek gunnen.

Een geestelijk volwassene die zichzelf kan relativieren, kan anderen royaal een plek gunnen, ook al ver-
schillen ze nog zo van elkaar. De apostel Paulus wijst ons hierin de weg in Rom.15. Daar wordt de te-
genstelling beschreven tussen de sterken (zij die alles eten) en de zwakken (zij die bepaald voedsel niet
eten). Wat zegt Paulus dan: 'Laat ieder van ons zich richten op het belang van de ander, op wat goed
en opbouwend voor hem is' (vs.2). Een opmerkelijke uitspraak, want volgens Paulus hebben de ster-
ken, die alles eten, principieel gezien gelijk, want uiteindelijk is alle voedsel rein (Rom.14:20). Toch
stelt hij:

'Wij, de sterken, moeten de zwakken in hun kwetsbaarheid bijstaan en niet ons eigen belang vooropzetten. Laat
ieder van ons zich richten op het belang van de ander, op wat goed en opbouwend voor hem is.' (Rom.15:1)

Daarin moeten we volgens Paulus Christus navolgen:

'Ook Christus zocht niet zijn eigen belang; integendeel, er staat geschreven: 'De smaad van wie U smaadt, is op
Mij neergekomen'.' (Rom.15:3)

Dat heeft allereerst betekenis voor ons, kerkmensen. Natuurlijk is het lastig ruimte te geven aan hen
die in discussies een andere benadering hebben dan wij of die in de kerkdienst voor andersoortige mu-
ziek kiezen. Als je zulke mensen niettemin ruimte geeft, kan dat bij je overkomen alsof je ontrouw bent
aan jezelf. Ik denk dat het juist een bewijs van geestelijke volwassenheid is als je je eigen keuze kunt
relativeren. Goed beschouwd is die keuze van jou vaak niet de waarheid waar je per se aan moet vast-
houden, maar slechts jouw persoonlijke keuze waar een ander anders mee om kan en mag gaan.

Dat heeft ook betekenis voor ouders. Het lijkt zwak om kinderen de ruimte te geven hun eigen keuzes
te maken. Je kunt zelfs verdedigen dat daarmee afbreuk wordt gedaan aan het ouderlijk gezag. Het te-
gendeel is waar: het is juist een teken van kracht, van volwassenheid als je respectvol omgaat met wat
een kind wil of vindt. Je realiseert je dat zo'n kind er recht op heeft al meer z'n eigen weg te gaan.

Ten slotte kunnen we dit alles eveneens toepassen voor onze opstelling in de samenleving. Op sociale
media gaan mensen vaak heftig tekeer tegen medeburgers die anders zijn dan zij qua huidskleur, sek-
suele geartheid, politieke opstelling, levensovertuiging e.d. Wie zich door de bijbelse boodschap over
zelfrelativering laat leiden, zal het vanzelfsprekend vinden de ander ruimhartig z'n plaats te gunnen.

Overigens kan duidelijk zijn dat zelfrelativering haar grenzen heeft. Er zijn zaken die onopgeefbaar zijn
en het onmogelijk maken ruimte te geven voor andere keuzes. Zo leven wij in de kerk bij de gratie van
Christus; iemand die Christus niet als Heer en redder wil erkennen, kan geen kerklid zijn in volle rech-
ten. Gezinsleden gaan met elkaar om in vertrouwen, maar als een kind stelselmatig geld of spullen van
z'n ouders steelt om z'n verslaving te financieren, sluiten ouders terecht de deur voor hem. In onze sa-
menleving wordt de vrijheid van meningsuiting hoog aangeschreven, maar als iemand antisemitische of
racistische taal uitslaat of tot geweld oproept, krijgt die onvermijdelijk met justitie te maken.

Maar afgezien van deze grenzen is zelfrelativering een belangrijke kwaliteit, waardoor we het elkaar
gunnen om van elkaar te verschillen. Daardoor zijn leefbare gemeenschappen mogelijk, waar ook.

Gesprekspunten

- 1 Merk je bij jezelf en om je heen een goede balans tussen zelfaanvaarding en zelfrelativering?
- 2 Hoe kun je zelfaanvaarding ermee rijmen dat we 'onbekwaam zijn tot iets goeds' (Zondag 3)?
- 3 Stelling: 'Om theologische opvattingen te kunnen relativieren moet je onderscheid kunnen maken
tussen fundamentele/onopgeefbare en niet-fundamentele/bespreekbare opvattingen.'
  - 3a Kun je voorbeelden geven van deze twee soorten opvattingen?
  - 3b Helpt dit onderscheid om binnen de kerk verdraagzamer met elkaar om te gaan?
- 4 Kun je zaken noemen die we in de kerk onaanvaardbaar vinden maar waarvoor we in de samenle-
ving ruimte geven? Vanwaar dit verschil (verg. Mat.13:28b-30a)?

6-7 Stabiliteit - Soepelheid

Tegenstrijdigheden bij Jezus?

Veel mensen houden van duidelijkheid: het moet zo en niet anders.

Dat passen ze allereerst toe in de opvoeding. Als hun kind in de fout is gegaan, kan het nadrukkelijk zeggen: 'Maar ik wilde...' Zij luisteren daar niet naar: 'Daar heb ik niks mee te maken. Ik had het jou duidelijk gezegd.' Punt, uit. Hun argument is: 'Een kind moet structuren krijgen. Daar past niet bij dat je uitzonderingen maakt of nuanceringen aanbrengt. Dat scheidt alleen maar onduidelijkheid.'

Dezelfde duidelijkheid willen ze ook in de kerk. Geboden zijn geboden. Je moet geen water in de wijn doen, maar geboden altijd onverkort handhaven. Ook kerkelijke afspraken zijn afspraken. Daar moeten kerkleden zich gewoon aan houden, zonder die aan te passen aan hun persoonlijke smaak.

Als zulke mensen naar het optreden van Jezus kijken, raken ze misschien wel in de war. Ogenschijnlijk zitten in dat optreden tegenstrijdigheden. Laat ik enkele teksten noemen.

In Mat.5:17-18 zegt Jezus nadrukkelijk (in eigen woorden samengevat): 'Ik ben niet gekomen om de geboden af te schaffen; de geboden blijven altijd van kracht.' Maar hiertegenover staat het verhaal uit Joh.8:3-11. Enkele kerkelijke voorgangers kwamen op Jezus af met de mededeling: 'Meester, deze vrouw is op heterdaad betrapt toen ze overspel pleegde. Mozes draagt ons in de wet op zulke vrouwen te stenigen. Wat vindt U daarvan?' Maar hoe loopt dat af? Jezus zegt tegen die vrouw: 'Ik veroordeel u niet.' Van steniging is geen sprake.

In Mat.5:39,41 staat de aansporing van Jezus: 'Keer degene die je op de rechterwang slaat, ook de linkerwang toe (...) Als iemand je dwingt één mijl met hem mee te gaan, loop er dan twee met hem op.' Met andere woorden: toegeeflijk zijn. Maar als een tijd later Petrus iets verkeerd tegen Jezus zegt, krijgt hij van Jezus te horen: 'Ga terug, Satan, achter Mij!' (Mat.16:23). Bepaald niet toegeeflijk.

En hoe fel ging Jezus niet tekeer tegen de kerkelijke leiders: 'Wee jullie' (zie Mat.23). Maar op Golgota bad Jezus: 'Vader, vergeef hun, want ze weten niet wat ze doen' (Luc.23:34).

Ten slotte: Het ene moment zei Jezus heel teer: 'Kom allen bij Mij, jullie die vermoeid zijn en onder lasten gebukt gaan, Ik zal jullie rust geven' (Mat.11:28). Op een ander moment haalt Hij fel uit: 'Wie een van de geringe mensen die in Mij geloven ten val brengt, die kan maar beter met een molensteen om zijn nek in zee geworpen worden en in de diepte verdrinken' (Mat.18:6).

Die tegenstrijdigheden kunnen je onzeker maken: 'Je weet bij Jezus soms totaal niet waar je aan toe bent.' Wat moeten we daarmee? Zijn die tegenstrijdigheden het gevolg van de stemming waarin Hij toevallig verkeerde, zodat Hij, heel grillig, de ene keer zus reageerde en de andere keer zo?

Jezus' liefde

Wat aan de orde is, is dat Jezus zich door liefde liet leiden. En die liefde is niet week, waarbij alles goed is. Nee, die liefde omvat respect en trouw.

Allereerst respect voor God: Jezus wilde recht doen aan God. Die had in het Oude Testament een programma voor Hem geschreven en geboden doorgegeven. Daarvan zei Jezus: 'Mijn voedsel is: de wil doen van Hem die Mij gezonden heeft' (Joh.4:34). Daarom hield Hij zich hieraan. Hij was hierin trouw. Hij bleef zich voor God inzetten, al kostte Hem dat nachtrust, tranen, populariteit, zijn leven zelfs. Hij liet zich door niets afleiden maar hield vol.

Dat respect en die trouw gold ook mensen. Om hen respectvol recht te doen was Hij de ene keer mild en de andere keer hard, want gemeenschappelijk in zijn reactie was de vraag: 'Is wat Ik doe heilzaam voor die persoon?' Eveneens in deze relatie was Jezus trouw, waarom Hij zich voor zijn medemensen bleef inzetten, hoeveel onbegrip en haat er ook was. Hij verloor de moed niet maar ging door.

Door dit alles was er bij Jezus stabiliteit én soepelheid. Laten we Hem daarin navolgen. Maar hoe kunnen we dat doen? De apostel Paulus spoort ons aan dat onze liefde 'steeds meer aan inzicht en fijnzinnigheid wint, zodat u kunt onderscheiden waar het op aankomt' (Filip.1:9). Dan weet je waarin je stabiel én waarin je soepel moet zijn, maar ook wannéér je dat moet zijn en hoe ver je daarin moet gaan.

6 Stabiliteit

6.1 Jezus' stabiliteit

Bij Christus is stabiliteit aanwezig blijkt het feit dat Hij zijn boodschap telkens helder en krachtig liet horen. Door zijn liefde voor God met zijn Woord verklaarde Hij: 'Elke jota, elke tittel in de wet blijft van kracht' (Mat.5:18). Vandaar dat Hij zelf gehoorzaam was aan de wet. Vandaar ook dat Hij die overspelige vrouw weg liet gaan met de aansporing: 'Zondig vanaf nu niet meer' (Joh.8:11).

Opmerkelijk is verder hoe Jezus telkens met een beroep op het Oude Testament erop wees dat iets móest gebeuren (zie bijv. Luc.24:25-27). Om die reden reed Hij op een ezelsveulen de stad binnen (Mat.21:4-5) en liet Hij zich ten slotte aan het kruis spijkeren (Joh.3:14). Dat stond allemaal in het Oude Testament beschreven en daar hield Hij zich aan.

Uit liefde voor de mensen hield Hij hun verschillende keren voor: 'Hebben jullie niet gelezen...'(zie bijv. Mat.19:4; 21:16,42), en dan volgde een citaat. Daarmee maakte Jezus duidelijk: 'Die oudtestamentische woorden zijn ook voor jullie geldig.'

De liefde van Jezus voor Gods Woord en voor de mensen kennende weten we precies wat we aan Hem hebben. Daarin is Hij zo stabiel als wat. Laten we zijn voorbeeld volgen.

6.2 Onze stabiliteit

Gedreven door onze liefde voor God met zijn Woord mogen ook wij er sterke overtuigingen op na houden. Daarmee maak je je niet altijd even populair. Maar het zou geestelijk onvolwassen zijn als je je overtuiging om die reden vóór je zou houden of zou aanpassen. Als je je laat leiden door Christus' Geest, durf je het aan overtuigd christen te zijn en je daarin stabiel op te stellen. Ik noem vier thema's:

De manier waarop we tegen de Bijbel aankijken

Voor ons is dat niet maar een boek waarin mensen hun godsdienstige ideeën en ervaringen ventileren, zodat je die mag kritiseren en daarop een selectie mag toepassen wat jij voor jou geldig vindt. Als christen zien we de Bijbel vooral als Góds Woord. Dit boek heeft dan ook gezag voor ons.

Natuurlijk, er staan tijdgebonden passages in, maar of iets tijdgebonden is bepalen wij niet zelf maar moet uit het geheel van de Bijbel naar voren komen. Als we het over de Bijbel hebben, past daarbij dus het werkwoord gehoorzamen.

De manier waarop wij tegen de Geest aankijken

Als (niet-charismatisch) christen begeven wij ons niet op een smalspoor, zodat we het vooral over de gáven van de Geest hebben en dan met name de spectaculaire zoals klanktaal en gebedsgenezing.

Nadenkend over de Geest stellen we evengoed en misschien wel in het bijzonder zijn vrucht aan de orde – zoals liefde, vrede, geduld, vriendelijkheid, zelfbeheersing enz. (Gal.5:22-23). Daarnaast is aandacht voor de Geest essentieel zoals Hij in de loop van de geschiedenis ons de Bijbel heeft leren lezen, waarvan we de neerslag vinden in de belijdenisgeschriften van de kerk.

De manier waarop we aankijken tegen de wereld en de toekomst

Als christen beschouwen we onszelf niet slechts als pelgrims op doorreis. We hebben hier een taak van God gekregen, namelijk om zijn schepping te beheren; ook hebben we van Hem de ruimte gekregen om te genieten van wat Hij ons hier geeft. Door trouw te zijn aan onze taak en door oog te hebben voor de natuur en cultuur geven we God de eer die Hem als Schepper toekomt.

Maar luisterend naar Gods Woord zijn we ons ervan bewust dat het hier en nu niet het één en al is. Het is een voorproef van wat nog komt, de nieuwe wereld. Daar, in de toekomst, ligt onze eindbestemming.

De manier waarop we tegen de mens aankijken

Als christen erkennen we dat wij op eigen kracht niet in staat zijn het goede te doen. Daarvoor hebben wij God nodig. Die moet het kwaad inperken. Ook moet Hij als eerste naar ons toekomen, want wij zijn onmachtig ons bij Hem in de gunst te werken. Christus moet de verbinding leggen.

Even zovele thema's die we als christen uit liefde voor Gods Woord met stelligheid uitdragen.

Maar we moeten Christus ook hierin navolgen dat we uit liefde voor de ménsen ferme taal spreken. Het zal waar zijn: dan worden we niet altijd even aardig gevonden. Maar het zou onvolwassen zijn als we die ferme taal zouden verbloemen om zo sympathiek gevonden te worden.

Als we geestelijk volwassen zijn en ons door Christus Geest laten leiden, durven we het aan ronduit te noemen wat God afkeurt. Daarvoor kunnen we alle Tien Geboden bij langs gaan. Maar daarnaast kunnen we andere zaken noemen die in de Bijbel afgewezen worden zoals: overmatig drinken, discrimineren van mensen, afbreuk doen aan Gods schepping.

In dit alles moeten we persoonlijk en als kerk stabiel zijn. Dat is dan geen conservatisme of starheid, maar daarin spreekt onze liefde voor God met zijn Woord en voor de mensen. Op die manier weten kerkleden precies: 'Daarvoor gaan we. Dat is de boodschap van onze gemeente.' Dat scheidt helderheid. Ook hoeft er dan geen misverstand te bestaan bij gasten of buitenstaanders: 'Hiervoor staan zij.'

7 Soepelheid

Gedreven door zijn liefde was Jezus de ene keer mild en de andere keer hard tegenover zijn toehoorders. Zo moeten ook wij al wikkend en wegend afwegingen maken. De inhoud van de boodschap is nu eenmaal niet hetzelfde als de tóepassing van de boodschap. Populair gezegd: de soep wordt nooit zo heet gegeten als die opgediend wordt. Christus hield rekening met vier aspecten.

7.1 De omstandigheden

Denk weer aan die overspelige vrouw. De kerkleiders wilden met behulp van de wet Christus onderuit halen (zie Joh.8:6). Christus liet zich door hen niet vangen. Vandaar dat de geschiedenis erin uitmondde dat Hij tegen de vrouw zei: 'Ik veroordeel u niet.'

Denk ook aan de kruisiging: een tijd ervoor had Jezus de leiders voorgehouden: 'Wee jullie', want toen waren waarschuwingen op hun plaats (Mat.23). Maar toen Hij gekruisigd werd, was de situatie anders. Daarom bad Hij toen: 'Vader, vergeef hun, want ze weten niet wat ze doen' (Luc.23:34). Ze hadden immers maar een beperkt zicht gekregen op Jezus. Daarom dit gebed.

Op dezelfde manier moeten ook wij in onze omgang met mensen rekening houden met de omstandigheden. Denk aan samenwonen: het is niet goed te praten. Maar er is verschil in samenwonen. Vaak is er in feite grotendeels overeenstemming met een huwelijk, doordat de desbetreffende jongeren elkaar levenslang trouw willen blijven. Daarmee moet je rekenen.

Een ander voorbeeld: echtscheiding. Natuurlijk is het niet goed als getrouwen scheiden, maar soms moet je het onder ogen zien: als deze getrouwen bij elkaar zouden blijven, zouden ze eraan kapot gaan en worden hun kinderen wel erg beschadigd.

Ten slotte een heel ander voorbeeld: in artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis wordt onderscheid gemaakt tussen ware en valse kerk. Maar we moeten niet vergeten dat dit uitgesproken is in een eeuw waarin vervolgingen plaatsvonden als je een afwijkende kerkkeus maakte. In de 21ste eeuw liggen de fronten heel anders. Daarom gaan wij anders met dit onderscheid om dan in de 16de eeuw gebeurde.

7.2 Wat is dienstbaar aan iemands groei?

Omdat Christus in zijn omgang met mensen hiermee rekening hield, spoorde Hij het ene moment aan om je belager je andere wang toe te keren (Mat.5:39), want daarmee kon je een keten van kwaad doorbreken: 'Jij doet mij dit aan, dan zal ik jou dat aandoen, enzovoort.' En door meer dan de afgedwongen mijl mee te lopen (Mat.5:41) stapelde je vurige kolen op iemands hoofd.

Maar het andere moment wist Hij dat Petrus hardhandig tot de orde moest worden geroepen. Hij had een visie op het werk van Jezus die onaanvaardbaar was. Daarom moest hij op z'n nummer gezet worden (Mat.16:23). Pijnlijk maar wel leerzaam voor hem.

Hierin dienen we Jezus na te volgen. De ene keer komt het voor dat we als kerk niet blij zijn met iemands keuzes maar desondanks present zijn met onze boodschap bij die persoon thuis of op diens trouwdag. Want wie weet wat die boodschap bij hem of haar doet. Een andere keer stellen we harde grenzen, want niet alles kan maar geduld worden. Dat stellen van grenzen is misschien niet prettig maar wie weet is dat voor iemand de aanleiding om alsnog tot een goede keus te komen.

7.3 De geestelijke spankracht van iemand

Dat Jezus hiermee rekening hield kan verklaren waarom Hij tegen Zacheüs geen woord zei over diens financiële wandaden. Jezus volstond ermee hem te vragen of Hij bij hem mocht eten. Maar wat een uitwerking heeft dat niet gehad op Zacheüs. (Luc.19:5,8) Mooi is eveneens dat Jezus geen onderzoek instelde hoe ernstig het overspel van die vrouw was en haar daar evenmin over onderhield. Hij volstond ermee tegen haar te zeggen: 'Zondig niet meer.' (Joh.8:11) Dat heeft vast effect gehad.

Evengoed daarin moeten we Jezus navolgen. Op bezoek bij mensen kan het wijs zijn hen amper aan te spreken op hun onchristelijk gedrag. Dat is dan geen kwestie van slapheid maar kan een welbewuste keus zijn om er ruimte voor te krijgen dat eerst stilgestaan kan worden bij het abc.

Verder, we hebben als kerk beloofd ons te zullen houden aan kerkelijke afspraken. Maar soms merken kerkenraden dat die pastoraal averechts werken. Dan nemen ze de vrijheid daarvan af te wijken.

7.4 Het effect van een wandaad

Waarom Jezus' felle uitspraak over die molensteen (Mat.18:6)? Omdat de veroordeelde dader 'een van de geringen', een kwetsbare gelovige te na kwam. Daar had die dader vast een redenatie voor, maar voor Jezus was beslissend: zo iemand bracht een 'geringe' in het nauw en dat was onduldbaar.

Laten we ook dit voorbeeld van Jezus volgen. Tegenwoordig is er veel aandacht voor het mishandelen of misbruiken van kinderen. Elke dader heeft wel z'n verhaal hoe hij hiertoe gekomen is. Beslissend is dat zo iemand verwoestend is opgetreden in het leven van een kind. Daar past geen mildheid bij.

Denk ook aan geestelijke dwang in de kerk. Die dwang kan misschien een bijbelse kleur hebben, doordat een beroep gedaan wordt op de wet. Maar tegelijk werkt dwang zo ontmoedigend, dat we er beslist geen ruimte aan mogen geven. Ook in de kerk past geen terreur.

Zo kan duidelijk zijn: 'onderscheiden waarop het aankomt' (Filip.1:10) vraagt om een verschillende aanpak: de ene keer zus, de andere keer zo. Dit werkt vast verwarrend voor wie zwart-wit denken of denken in termen van alles of niets. Die hebben wellicht het idee dat ze hun houvast kwijtraken. Maar als je geestelijk volwassen bent, als je je laat leiden door Christus' Geest, geef je elkaar de ruimte om dit soort afwegingen te maken, op zoek naar een goede balans tussen stabiliteit en soepelheid.

Gesprekspunten

- 1 Stelling: 'In het Oude Testament hebben we te doen met een wraakzuchtige God en in het Nieuwe Testament met een God die liefde is.' Wat vind je van deze stelling?
- 2 Jezus reageert fel op wie de geringen ten val brengt. Maakt dat bang of geeft dat troost? Waarom?
- 3 Veel christenen vinden het lastig voor hun standpunt uit te komen. Waarom? Hoe verbeter je dat?
- 4 Stelling: 'Als je soepel bent loop je gevaar je principes te vergeten.' Wat valt hiervan te zeggen?
- 5 Stelling: 'Soms moet je kiezen voor het mindere kwaad om het ergere kwaad te voorkomen.' Wat vind je hiervan?

8 Incasseringsvermogen

8.1 Verwende mensen?

Al tientallen jaren hebben we in Nederland vrede en welvaart. Een ongekennde situatie. Dat wordt extra duidelijk als we kijken naar diverse landen in Afrika: daar lijkt alleen maar ellende te zijn.

Maar onze situatie is niet alleen positief; ze vormt ook een risico voor ons, namelijk dat we verwende mensen worden. Je voelt jezelf het centrum van het heelal, waar alles om moet draaien, met als gevolg: je hebt geen oog voor de ander en al zeker niet voor de Ander. Voor jou geldt de leus: 'Ik wil het nu en ik wil het allemaal'. Je wil niet wachten en jezelf evenmin beperken.

Allereerst niet op materieel gebied: krijg je een impuls om iets te kopen of te doen, dan moet daar meteen aan worden voldaan; zie je een nieuwere versie van een product, dan wil je het oude vervangen. Deze mentaliteit is vaak eveneens aanwezig in de manier waarop je omgaat met je leven: je kunt niet tegen teleurstellingen en tegenslagen, want je wil gelukkig zijn en kicks hebben.

Ik schat in dat velen van ons hier op z'n minst iets van herkennen. Het hangt als het ware in de lucht een eisende levensinstelling te hebben. Je hebt récht op alles; wat jij wilt, móet gewoon gebeuren.

Als er dan iets mis gaat in je leven, roept dat een buitensporige reactie op. Je wordt kwaad, want je bent ervan overtuigd: 'Wat mij nu overkomt, is niet eerlijk!' Of je raakt gedeprimeerd, want je hebt het idee: 'Nu ik iets niet meer heb, hou ik niks meer over.' Cru gezegd: ons leven hoeft maar even niet optimaal meer te zijn of we worden een mokkend, dreinend kind.

Zulke mensen hebben een gebrek aan incasseringsvermogen, ze kunnen niet tegen een stootje. Als de dingen niet van een leien dakje gaan, zijn ze van de kaart. Psychisch onvolwassen is dat.

Dit alles kan zich ook nestelen in de verhouding met God. Dan is er sprake van geestelijke onvolwassenheid. Van ons mag gevraagd worden dat we hierin verder komen en volwassen gelovigen worden.

8.2 Incasseringsvermogen en Gods bestuur

Ons leven gaat lang niet altijd voor de wind. Het kan zijn dat je gezondheid te wensen overlaat. Misschien heb je te kampen met een handicap, waar je nooit vanaf zult komen. Of je hebt een ernstige ziekte onder de leden, die lang zal duren of misschien zelfs dodelijk is.

Ook is mogelijk dat je geen partner hebt en geen kinderen, terwijl die wel jouw diepste verlangen zijn. Maar helaas is dat verlangen niet vervuld; dat kan heel zwaar zijn.

Mogelijk heb je een slecht huwelijk. Je hebt mooie dromen gehad over getrouwd zijn maar daar is weinig van over, met als gevolg dat de fleur van je huwelijk af is.

Misschien is je dagelijks werk niet zoals jij het graag wilt, met als resultaat: je gaat elke morgen met lood in de schoenen de deur uit.

Maar ook onnozele dingen kunnen ongerief brengen: je krijgt onderweg een lekke band; je moet een rapport uitprinten maar opeens gaat je printer stuk; je zit te eten en een kies breekt af. Irritante zaken. Het leven is kennelijk niet altijd leuk. Dat kun je negeren maar vroeg of laat voel je daarvan de pijn.

Nu kun je daar onvolwassen op reageren. Als jou iets kleins overkomt, kun je boos worden: 'Waarom moet mij dit overkomen?' Of je wordt chagrijnig. Er is dan geen balans tussen het kleine van het vervelende feit en de heftigheid van je emotie.

Wordt iemand door iets ergs getroffen, dan komt er soms protest los: 'Waaraan heb ik dat verdiend?' Daarmee wordt in feite uitgesproken: 'Ik heb recht op voorspoed en daar heeft God voor te zorgen.'

Ook kan iemand op iets ergs reageren met schuldgevoel: 'Ik word gestraft, want kennelijk heb ik iets fout gedaan.' God wordt dan geacht te reageren zoals wellicht ouders vroeger bij die persoon thuis reageerden. Er hoefde maar iets te gebeuren of pa werd kwaad en deelde klappen uit.

Een onvolwassen reactie is ook dat je gaat vluchten. Je vlucht weg uit je nare situatie in een droomwereld. Het kan de droomwereld zijn van pulpfilms of games. Ben je ziek, dan vlucht je misschien in de droomgedachte dat er vast ergens een genezer te vinden is die jou genezing kan bezorgen.

Al deze reacties zijn begrijpelijk. Tegenspoed kan zwaar zijn. En niet iedereen is even weerbaar. Maar als je kritisch naar dit soort reacties kijkt, ontdek je hierin iets gemeenschappelijks: je stelt je op als een zielig slachtoffer. Het zou mooi zijn als je in dit soort situaties groeit naar geestelijke volwassenheid en dan ook incasseringsvermogen ontwikkelt. Dan denk ik aan drie dingen:

Aanvaarding

Incasseringsvermogen is allereerst dat je aanvaardt: er kunnen altijd verbijsterende dingen gebeuren in je leven, dingen die je absoluut niet kunt begrijpen, zodat je alleen maar kunt uitschreeuwen: 'Waarom overkomt mij dit?' Denk aan het slot van Ps.44:24-27:

'Word wakker, Heer, waarom slaapt U? Ontwaak! Verstoot ons niet voor eeuwig.

Waarom verbergt U uw gelaat, waarom vergeet U onze ellende, onze nood?

Onze ziel ligt neergebogen in het stof, ons lichaam vastgekleefd aan de aarde.

Sta op, kom ons te hulp, verlos ons, omwille van uw trouw.'

Het erge dat ons overkomt kan veel losmaken bij ons. Maar op een gegeven moment moeten we zover proberen te komen dat we het kunt accepteren: 'Ja, zo is het leven.' Dan integreren we dat erge in onze beleving, hoeveel vragen we ook houden en hoeveel pijn dat erge ons ook blijft doen.

Vertrouwen

Bij incasseringsvermogen hoort daarnaast dat je erop vertrouwt: wat mij overkomt past in Gods plan met mij. Al snap ik niet waar dat erge goed voor is, via dat erge houdt God mij onderweg naar mijn prachtige eindbestemming. Daarbij denk ik wat in Rom.8 staat:

'Wij weten dat voor wie God liefhebben, voor wie volgens zijn voornemen geroepen zijn, alles bijdraagt aan het goede (...) Wie Hij heeft geroepen, heeft Hij ook vrijgesproken; en wie Hij heeft vrijgesproken, heeft Hij ook laten delen in zijn luister. (vs.28,30)

Wat moeten wij hier verder over zeggen? Als God voor ons is, wie kan dan tegen ons zijn? (...) Wie zal Gods uitverkorenen aanklagen? God zelf spreekt hen vrij. Wie zal hen veroordelen? (...) Wat zal ons scheiden van de liefde van Christus?' (vs.31,33-34a,35a)

Accepteren we dat, dan zijn we meteen in staat meer te zien dan onze narigheid. Denk maar aan iemand als Jozef. Wat een ellende heeft hij moeten doorstaan. Maar daarin merkte hij Gods leiding van z'n leven op (zie Gen.45:5-8; 50:19-20). In reactie op wat ons overkomt kunnen we dus meer zeggen dan 'Zo is het leven.' In vertrouwen op God kunnen we zeggen: 'Dit is blijkbaar Gods weg met mij.'

Lering

Een derde aspect van incasseringsvermogen is dat je je best doet om een leermoment in je ellende op te merken. Daarbij denk ik aan wat in Ps.119:71 staat: 'Het was goed voor mij dat ik vernederd werd, zo leerde ik uw wetten kennen.' Ofwel: ellende kan bij nader inzien ons iets goeds opleveren.

Als er iets naars in je leven gebeurt, moet je je dan ook niet kwaad blijven maken, of al maar zielig zijn of zitten te mokken. Je bewijst jezelf een dienst als je op een gegeven moment erbij stil gaat staan: 'Wat kan ik ervan opsteken?'

Het erge dat je is overkomen maakt je misschien klein voor God. Je bent er op een pijnlijke manier van doordrongen dat je geen greep op je leven hebt, dat je de controle bent kwijtgeraakt. Dat maakt jou helder dat je het helemaal van God moet hebben.

Ook kan ellende een correctie betekenen. Misschien was je laks in je christen-zijn en neigde je tot foute keuzes, maar je liet die situatie rustig doorgaan. Dan kan een fiks probleem je tot bezinning brengen: 'Waar ben ik eigenlijk mee bezig?'

Moeiten kunnen ook als test fungeren: misschien loop je keurig in het gareel en ben je echt wel gelovig, maar ben je uiteindelijk erg oppervlakkig bezig. Dan kan ellende je ertoe aanzetten kleur te bekennen: 'Waarvoor ga ik nu echt?'

Narigheid kan je ten slotte stimuleren om eindelijk eens te gaan hunkeren naar de toekomst die God met zijn kinderen voor heeft. Het kan immers zijn dat je tot dan toe bent opgegaan in het hier en nu. Maar als je veel kwijtraakt, kan jou dat stimuleren om meer naar voren te kijken, naar de nieuwe wereld.

Dat alles hoort bij incasseringsvermogen, bij geestelijke volwassenheid. Die betekent beslist niet dat je altijd even rustig blijft onder tegenspoed. Ook niet dat je narigheid onbewogen of zelfs gelaten ondergaat. Ellende kan heftige emoties oproepen en je tot heftige uitspraken brengen. Maar ben je geestelijk volwassen, dan laat je je niet meeslepen door je ellende. Je roept jezelf tot de orde om de ellende te aanvaarden, om vertrouwen te houden in God en om er iets van te leren.

Dat zal vaak veel strijd kosten, maar zo groeit er veerkracht bij je en misschien zelfs een zekere ontspannenheid. Denk aan wat in Rom.8 staat. In vers 36 wordt met een aanhaling uit Ps.44 geklaagd: 'Om U worden wij dag na dag gedood en afgevoerd als schapen voor de slacht.' Maar vers 37 vervolgt: 'Maar wij zegevieren in dit alles glansrijk dankzij Hem die ons zijn liefde heeft bewezen.' En waarom kan Paulus dat zeggen? Omdat God er is met zijn zorg voor ons en zijn plannen met ons.

8.3 Incasseringsvermogen en Gods geboden

Er kan reclame gemaakt worden voor Gods geboden. Die zijn heilzaam en passen bij de mens. Dat is geen wonder: ze zijn afkomstig van onze Schepper. Vandaar dat in Ps.19 en 119 uitgebreid de lof gezongen wordt op de geboden: die zijn 'volmaakt', 'betrouwbaar', 'helder', 'rechtvaardig' en daarom 'vreugde voor het hart' (19:8-10), ofwel: 'beter dan een schat aan goud en zilver' (119:72).

Tegelijk is het een feit dat gehoorzaamheid aan de geboden lastig kan uitpakken en ons kan dwingen onszelf in het vlees te snijden, want Gods geboden blokkeren soms een makkelijke uitweg voor ons.

Geen makkelijke uitweg

Het gebeurt dat jongeren in hun liefde zo ver zijn dat ze alles met elkaar willen delen. Alleen, helemaal zeker zijn ze nog niet van elkaar, of ze hebben nog geen geld voor een dure bruiloft, of ze zien het nut niet in van een burgerlijk huwelijk - waarom ze besluiten: 'We gaan maar samenwonen.'

Maar als je je wil houden aan Gods geboden, dan krijg je op dat voornemen een duidelijk 'nee' te horen. God wil dat je een officiële, publieke verbintenis met elkaar sluit, inclusief getuigen.

Het kan gebeuren dat een meisje ongewenst zwanger wordt. Maar eigenlijk wil ze het kind niet, want ze heeft niks (meer) met de vader; ze is ook bang dat een kind haar opleiding of carrière zal schaden of in elk geval haar vrijheid zal beperken. Daarom neemt zij zich voor: 'Ik laat m'n zwangerschap afbreken.' Maar wil zij zich aan Gods geboden houden, dan zegt God 'nee' tegen haar voornemen: handen af van menselijk leven en al helemaal van zulk kwetsbaar leven.

Stel, je hebt een slecht huwelijk en wilt er niet meer mee doorgaan, want je wil eindelijk wel eens gelukkig zijn. Dan kun je besluiten: 'We gaan uit elkaar.'

Maar wil je trouw zijn aan Gods geboden, dan geeft God jou niet zomaar ruimte om te stoppen met je huwelijk. Hij geeft je juist allereerst de opdracht trouw te blijven, hoe moeilijk dat ook is. Van jou wordt dan ook verwacht dat je – voordat je het opgeeft – je tot het uiterste inzet voor je huwelijk.

Een laatste voorbeeld. Misschien ben je er nalatig in om een kerkelijke bijdrage te betalen. Dat kan zijn omdat je het niet naar de zin hebt in je kerk of het niet eens bent met wat daar gaande is. Mogelijk ook wil je je geld voor jezelf houden. Maar misschien ben je gewoon laks hierin.

Wil je recht doen aan Gods geboden, dan zegt God 'nee' tegen deze opstelling van je. Per slot van rekening heeft Hij jou je geld gegeven; houd je dat helemaal voor jezelf, dan steel je in feite van Hem.

Kordate taal van Gods geboden. Maar nu kun je tegenwerpen: om pastorale redenen moet je toch nuanceringen aanbrengen? Dat is waar: we moeten altijd rekening houden met de omstandigheden waarin iemand verkeert, wat dienstbaar is aan iemands groei en hoe groot iemands spankracht is (zie 7 over soepelheid). Daarom pakt de toepassing van de geboden niet altijd hetzelfde uit.

Alleen, voor wie is de eis tot nuancering bedoeld? Voor ons als ómstanders. Daarmee bedoel ik: in onze omgang met de ander moeten wij niet met de letter van de wet hoog van de toren blazen, met als gevolg dat we over die ander gaan oordelen en ons tegenover hem meedogenloos opstellen. In dat geval zouden we met een beroep op de geboden geestelijke terreur uitoefenen. Ons past mildheid tegenover mensen die met de geboden in de knoei komen.

Maar de betrokkenen moeten die mildheid niet misbruiken om zich aan de geboden te onttrekken: 'Het komt er dus niet zo op aan.' Dat is een foute conclusie uit onze nuances. Het komt terdege precies.

Keuze maken

Als je wat Gods geboden betreft voor een tweesprong komt te staan, kun je allereerst geestelijk onvolwassen reageren door de weg van de minste weerstand te volgen. Dan doe je wat jij makkelijk vindt, wat in jouw straatje past, want je kunt het niet verdragen dat je tegen jezelf in zou moeten gaan. Dan moet je immers loslaten wat voor jou belangrijk is, maar in dat geval wordt het opeens niet zo leuk meer. Hopelijk leren we in deze situatie geestelijk volwassen te reageren. Dat betekent drie dingen:

Allereerst aanvaard je dat God via zijn geboden soms bepaalde keuzes afsnijdt, of je dat nu leuk vindt of niet. Het eerste moet namelijk niet zijn dat je trouw blijft aan jezelf. Natuurlijk is dat belangrijk want je mag opkomen voor je eigenheid als persoon, maar jijzelf bent niet de laatste waarheid. Voorop moet staan dat je trouw wilt zijn en blijven aan God, aan wat Hij wil. Dan ben je bereid in allerlei situaties het 'nee' van Gods geboden te accepteren.

Daarnaast accepteer je dat deze keuze-voor-God soms veel kan kosten. Niet voor niets zegt Christus in Mat.16:24: 'Wie achter Mij aan wil komen, (...) moet zijn kruis op zich nemen en Mij volgen.' Dat opnemen van je kruis zal je meestal niet vrolijk stemmen. Het kan je door merg en been gaan, en dat te meer omdat Christus hierna zegt (16:25a): 'Ieder die zijn leven wil behouden, zal het verliezen.' De keus voor Hem kan betekenen dat je geen leven meer hebt en soms zelfs letterlijk: dat je je leven kwijtraakt. Gehoorzamen aan Gods geboden doe je blijkbaar niet uit de losse pols. Je moet jezelf verloochenen (Mat.16:24). Wij hebben hoog in het vaandel staan dat we opkomen voor onszelf. Dat is een goede zaak. Maar als je moet kiezen, moet je eigen ik uiteindelijk op het tweede plan staan.

Een derde aspect van incasseringsvermogen met betrekking tot Gods geboden is dat je vertrouwen hebt. Op korte termijn kan je keuze voor God verlies betekenen, maar uiteindelijk levert het je winst op, zoals Christus zei: 'Wie zijn leven verliest omwille van Mij, zal het behouden' (Mat.16:25b). Dat kan dus: je raakt nu de fleur van je huwelijk, je werk of van wat ook kwijt, maar te zijner tijd komt het allemaal goed.

Christus heeft zelf nog een ander beeld gebruikt (Joh.15:2): een wijnstok moet gesnoeid worden. Als je leven gesnoeid wordt, snijdt dat erin, maar juist dit levert veel vrucht op.

Dat is incasseringsvermogen, geestelijke volwassenheid. Het kan duidelijk zijn dat je gehoorzamen niet altijd fluitend doet. Ook zul je niet altijd blij zijn met je zelfopoffering. Het kan zwaar zijn en een hele beknotting betekenen. Maar wil je volgeling zijn van Christus, dan doe je dat toch, ook al komt het jou niet goed uit. Want dat is dan je diepe overtuiging: je wil achter Christus aan. Je weet je gedreven door zijn liefde en je hebt alle vertrouwen in Hem.

Gesprekspunten

- 1 Stelling: 'In het Westen zijn vele verwende mensen die per se aan hun trekken willen komen.'
  - 1a 'Dit komt door onze welvaart én door het ontbreken van uitzicht.' Wat vind jij hiervan?
  - 1b Herken je die verwendheid in onze samenleving en bij jezelf?
- 2 Stelling: 'Als je lijdt, mag je geen 'waarom' zeggen maar alleen 'waartoe'. Wat vind je hiervan?
- 3 Als hun iets vervelends overkomt zeggen mensen soms: 'Ja hoor, dat moet juist mij weer overkomen.' Wat vind je van deze reactie?
- 4 Hoe kun je jezelf helpen om Gods geboden te gehoorzamen? Of: voor Wie doe je het en waarom?
- 5 Om jezelf bij het doen van giften te helpen is het handig een methode te volgen. Welke volg jij?

9 Integriteit

Als een christen ergens groei in nodig heeft, is het in integriteit, het christen-zijn uit één stuk. Dat betekent dat je hart, hoofd, mond en handen allemaal beheerst worden door de Geest van Christus: in je hart wil je niet anders dan volgeling van Christus zijn; in je hoofd laat je je gedachten beheersen door het Woord van Christus; met je mond spreek je volgens de wijsheid van Christus; met je handen, je gedrag vertoon je het beeld van Christus. In de praktijk komt zelfs de verst gevorderde christen helaas niet verder dan tot een begin van het christen-zijn uit één stuk. Erger nog: vaak komt het voor dat er tegenstellingen bestaan tussen hart, hoofd, mond en handen. In dat geval is het geloof bij bepaalde aspecten van iemand wel tot op zekere hoogte werkzaam maar bij andere slechts beperkt.

9.1 Gespletenheid

Dergelijke tegenstellingen kunnen de vorm aannemen van een zekere gespletenheid. Dan heeft iemand bijvoorbeeld wel een goede visie op het geloof en kan daar mooi over praten, maar het gaat buiten diens gevoel om terwijl ook z'n gedrag er niet mee spoort. Zulke mensen kun je typeren als 'hoofd-christenen'. Bij hen is hun geloof beperkt tot hun hoofd; het is voor hen alleen een theorie. Zulke mensen aanvaarden de Bijbel als Gods Woord en gaan daar respectvol mee om. Ook erkennen ze het als een feit dat er redding is doordat Christus zich voor ons heeft opgeofferd, terwijl ze eveneens erkennen dat ze geloof en vergeving nodig hebben.

Maar als dit alleen een hoofd-zaak is, bereikt hun christen-zijn niet hun hart en hun handen. De inhoud van hun geloof leeft dan niet voor hen. Het zet geen stempel op hun gedrag, met als gevolg dat hun praktische leven een leven is zonder God. Dat betekent niet meteen dat ze goddeloos zijn. Ze zullen zich heus wel grotendeels houden aan christelijke waarden en normen, zoals doorsnee-mensen dat doorgaans doen. Maar het kan ook gebeuren dat ze zich probleemloos schuldig maken aan miserabele zaken waarmee ze niet bij God kunnen aankomen. De kern van dit leven los van God is dat ze niet integer zijn, geen christen uit één stuk.

Enkele voorbeelden van deze gespletenheid:

Er zijn jongeren die trouw naar de kerk gaan, zich kind van God weten en ervan overtuigd zijn dat ze na hun dood naar de hemel gaan, maar die in het weekend nog al eens flink zuipen en erger.

Ook zijn er vaders die toegewijd zijn aan hun vrouw en kinderen en kerkelijk meelevend zijn, maar die 's avonds laat geregeld naar porno kijken.

Of iemand is een harde werker, die altijd klaar staat voor z'n gezin en voor de kerk, terwijl die telkens de belastingdienst tilt.

Voorstelbaar is ten slotte een predikant die gevierd wordt als een inspirerend prediker, terwijl z'n vrouw en kinderen tekortkomen omdat z'n kanselwoorden niet kloppen met z'n opstelling thuis.

Wat hier gaande is, is dat mensen soms inconsequent christen zijn, waarbij hun geloof voornamelijk beperkt is tot hun denken en praten.

Nu kun je menen dat het niet zo moeilijk moet zijn om mensen hun gespletenheid onder ogen te brengen, zodat ze tot inkeer komen en op weg gaan naar het christen-zijn uit één stuk. Helaas weten we uit de praktijk dat er in ons sterke krachten werkzaam zijn waardoor die gespletenheid tegen alle uitgebrachte kritiek in stand wordt gehouden. Dit fenomeen is bekend bij verslaafden, die ondanks het smeken van hun geliefden koste wat het kost aan hun verslaving vasthouden. Datzelfde geldt hier: het is uitermate lastig mensen ertoe te brengen dat ze hun inconsequenties, hun falen onder ogen zien. Daar zit een psychologische kant aan: het is te pijnlijk om van jezelf te accepteren dat je fundamenteel tegenvalt. Hier zit ook een geestelijke kant aan: de duivel heeft er belang bij dat mensen hun innerlijke gespletenheid in stand houden. Dan maakt hij meer kans hen los te weken van Christus.

9.2 Christus' Geest

Soms stopt iemand die gespletenheid bij zichzelf als hij ontdekt dat het hem meer kost dan wat het hem oplevert. Zo kiest een verslaafde soms voor afkicktherapie op het moment dat hij merkt dat hij anders z'n baan of z'n gezin kwijtraakt. Soms ook lukt het een geliefde of een vriend om iemand die met gespletenheid leeft door een harde confrontatie zover te krijgen dat die z'n probleem aanpakt.

Bevrijding uit de gevangenschap van de gespletenheid kan pas goed gerealiseerd worden door de Geest van Christus. Zijn werk is essentieel om te groeien naar of in integriteit. Je kunt zijn betekenis vergelijken met hoe een mobiele telefoon werkt. Het kan duidelijk zijn dat zo'n telefoon een prachtig ding is: je drukt op een paar toetsen en je hebt contact met iemand in Groningen of in Australië. Verbazingwekkend. Een onmisbaar onderdeel is de simkaart. Op dit mini-onderdeel staan allerlei gegevens. Het is daardoor dat je telefonisch contact kunt maken en afstanden kunt overbruggen. Ontbreekt die simkaart, dan kun je met niemand verbinding krijgen en is die telefoon een dood ding.

Nu kun je een mens in een bepaald opzicht vergelijken met een mobieltje. Ook wij hebben een simkaart nodig: de **'Spirit In Me'**. De apostel Paulus zegt in Rom.8:8-10 prachtige dingen over de Geest in ons:

Wie beheerst wordt door het aardse, kan God niet behagen. U daarentegen wordt beheerst door de Geest, want de Geest van God woont in u. Iemand die de Geest van Christus niet heeft, behoort Christus ook niet toe. Als Christus echter in u leeft, is uw lichaam weliswaar door de zonde ten dode opgeschreven, maar de Geest schenkt u leven, omdat u door God rechtvaardig bent verklaard.

Hiermee zegt Paulus: Als de Geest niet in ons aanwezig is, komt er niks terecht van ons christen-zijn, want we leven dan zonder Christus. In dat geval laten we ons door het aardse leiden, door onze eigen wil, bijvoorbeeld door egoïstische verlangens naar geluk. Daarmee zetten we ons ik op de eerste plaats. Dan maken we veel kapot en raken we uiteindelijk Gods gunst, het leven kwijt.

In de praktijk is het niet altijd even zwart-wit. Bij niet-christenen kunnen best restanten van het christelijk geloof werkzaam zijn, bijvoorbeeld: ze houden in hun hoofd er allerlei christelijke ideeën op na, ze bepleiten met hun mond positieve zaken en richten zich met hun gedrag op christelijke waarden, maar dat alles slechts tot op zekere hoogte en zonder dat hun hart erbij betrokken is. Op die manier zijn ze qua hoofd, hart, mond en hart verdeeld en staan ze met al hun christelijke elementen ver af van het christen-zijn uit één stuk.

Is Christus' Geest wel aanwezig, dan worden we andere mensen. Maar hoe werkt de Geest op ons in? Met behulp van Gods Woord, waardoor Hij de betekenis van Christus al meer voor ons laat leven. Daardoor maken we 'iedere gedachte krijgsgevangene om haar aan Christus te onderwerpen' (2 Kor.10:5). Zo bewerkt de Geest dat we ons laten aansturen door Gods geboden, ons optrekken aan Gods beloften en ons openstellen voor Gods wijsheid. Het resultaat hiervan is dat Christus zelf in ons leeft (Gal.2:20). En door Christus met zijn Geest komen we ertoe dat we graag God willen behagen. Daardoor vermindert de verdeeldheid tussen hoofd, hart, mond en handen en zijn we op weg naar christelijke integriteit.

9.3 Christen zijn met het hart en handen

Christus' Geest neemt er geen genoegen mee als we alleen met ons hoofd gelovig zijn. Bij ons geloof moet ook ons hart betrokken zijn. Het belang van ons hart blijkt uit Spr.4:23: 'Waak vooral over je hart, het is de bron van je leven'. Want vergeten we het niet, aldus de waarschuwing van Christus: 'Uit het hart komen boze gedachten, moord, overspel, ontucht, diefstal, valse getuigenissen en laster' (Mat.15:19). Gehoord deze twee uitspraken kun je zeggen dat je hart fungeert als een motor voor je keuzes, voor je gedragingen.

De vraag is: is je geloof ook een zaak van je hart? Heeft Christus' Geest de kwade krachten in je hart ingeperkt, zodat je geloof invloed heeft op wat je wil? Dan ben je van harte christen. Je stelt voorop dat je Christus wilt navolgen. En waarom? Omdat je onder de indruk bent van Gods liefde door Christus. In dat geval, zegt Paulus in Rom.8:10, geldt van jou dat je voluit leeft. Daarmee ervaar je, ondanks je biologische sterfelijkheid, nu al een voorproef van het eeuwige leven.

Is je geloof een zaak van je hart, dan kan het niet missen of je christen-zijn heeft ook effect op je handen, op je gedrag. Het is waar: vaak zijn christenen niet anders dan niet-christenen. Ook die hebben empathie voor anderen en laten zich in hun opstelling corrigeren. Maar de Geest zorgt ervoor dat er een verbinding bestaat tussen je gedrag en het juiste motief: je houdt er geen bepaald gedrag op na omdat het moet of hoort, maar omdat je enthousiast bent over Christus, omdat je blij bent met God. Daarmee past je gedrag bij je positie als kind van God.

Als Christus' Geest op deze manier in ons leven actief is, worden we gestimuleerd om al meer christen te zijn uit één stuk. Helaas is waar dat we de natuurlijke neiging hebben compromissen te sluiten. We kiezen graag de weg van de minste weerstand of willen door anderen aardig gevonden worden.

Ook onze omgeving maakt het ons soms makkelijk om inconsequent te zijn als christen. Zo wordt het soms stilzwijgend in de kerk geaccepteerd dat iemand in het algemeen een prijzenwaardige christen is maar op een bepaald punt faalt. Zelfs wordt dit wel goedgepraat: 'Jammer dat hij zo driftig is, zo graag roddelt, zo gierig is. Maar voor de rest is hij een meelevend christen.' Nooit mogen we inconsequenties op deze manier vergoelijken: 'Zij is hierin wel fout maar zo is ze nu eenmaal. Voor de rest geen kwaad woord over haar.' Dan stel je je berustend op. Dat spoort niet met de Bijbel. Die maakt duidelijk dat geloof zichtbaar moet worden in ons optreden. Een goede boom hoort goede vruchten voort te brengen (Mat.7:16-17). Daarom zorgt Christus' Geest ervoor dat we oog hebben voor inconsequenties in onze opstelling. Hij maakt bij ons het verlangen wakker dat we God over de hele linie toegedaan willen zijn.

Tegen deze achtergrond is het kwetsbaar te werken met de leus: 'We worden door God aanvaard zoals we zijn.' Dat is in zekere zin waar, want over Christus zegt de apostel Paulus: 'God bewijst ons zijn liefde, doordat Christus voor ons gestorven is toen wij nog zondaars waren.' (Rom.5:8). Maar daar moeten we in één adem aan toevoegen: God aanvaardt ons in het hier en nu, maar met de bedoeling dat we veranderen door al meer zijn beeld te laten zien (verg. Kol.3:10). We moeten ons falen, onze beperkingen niet toedekken, maar graag willen groeien.

Luisterend naar Gods Woord moeten we ons dan ook afvragen op welke punten wij inconsequent zijn en hoe we onze toewijding aan God kunnen optimaliseren, zodat we al meer toenemen in integriteit. Dat wil God met ons bereiken en dat gaat uiteindelijk ook gebeuren, op het moment dat door Christus de hemel op aarde komt. In afwachting daarvan vragen we aan Christus' Geest dat Hij door zijn invloed ons nu al onderweg houdt naar dat eindpunt.

Gesprekspunten

- 1 Gereformeerden hebben in Nederland soms geen goede naam. Waardoor zou dat komen?
- 2 Op welke punten ben jij inconsequent als christen? Zou het jou helpen die bij iemand op te biechten?
- 3 Kun je bij jezelf aanwijzen wat de Geest-in-jou in je leven veranderd heeft?
- 4 Als je wil groeien naar/in integriteit, is het lid-zijn van een gemeente belangrijk. Waarom?
- 5 'God aanvaardt ons zoals we zijn'. Deze stelling kan bevrijdend werken én passief maken. Hoe zo?

B Groeien naar een waarden-vol leven

10 Trouw

Fil.1:6: Ik ben ervan overtuigd dat Hij die dit goede werk bij u begonnen is, het ook zal voltooien op de dag van Christus Jezus.

Fil.2:16: Houd vast aan het woord dat leven brengt.

10.1 Mens en God

Als we ons verdiepen in het thema trouw, is het belangrijk vast te stellen dat we over het ontstaan en voortbestaan van ons geloof altijd met twee woorden moeten spreken. Er is immers sprake van een vervlechting van menselijke en goddelijke inzet. Als wij het hebben over trouw, moeten we daarom niet alleen spreken over onze trouw maar evengoed over die van God.

Geloof kan op verschillende manieren ontstaan bij mensen. Veel kerkleden zijn er al van jongs af aan mee vertrouwd. Dat is niet vanzelf gegaan bij mij en m'n lotgenoten. Onze ouders hebben ons voorgelezen uit de kinderbijbel en later uit de Bijbel. Ze hebben met ons gebeden. Al gauw hebben ze ons meegenomen naar de kerk. Ook hebben ze ons naar een basisschool gestuurd waar dagelijks uit de Bijbel werd verteld; daarna hebben ze ons naar catechisatie laten gaan.

Tijdens het opgroeien werden we al meer zelf actief: we gingen uit de Bijbel lezen en bidden; ook werd het onze eigen keus om naar de kerk te gaan en ten slotte naar de belijdeniscatechisatie, met als een soort afsluiting: het doen van belijdenis.

In reactie op deze afsluiting konden kerkmensen tegen ons zeggen: 'We zijn er blij mee dat jullie deze stap hebben gezet.' Maar als er niet meer gezegd zou worden, zou er iets wezenlijks zijn vergeten: uiteindelijk is het God die ons deze weg naar belijdenis doen heeft laten lopen.

Ook bij de christenen in Filippi was Gods inzet beslissend. Het is waar, tijdens hun bekeringsproces waren mensen actief: Paulus heeft het evangelie onder hen uitgedragen en zij hebben zelf dit evangelie op zich laten inwerken. Maar uiteindelijk heeft God door de kracht van zijn Geest hun hart voor het evangelie geopend, zodat zij Christus als hun redder en Heer gingen erkennen (verg. Hand.16:14b).

Deze goddelijke achtergrond was er ook in onze gang naar het geloof. Telkens als we als kind naar onze ouders luisterden, luisterden we in feite naar de stem van God: Hij maakte ons bekend met Hem. Uiteraard waren wij het zelf die gingen nadenken en ons het evangelie gingen eigen maken; er was tijdens onze geloofsontwikkeling in ons dus een psychologisch proces gaande. Maar tegelijk geldt dat de Heilige Geest op ons inwerkte. Hij is de uiteindelijke motor die ons telkens in beweging zette.

Als we het hebben over het begin van ons geloof, moeten we daarom enerzijds oog hebben voor het menselijke aspect van onze ouders en van onszelf en anderzijds voor het goddelijke aspect, het werk van Christus' Geest. Dit enerzijds-anderzijds moet ook aan de orde komen als we het hebben over het voortbestaan van ons geloof. We kunnen er niet mee volstaan jonge gelovigen die net belijdenis hebben gedaan aan te sporen: 'Jullie hebben een mooie mijlpaal bereikt; zorg dat je in deze lijn doorgaat.' Zonder God gaan ze het niet redden. Daarom staan we stil bij het thema trouw, van God en van ons.

10.2 Gods trouw

God doet geen half werk

Dat ons geloof in de loop van de jaren in stand blijft, danken we aan God. Typerend voor Hem is namelijk dat Hij geen half werk doet: wat Hij begonnen is, maakt Hij af.

Dat geldt allereerst voor de geschiedenis. Die is begonnen met de hof van Eden, het paradijs, waar de eerste mensen in harmonie leefden met God, met elkaar en met de wereld om hen heen. Helaas is de mens God ontrouw geworden met destructieve gevolgen voor alle relaties. Daarin heeft God niet berust. Hij heeft de mensheid op weg gezet naar een vernieuwde aarde. De beslissende stap daarheen was de komst van zijn Zoon, Christus, die onze schuld op zich nam en de duivel een beslissende nederlaag toebracht. Daarmee heeft God uitzicht gegeven en bewezen dat Hij trouw is aan wat Hij is begonnen.

Het wachten is nu op Christus' terugkeer, het moment waarop God zijn belofte over de nieuwe wereld realiseert. Dat kan ons moed geven in een wereld waarin zo veel ontmoedigende ontwikkelingen gaande zijn. Al lijkt het soms dat we ons als mensheid op een doodlopende weg bevinden, dank zij Gods trouw kunnen we er zeker van zijn: we bevinden ons op een doorgaande route naar Gods toekomst.

Dat God door zijn trouw geen half werk doet maar in stand houdt wat Hij begonnen is, geldt ook voor ons geloof. Zoals gezegd zijn onze ouders en wijzelf actief geweest bij onze geloofsontwikkeling. Maar uiteindelijk heeft God ons geloof opgestart en zet Christus' Geest zijn stempel op ons leven.

Daar blijft het niet bij. God kan niet accepteren dat dit geloof van ons zou verwaaien of verbleken. Hij houdt het in stand, want Hij wil ons op weg houden naar de dag van Jezus Christus. De reis daarheen is lang niet altijd eenvoudig. Ons geloof kan op allerlei manier aangevochten worden. Gaan we alleen af op onze spankracht, dan wordt alles twijfelachtig. Maar dank zij God kunnen we moed houden, want Hij is trouw aan het project dat Hij met ons is begonnen.

God maakt optimaal waarmee Hij begonnen is

Typerend voor God is ook dat Hij optimaal maakt waarmee Hij begonnen is. Dat geldt weer allereerst voor de geschiedenis. Het verloop daarvan is geen cirkel, waardoor we uiteindelijk weer bij het startpunt uitkomen. Er komt wel een nieuw paradijs, maar blijkens de Bijbel op een hoger niveau. Openb.21 eindigt immers niet met een hof maar met een hofstád. Hoe we ons dat precies moeten voorstellen weten we niet, maar zoveel is duidelijk: ondanks alle ellende in de geschiedenis blijkt aan het einde dat God verder is gekomen. Hij maakt alles perfect, trouw als Hij is aan zijn oorspronkelijke opzet. Die sublieme uitkomst ligt dus niet in het verlengde van onze geschiedenis. Daarvoor is de macht van het kwaad te sterk. Het is dan ook niet realistisch te denken dat we onze problemen zullen overwinnen. Bij alle vooruitgang die er is, blijven we altijd op grenzen stuiten, onze onmacht en onze onwil. Toch hoeft ons dat niet moedeloos te maken. Als Christus terug is, is de vernieuwde wereld een feit.

Dat God optimaal maakt waarmee Hij begonnen is, geldt eveneens voor ons geloof. In zekere zin kun je hoog opgeven van ons geloof, want het is niet niks: we laten ons niet meer allereerst door onszelf leiden maar erkennen Christus als onze Heer. Door ons geloof zitten we dus anders in elkaar dan je van een mens kunt verwachten. Paulus typeert gelovigen om die verandering zelfs als een nieuwe schepping (2 Kor.5:17).

Intussen is waar dat ons geloof beperkt is. Er zit bij ons nog heel wat onkunde, twijfel, ongeloof zelfs. In ons innerlijk werken tegenkrachten, die de invloed van de Geest-in-ons proberen in te perken of zelfs uit te schakelen. Door dit alles kan ons geloof onder druk komen te staan.

Was het dan niet overmoedig dat we als jongere bij het belijdenis-doen met stelligheid 'ja' hebben gezegd? Inderdaad, als we alleen aangewezen waren op onze mogelijkheden en vooral onmogelijkheden. Maar gelet op God was ons ja-woord een kwestie van gepaste moed. Hij wil het beperkte van ons geloof tot volmaaktheid brengen.

Die actie van God is een levenslang proces. Daarbij laat Hij de gebeurtenissen van ons leven een vormende rol spelen. Zo ervaren oudere gelovigen dat ook: door wat ze in de loop van de tijd meegemaakt en geleerd hebben, is het geloof dat nu bij hen werkzaam is anders – vaak rijker, met meer diepgang – dan het geloof uit hun jeugd.

En als Christus terug is, laat God ons geloof uitgroeien tot het optimale. In die tijd zullen we immers uit ons graf opstaan (als we intussen overleden zijn) en dan worden we, zoals in 1 Kor.15:44 staat, geestelijke mensen, mensen die door de Heilige Geest beheerst worden. Dan komt er een einde aan onze hinderlijke beperkingen. Lichamelijk, psychisch maar ook qua christen-zijn zullen we dan 100% zijn. Vanaf dat moment is ons geloof overgegaan in aanschouwen: er is geen onkunde, geen twijfel meer; we worden doorgeloid van onze liefde voor God.

God helpt

Wat op ons afkomt kan ons onzeker, angstig of zelfs wanhopig maken. Maar we kunnen ons hieraan optrekken: God heeft ons aan de start gezet? Dan zal Hij ons ook naar de finish brengen. Want we zijn niet overgeleverd aan onze eigen kracht. En dat is maar goed ook, want we zijn veranderlijk en kwetsbaar. Daardoor gaan we zomaar onderuit, ook in ons geloof. Het is daarom belangrijk dat jongeren die belijdenis doen een zegen meekrijgen, zoals deze: 'God, de bron van alle genade (...) zal u sterk en krachtig maken, zodat u staande zult blijven en niet zult wankelen.' (1 Petr.5:10-11)

Deze zegen is een wezenlijk element bij het belijdenis-doen en gaat heel ons leven met ons mee. Zo worden we ermee bemoedigd dat God er is met zijn trouw. Laten we ons daaraan optrekken, in de woorden van Ps.138:8: 'Uw trouw duurt eeuwig. Laat het werk van uw handen niet los.'

10.3 Onze trouw

Alleen, er is een probleem: er zijn kerkverlaters. Misschien hebben ze nog maar een paar jaar geleden belijdenis gedaan, maar opeens blijkt dat ze het niet meer zien zitten. Dat kan tijdelijk zijn, maar soms helaas ook blijvend, voor zover wij dat kunnen beoordelen. Zo'n afscheid van geloof en kerk lijkt in strijd met wat ik hiervoor schreef over de trouw van God? Hoe zit dat?

Paulus schreef hierover: 'Als wij Hem ontrouw zijn, blijft Hij ons trouw, want zichzelf verloochenen kan Hij niet' (2 Tim.2:13). Daarmee zegt hij: als er iets fout gaat met het geloof van mensen, ligt het niet aan God. Hij van zijn kant is er juist op uit om geen half werk te doen, maar om het geloof in stand te houden en optimaal te laten worden.

Als er iets fout gaat, ligt dat aan ons. Dat betekent positief: wij van onze kant hebben de opdracht God trouw te zijn.

Gods actie steunt onze actie

Maar hoe kunnen we onze opdracht tot trouw aan God combineren met het feit van Gods trouw aan ons? Om hierop zicht te krijgen kunnen we terecht bij wat Paulus in Filip.2 en 3 zegt.

In 2:13 staat: 'Het is God die zowel het willen als het handelen bij u teweegbrengt.' Dit klopt met wat ik hierboven schreef, dat we ons geloof danken aan God met zijn trouw. Dat kan ons rust geven en ons ontspannen maken, juist als we ons door moeiten onder druk voelen staan. We mogen ons gedragen weten door God. Dat is blijkens 3:12 ook de ervaring van Paulus geweest, want hoe is hij christen geworden? Doordat hij door Christus gegrepen is, namelijk toen hij op weg was naar Damascus.

Deze goddelijke actie betekent niet dat we onze armen over elkaar kunnen doen en in slaap kunnen vallen omdat God verantwoordelijk is. Nee, zegt Paulus in 2:12: 'Blijf u inspannen voor uw redding.' De eigen inzet is onmisbaar. Daarom wijst Paulus er in 3:12 op: 'Niet dat ik al zover ben en mijn doel al heb bereikt. Maar ik doe mijn uiterste best.'

Een bekend beeld kan dit verhelderen. Als de elektriciteitsleverancier z'n werk goed doet, staat op het stopcontact constant stroom. Maar wanneer heb je als gebruiker daar profijt van? Alleen als je op dat stopcontact aangesloten bent. Je moet dan ook de stekker van je apparatuur erin doen. Als de stekker er niet in zit, werken je apparaten niet.

Dat is hier ook zo. God staat als het ware garant dat er stroom is, want Hij is trouw: Hij doet geen half werk maar laat je geloof uitgroeien tot het optimale. Maar dan zegt God wel tegen ons: 'Blijf alsjeblieft verbonden met Mij; anders merk je niks van mijn trouw. Dan profiteer je er niet van dat Ik mij voor mijn kinderen inzet en hen wil meenemen naar mijn toekomst.'

Onze opdracht

Dat betekent een opdracht voor ons. Daarom wordt jongeren die belijdenis doen er vaak op gewezen: 'Met jullie ja-woord hebben jullie wel een mijlpaal bereikt, maar nog lang niet het eindpunt.' Nooit geldt: eens bekeerd, altijd bekeerd, of: als je je keus maar gemaakt hebt, zit het wel goed. Nee, het zit niet automatisch goed. Ons geloof is en blijft kwetsbaar. Wie belijdenis doet neemt dan ook een inspanningsverplichting op zich, die z'n leven lang blijft gelden. Gods opdracht tot trouw gaat daarom samen met onze belofte dat we ons levenslang voor ons christen-zijn zullen inzetten, dat we ervoor gaan om met God te leven, met Christus verbonden te zijn.

Dat is vaak moeilijk. Dat is de reden waarom de apostel Paulus ons in Ef.6 aanspoort 'de wapenrusting van God' aan te trekken om zo 'stand te kunnen houden tegen de listen van de duivel' (6:11). Het valt niet mee om ons ja-woord op onze vroegere belijdenisdag waar te maken.

Daarom zijn er doopleden die ervoor terugschrikken belijdenis te doen: 'Dat doe ik wel als ik eraan toe ben. Mij voor m'n geloof inzetten? Die tijd komt nog wel.' Maar je weet helemaal niet hoeveel tijd je nog krijgt. Ook kun je het gewoon niet maken die actie van jou op de lange baan te schuiven. Belijdenis doen is immers onder meer dat je openlijk verklaart dat je Gods geschenken aan jou wilt aanpakken. Het zou de ondankbaarheid ten top zijn als je zou zeggen: 'Daar heb ik voorlopig geen zin in.'

Op ons allemaal wordt telkens aandrang uitgeoefend om hier en nu voor God te kiezen. Dat betekent aldoor opnieuw: wees trouw in het bidden, in het lezen, in de kerkgang; blijf je in het leven van alledag aan de bijbelse normen en waarden houden. Ofwel: het is niet een zaak van 'eens en voor altijd' maar van groei. In ons geloven moeten we niet stilstaan maar in de loop van ons leven verder komen. Daar hoort om zo te zeggen permanente educatie bij.

Toegegeven, we krijgen altijd weer te maken met innerlijke weerstanden. Denk aan het beeld van de stekker: er kan corrosie zitten op de poten van die stekker, waardoor die minder goed werkt. Of er zitten schroefjes los, waardoor het ding niet optimaal contact maakt. Maar zolang je hem maar in het stopcontact hebt, krijg je stroom.

Zo ook hier. Best kans dat ons christen-zijn op allerlei momenten geen schoonheidsprijs verdient. Misschien zijn we zelfs ontrouw aan God. Daardoor kunnen we onzeker gaan afvragen: 'Hoe kijkt God nu naar mij?' Hierin moeten we niet berusten; we moeten onszelf tot de orde roepen: 'Ik ga God toch zeker niet de rug toekeren? Ik neem mijn verantwoordelijkheid!' Laten we ons telkens openstellen voor God, zodat zijn Woord niet alleen invloed heeft op ons hoofd, maar ook ons hart bereikt en ons gedrag beïnvloedt. Dan zullen we het ervaren dat God ons vasthoudt en meeneemt naar zijn toekomst.

Gods inzet en onze inzet

Gods trouw en onze trouw zijn twee aspecten die bij elkaar horen. Om hun vervlochtenheid duidelijk te maken kunnen we dit beeld gebruiken: je staat voor de smalle poort van het hemelse koninkrijk (verg. Mat.7:13-14). Boven die poort staat: 'Doe alle moeite om naar binnen te gaan' (verg. Luc.13:24). Je wurmt je naar binnen, kijkt tevreden over je inzet terug, maar dan lees je op de binnenkant van die poort: 'Het is God die je inzet heeft bewerkt' (verg. Fil.2:13).

Daarmee is alles gezegd. Er komt een dubbele aansporing op ons af: neem voortdurend je verantwoordelijkheid als kind van God door trouw te zijn aan wat God van je vraagt, en: vertrouw met heel je hart op God met zijn trouw! Dan kun je vol goede moed zijn: het komt helemaal goed.

Gesprekspunten

- 1 Stelling: 'Gods aandeel in ons geloof is 60% en ons aandeel 40%, o.i.d.' Wat vind je hiervan?
- 2 Noem eens voorbeelden uit het Oude Testament waaruit blijkt dat God trouw is.
- 3 Stelling: 'Geloven heeft pas zin als je weet dat God je heeft uitverkoren.' Wat vind je hiervan?
- 4 In de Bijbel worden verschillende belangrijke gelovigen genoemd die grote fouten hebben gemaakt.
  - 4a Noem eens enkele voorbeelden.
  - 4b Waarom zou de Bijbel melding maken van die falende gelovigen?
- 5 'Stelling: 'Als kerken moeten we een liturgisch ritueel van verbondsvernieuwing invoeren, zoals in Joz.24, om zo ons ja-woord bij ons belijdenis-doen te bevestigen.' Wat vind jij daarvan?

11 Gehoorzaamheid

Fil.2:12: Geliefde broeders en zusters, u bent altijd gehoorzaam geweest toen ik bij u was. Wees het des te meer nu ik niet bij u ben.....

11.1 Gehoorzaamheid = dwang?

Gehoorzaamheid staat tegenwoordig in een kwade reuk. Daarbij denken we aan een autoritaire vader, die ermee volstaat om star te zeggen: 'Je moet luisteren!', zonder dat hij interesse heeft voor het eigen van z'n kind. Of we zien een heerszuchtig man voor ons, die tegenover z'n vrouw telkens laat uitkomen: 'Wat ik wil moet gebeuren!', met als gevolg dat z'n vrouw een grauwe sloof is. Gehoorzaamheid verbinden we ook met rechtse regiems, waaronder verschrikkelijke dingen gebeuren en daders hun verantwoordelijkheid afschuiven onder het mom van: 'Bevel is bevel.'

Tegen deze achtergrond wordt het christelijk geloof soms als onprettig ervaren, want daarin is eveneens sprake van gehoorzaamheid. Telkens klinkt in de Bijbel immers: 'U zult dit wel en u zult dat niet!' Geboden en verboden lijken nummer één te zijn. Door het dwingende ervan krijg je op z'n minst de indruk dat ze jou door de strot worden geduwd, zodat 'moeten' overheersend lijkt, met als gevolg: vreugdeloosheid. Het hameren op gehoorzaamheid kan dan ook een bitter gevoel oproepen: 'Ja ja, God houdt kennelijk van makke schapen.' Dat maakt mensen allergisch voor normen die van bovenaf worden opgelegd.

Dit alles kan duidelijk maken hoe belangrijk het is om na te denken over de vraag: wat zijn nu eigenlijk de kenmerken van gehoorzaamheid? Dan zal blijken dat het onjuist is gehoorzaamheid te associëren met dwang. De opdracht tot gehoorzaamheid bedoelt juist ons leven tot bloei te brengen.

11.2 Gehoorzaamheid = vertrouwen

Drie factoren

Gehoorzamen wordt vaak als destructief ervaren omdat het lijkt dat er geen recht wordt gedaan aan het eigene van de gehoorzame persoon. Deze beleving van gehoorzaamheid ontstaat doordat er vaak maar twee factoren worden gezien: wie het bevel geeft en wie het bevel ontvangt. Maar dan heeft de persoon die iets bevolen krijgt er niks mee te maken waaróm hij moet gehoorzamen. Voor hem is alleen van belang dát hij dient te gehoorzamen. Daar horen kernwoorden bij als: meteen, niet tegenspreken, stipt! Stelt hij de vraag: 'Ja maar, waaróm moet ik gehoorzamen?', dan krijgt die persoon haast onvermijdelijk te horen: 'Je wil brutaal zijn? Je moet niet praten of denken, je moet gewoon doen wat ik je zeg.'

Zo kan gehoorzamen ook op geloofsgebied functioneren. Dan letten we alleen op de twee partijen: God en de mens. In dat geval is duidelijk wat er van ons verwacht wordt: dat wij, het nietige schepsel, zonder sputteren doen wat God, de superieure Heer van alles, van ons vraagt. Als dat inderdaad de bijbelse gehoorzaamheid is, kun je je voorstellen dat mensen zichzelf platgeslagen voelen: 'Waar blijf ik dan? Ik heb immers ook mijn ideeën en gevoelens.'

Deze kijk op gehoorzaamheid lijkt eveneens aan de orde in antwoord 124 van de Heidelbergse Catechismus, waar ons wordt voorgehouden dat we 'onze eigen wil verloochenen en uw wil, die alleen goed is, zonder enig tegenspreken gehoorzaam zijn'. Dit kan zo uitgelegd worden dat m'n eigen ik tegenover God niet ter zake doet.

Hierteenover bepleit ik dat er niet twee maar drie factoren van belang zijn bij gehoorzaamheid. Het gaat niet alleen om de bevel-gever, de bevel-ontvanger maar evengoed om de bevel-inhoud.

Het is daarom wettig als een kind aan z'n ouders vraagt: 'Waarom moet ik dit doen?' In reactie hierop kunnen ouders niet volstaan met: 'Nou gewoon: daarom, omdat ik het zeg.' Want soms hebben ouders geen zinnige reden om van hun kind gehoorzaamheid te vragen. Er kunnen zelfs kwalijke bedoelingen zitten in hun opdracht: misschien willen ze hun macht gebruiken of willen ze hun kind pesten; misschien zijn ze bezig zich op hun kind af te reageren. Maar ook afgezien daarvan is het gepast het kind zicht te geven op het waarom van een bevel. Goed, het kind hoeft het heus niet altijd eens te zijn met wat een ouder van hem vraagt, maar het helpt als hij het nut daarvan kan inzien.

Dit alles geldt eveneens in andere situaties. Mensen moeten de ruimte krijgen zich af te vragen: 'Wat ik moet doen, heeft dat zin, is dat verantwoord?' Want bij gehoorzaamheid is het van betekenis te weten of recht gedaan wordt aan de eigen persoon, aan de ander of aan de zaak. Op deze manier wordt de eigen verantwoordelijkheid van de bevel-ontvanger gerespecteerd. Die zal zich dan nooit verschuilen achter de bevel-gever, zoals in een dictatuur gebeurt.

Gehoorzamen is goed

Zo is het ook op geloofsgebied. God vraagt niet van ons dat we enkel en alleen gehoorzamen omdat het van Hem moet. Het is wettig de vraag te stellen: 'Wat is de zin van deze goddelijke opdracht? Waar is het goed voor?' Uit het geheel van de Bijbel kunnen we dit antwoord van God afleiden: 'Waarom Ik deze gehoorzaamheid van jou vraag? Omdat het aantoonbaar heilzaam is voor jou.'

De God die gehoorzaamheid van ons vraagt, wil beslist niet simpelweg zijn macht uitoefenen om ons op die manier klein te houden; ook wil Hij ons niet uit sadisme pesten. Ik zeg dit, want er zijn mensen die Gods geboden op deze negatieve manier opvatten.

De bijbelse waarheid is: in de geboden, in de vraag om gehoorzaamheid komen we de Schepper tegen, onze hemelse Vader. En waardoor wordt Hij getypeerd? In Titus 3:4 heeft Paulus het over Gods 'goedheid en menselijkheid' (filantropie, staat er in het Grieks). Dan kan het niet anders of Gods geboden en dan ook onze gehoorzaamheid zijn per definitie goed voor ons.

De Tien Geboden laten dat duidelijk uitkomen. Op zich vormen ze één oproep tot gehoorzaamheid. Als je niks meer zou weten, zou dat verzet kunnen oproepen: 'Je moet zoveel en mag zo weinig.' Dat zou een te snel oordeel zijn, want wat staat in de Tien Geboden voorop? De uitspraak: 'Ik ben de HEER, uw God, die u uit Egypte, uit de slavernij, heeft bevrijd' (Ex.20:2). Pas hierna volgen de geboden. Wat is kennelijk Gods opzet met die geboden: zijn mensen beschermen tegen onvrijheid. Als God tegen ons zegt: 'Gehoorzaam Mij', zegt Hij daarmee tegelijk tegen ons: 'Ga alsjeblieft zorgvuldig om met je vrijheid. Laat je nergens meer slaaf van maken!'

Om die reden stel ik: gehoorzaamheid is goed. Ik weet best dat de geboden als beperkend kunnen overkomen: je mag soms niet wat je juist graag wil en je moet soms wat je juist niet wil. Evengoed is waar: door gehoorzaamheid komt je leven tot bloei, komt het eigene van jou tot z'n recht.

Denk maar aan het volk Israël. Toen het volk tijdens de regering van Salomo getypeerd werd door gehoorzaamheid, kon verteld worden dat ze in vrede leefden 'met alle omringende landen' en dat ze onbezorgd konden zitten 'onder hun wijnrank en vijgenboom' (1 Kon.5:4-5). Gehoorzaamheid roept een paradijselijke sfeer op.

Dat kunnen we ook zelf ervaren. Stel dat een man en een vrouw hun best doen om zich in hun huwelijk te houden aan Gods opdracht van liefde en trouw. Wat een prachtgezin hebben ze dan: samen met hun kinderen ondervinden ze iets van het paradijs.

Dat gehoorzamen uiteindelijk goed is, is overtuigend gebleken in het leven van Christus. Hij is voorbeeldig gehoorzaam geweest, met wat als resultaat? Inderdaad, ook dat Hij heeft geleden en is gestorven. Maar vooral geldt wat Paulus in Filip.2:9 zegt: 'Daarom heeft God Hem hoog verheven en Hem de naam geschonken die elke naam te boven gaat.'

Hierom is het niet te veel gevraagd als Paulus een paar verzen verder z'n lezers aanspoort tot gehoorzaamheid (vs.12). Want wij kunnen het eveneens ervaren: als we gehoorzaam zijn aan God, is dat heilzaam. In de woorden van Hebr.5:9: Christus is 'voor allen die Hem gehoorzamen een bron van eeuwige redding.'

Met gehoorzaamheid kan dus vertrouwen samengaan, want gehoorzaamheid heeft alles te maken met: redding, houvast, uitzicht, zin, toekomst bij God. Daarom willen we graag naar Hem luisteren. In het besef wie Hij is, zijn we er gerust op: Hij heeft het beste met ons voor.

11.3 Gehoorzaamheid = overgave

Net als gehoorzaamheid kan overgave misverstaan worden. Dan heb je het idee dat overgave je afgedwongen wordt: je moet je aan God overgeven, ook al snap je er niks van; God is nu eenmaal de sterkere. Dan is er sprake van blinde overgave, waarbij je willoos bent. Je bent er niet persoonlijk bij betrokken maar schik je naar de Ander.

Overgave kan ook voortkomen uit angst. Je hebt er misschien moeite mee zelf keuzes te maken, want dat maakt je onzeker. Je draagt je verantwoordelijkheid dan mooi over aan de ander die beveelt, aan de regels dus. Dat doet veilig aan. Hulpverleners noemen dat: gebrek aan autonomie: je staat in je handelen niet op eigen benen maar laat je dragen door je omgeving, door autoriteiten.

Ik bedoel met overgave dat je ervoor kiést gehoorzaam te zijn, ook al kun je het heilzame ervan niet altijd aanwijzen.

Het pijnlijke van overgave

Vanwege de macht van de zonde in je leven kan wat God van je vraagt als pijnlijk overkomen: je moet tegen jezelf ingaan, in eigen vlees snijden. En dat is geen pretje. Gehoorzamen kan in dat geval als iets naars overkomen, want het lijkt net alsof jij niet tot je recht mag komen. Overgave is dan dat je er op blijft vertrouwen: gehoorzamen is goed, al lijken de feiten daarmee in tegenspraak. Je laat je leiden door God: 'Gehoorzaam Mij maar, want je kent Mij toch. Je weet wie Ik voor jou ben. Doe daarom wat Ik van je vraag, hoe moeilijk het ook voor je is. Het komt heus wel goed.'

Iets soortgelijks kan in een gezin aan de orde zijn. Dan zegt een vader tegen z'n zoontje: 'Doe nou wat ik je zeg. Lig niet langer dwars; ga met me mee naar het ziekenhuis voor die operatie.' Kennelijk vindt die jonge zoon het maar niks wat z'n vader vraagt. Heel begrijpelijk, die operatie maakt hem bang, waarom hij boos is op z'n vader dat hij mee moet naar het ziekenhuis: 'Dat kunt u niet van me vragen. Waarom moet dit nou zo nodig?' Het kan zijn dan hij na de uitleg van z'n vader er nog niks van begrijpt. En dan toch overgave: 'Als u het zegt, zit het vast wel goed. Ik ga mee.'

Op dezelfde manier kunnen wij in een moeilijke situatie onszelf voorhouden: 'God is toch m'n Váder? Dan is het goed wat Hij van me vraagt.' Daarom kies ik voor gehoorzamen, ondanks het feit dat ik het mezelf daardoor moeilijk maak. Zo blijf ik m'n huwelijk volhouden, al is de fleur ervan af; of: ik weiger een abortus te laten plegen, al dreigt m'n vriend mij daarom in de steek te laten; of: ik ga niet onge-trouwd samenwonen, al snappen m'n vrienden daar niks van. Dat is overgave.

Het onzekere van overgave

In andere gevallen kan de moeite zijn dat je niet alles kunt overzien. Een mooie illustratie hiervan geeft 1 Sam.13. Daar wordt verteld dat Saul door de Filistijnen werd bedreigd. Maar van Samuël had hij de opdracht gekregen: 'Voordat je de strijd begint moet je zeven dagen op mij wachten. Dan kom ik om te offeren. Daarna kun je de veldslag beginnen.' Maar op een gegeven moment durfde Saul niet langer te wachten, want hij merkte dat z'n soldaten begonnen te deserteren. Om te voorkomen dat z'n positie tegenover de Filistijnen nog verder verzwakt zou worden, besloot hij toen zelf maar te offeren. Menselijk gezien had Saul groot gelijk dat hij ging offeren. In die kritieke situatie nam hij als koning z'n verantwoordelijkheid. Als volwassene zeggen we immers: je moet niet slaafs met de geboden omgaan maar meedenken. Maar Samuël reageerde anders: zijn opdracht aan Saul was duidelijk genoeg. Hij had zich daar simpelweg aan moeten houden, in vertrouwen op de God van Samuël. Bij een latere gelegenheid zei Samuël het zo: 'Gehoorzaamheid is beter dan offers' (15:22). Het leek dwaas dat Saul moest wachten, want hij werd daardoor militair al zwakker. Intussen was het wijs, want daarmee plaatste hij zich onder Gods hoede. (1 Sam.13:8-15)

Wij kunnen soms in een soortgelijke situatie verkeren. Dan snappen we niet waar een bijbels gebod in ons geval goed voor is. Maar ja, de opdracht is duidelijk, bijvoorbeeld: je moet trouw zijn aan de taak die God jou in je leven geeft en daar niet voor weglopen. Tegelijk heb je het idee dat die trouw alleen maar slecht voor je is. Zo kun je als mantelzorger merken dat je door je taak maar weinig aan jezelf toekomt. En dan kies je desondanks voor overgave, want je bent er zeker van: 'God weet wat Hij van me vraagt, al heb ik het daar op dit moment wel zwaar mee. Ik ga daarom door met m'n zorgtaak.' Het kan ook zijn dat je gehoorzaamheid aan God het risico oplevert dat mensen je onheus gaan behandelen. Misschien wil je baas dat je het op bepaalde momenten niet zo nauw neemt met materialen of facturen. Dan dringt het zich aan je op: 'Als ik volgens m'n geloof blijf optreden en aan m'n integriteit vasthoud, moet ik daarvan wellicht de nare gevolgen ondergaan: pesterij, geen promotie, ontslag.' Maar Gods opdracht is duidelijk: 'Men moet God meer gehoorzamen dan mensen' (Hand.5:29). Overgave is dan dat je ondanks alles doet wat God van je verwacht. Wat je omgeving betreft mag de afloop onzeker zijn maar wat God betreft loop je geen enkel risico: het komt uiteindelijk goed. We kunnen ons hier optrekken aan Christus. Hij is zelfs gehoorzaam geweest tot aan het kruis. Toen die lijdensweg nog voor Hem lag, is Hij er haast onder bezweken, waarom Hij in Getsemane smeekte: 'Kan dit lijden niet aan mij voorbijgaan?' Maar Hij ging door, vertrouwend op zijn Vader. (Mat.26:39,46)

Zo moet gehoorzamen samengaan met overgave. Dan denk ik niet aan blinde overgave. Een christen heeft bij z'n overgave juist open ogen. Hij ziet hoe het leven weerbarstig is door de macht van de zonde of doordat we de dingen vaak niet snappen. Maar vóór alles ziet hij God en weet hij dat hij op God aan kan. Daarom is God gehoorzamen ondanks alles goed.

11.4 Gehoorzaamheid = vruchtbaar zijn

In 1 Sam.15 wordt verteld dat Saul na een veldtocht buitgemaakte dieren bij elkaar bracht om aan God te offeren. Voorbeeldig, zou je zeggen. Maar Samuël had fundamentele kritiek, kort gezegd: 'Al dat gedoe van jou is niks waard. Jij bent eigennuttig te werk gegaan en hebt niet geluisterd naar wat God je opdroeg. Je had dat vee niet mogen sparen, met wat voor vroom smoesje ook.' (15:12-23) Dat bedoelt de Catechismus ook als die in antwoord 124 zegt dat we onze eigen wil moeten verloochenen. Daarmee wordt niet bedoeld dat we onszelf compleet moeten wegcijferen als volstrekt onbelangrijk, net alsof God van ons vraagt dat we een negatief zelfbeeld moeten hebben. Waar het om gaat is dat we afzien van ideeën en verlangens die niet stroken met wat God wil. Het keert telkens in de Bijbel terug: geen zelfgekozen vroomheid maar doen wat God van je vraagt: 'Liefde wil Ik, geen offers; met God vertrouwd zijn is meer waard dan enig offer' (Hos.6:6). Eeuwen later heeft Christus dit aangehaald: 'Barmhartigheid wil Ik, geen offers' (Mat.9:13). Dat kan dus: je bent uiterlijk geweldig in de weer voor God, terwijl God daarvan moet zeggen: 'Het is onvruchtbaar.' Dat kan ons ook als gemeente overkomen. Dan hebben we een bruisend kerkelijk leven, zodat mensen tegen elkaar zeggen: 'Hier is het goed toeven.' Tegelijk kan dit alleen maar uiterlijk vertoon zijn, zonder hartelijke liefde voor God, schijn- vruchtbaarheid.

Willen we vruchtbaar zijn, dan is gerichtheid op God onmisbaar. In dat geval hebben we perspectief, zoals Paulus zegt: 'Wanneer u de zonde dient, leidt dat tot de dood; wanneer u God gehoorzaamt, leidt dat tot vrijspraak, (...) het eeuwige leven.' (Rom.6:16,23). Dat God gehoorzaamheid vraagt, is dan ook een groot geschenk: het houdt ons op de weg naar het leven.

Gesprekspunten

- 1 Veel ouders vragen geen gehoorzaamheid maar behandelen hun kinderen als prinsjes en prinsesjes.
  - 1a Wat wordt daarmee bedoeld? En herken je dat in je omgeving?
  - 1b Waardoor zou het komen dat ouders zo met hun kinderen omgaan?
- 2 Stelling: 'Het is willekeurig wat goed is en wat kwaad; dat is een kwestie van afspraak.'
  - 2a Wat is het gevolg van deze stelling?
  - 2b Waarom klopt deze stelling niet?
- 3 Waarom is autonomie (op eigen benen staan, zie 10.3) belangrijk voor ons mens-zijn?
- 4 'Tegenwoordig is het moeilijker om God te gehoorzamen dan plm. 1900.' Wat vind je daarvan?

12 Openheid

Fil.3: 20-21 Wij hebben ons burgerrecht in de hemel, en van daar verwachten wij onze redder, de Heer Jezus Christus. Met de kracht waarmee Hij in staat is alles aan zich te onderwerpen, zal Hij ons armzalig lichaam gelijk maken aan zijn verheerlijkt lichaam.

Tegenwoordig wordt hoog opgegeven van de filosofische stroming van de Verlichting uit de 18de eeuw. Begrijpelijk, want door die stroming werd de, vaak dictatoriale, autoriteit van de wereldlijke en kerkelijke leiders afgebroken en de mensen ertoe aangezet zelf te gaan denken en kiezen.

Maar er zit ook een donkere (!) kant aan de Verlichting, doordat een deel van de aanhangers zich keerden tegen de autoriteit van God. Ook die kant wordt tegenwoordig bejubeld, met als gevolg: een gesloten wereldbeeld, zonder God, zonder hemel en zonder hiernamaals. Daartegenover stimuleert Gods Woord ons een brede blik te hebben, niet alleen om ons heen maar ook naar boven en naar voren.

12.1 Blik om ons heen

Soms worden christenen als bekrompen beschouwd omdat ze alleen gefocust zouden zijn op de hemel en op geboden en verboden. Het tegendeel is waar. Zo hebben ze terdege oog voor hun leefwereld.

Maar klopt dat wel met wat Paulus zegt? In Filip.3:20 staat immers: 'Wij hebben ons burgerrecht in de hemel.' In overeenstemming hiermee spoort Paulus ons in Kol.3:2 aan: 'Richt u op wat boven is, niet op wat op aarde is.' Wat wordt hiermee bedoeld?

Paulus' woorden doen denken aan Gezang 75 uit de Hervormde Bundel van 1938:

't Oog omhoog, het hart naar boven,

hier beneden is het niet!

't Ware leven, lieven, loven

is maar, waar men Jezus ziet.

Wat men hoor' of zie op aard'

is ons kostlijk hart niet waard....

(een bewerking van een gedicht van Jodocus van Lodenstein, 1677 †)

Wie deze woorden meent, staat met de rug naar de aarde. Christenen zijn in deze wereld dan pelgrims op doorreis. Ze zijn hier niet thuis en moeten zich hier ook niet hechten. Het enige dat telt is dat ze verlangden naar hun aanstaande verblijf in de hemel.

Dit levensgevoel kwam vroeger veel voor onder christenen. Bij het tegenwoordige levensgevoel van gereformeerden past dit niet meer. Maar diep in hun hart denken velen soms nog altijd: 'Eigenlijk zouden we niet zozeer op de aarde maar op de hemel gericht moeten zijn.'

Al komt dat niet met zoveel woorden in Filip.3 naar voren, volgens het geheel van de Bijbel mogen we wel terdege voluit op de aarde gericht zijn. Om twee redenen:

Wereldmijding is allereerst om praktische redenen niet haalbaar. We zijn immers met allerlei vezels verbonden met personen, met dingen, met ons werk. Het is onnatuurlijk om onze leefwereld te negeren.

Wereldmijding is principieel gezien ook onjuist, want uit Gen.1 blijkt dat deze aarde het product is van Gods scheppend spreken. Het is waar, in Gen.3 wordt verteld dat de mens ontrouw is geworden aan God. Het gevolg daarvan is dat onder mensen en in de natuur destructieve krachten gaande zijn, waardoor we in allerlei verbanden op ellende stuiten. Toch wordt in Ps.8:1,4 in reactie op de nacht gezegd:

'HEER, onze Heer, hoe machtig is uw naam op heel de aarde. Uw luister aan de hemel wordt bejubeld (....) de hemel, het werk van uw vingers, de maan en de sterren door U daar bevestigd.'

En in Ps.19:2,5 staat over de dag:

'De hemel verhaalt van Gods majesteit, het uitspansel roemt het werk van zijn handen.

(...) Daar heeft Hij een tent opgeslagen voor de zon.'

Onze aarde laat nog altijd de glorie, de grootheid van God zien. Daarbij past niet dat je je ogen sluit voor de aarde. Willen we God als Schepper van alles eren, dan horen we onze blik om ons heen te richten zodat we betrokken zijn bij deze wereld. Zij is nu eenmaal Gods wereld, ondanks de duistere krachten die zich daar laten gelden. Daarom is openheid passend bij ons christen-zijn, concreet: dat we genieten van wat zich in de wereld aan ons voordoet, dat we gebruik maken van wat zij te bieden heeft en dat we nieuwsgierig onderzoek doen hoe alles in deze wereld werkt – uiteraard op voorwaarde dat we God danken als de bron van wat we hier ontvangen. De apostel Paulus zegt het in 1 Tim.4:4-5 zo:

'Alles wat God geschapen heeft is goed. Niets hoeft te worden verworpen als het onder dank wordt aangenomen, want het wordt geheiligd door het woord van God en door het gebed.'

Dit alles neemt niet weg dat we nooit mogen vergeten dat het Gods plan is te komen tot een vernieuwde wereld, de hemel op aarde. Dat betekent dat onze blik om ons heen niet het een en al mag zijn. Al kunnen we de lof zingen op deze wereld omdat ze Gods wereld is, we mogen er niet verslingerd aan raken. Dan lopen we allereerst het gevaar dat we God als oorsprong van alles vergeten. Bovendien zien we er dan gauw aan voorbij dat de macht van de zonde is doorgedrongen tot in het gebinte van de schepping. Om in een goede balans met Gods wereld te leven moeten we de blik niet alleen om ons heen richten maar evengoed naar boven en naar voren, zoals uit Filip.3:20-21 blijkt.

12.2 Blik naar boven

Wat betekent het dat ons burgerrecht in de hemel is en dat we ons moeten richten op wat boven is en niet wat op aarde is? We moeten ons realiseren dat Paulus zich in beide teksten profileert tegenover niet-christenen uit z'n omgeving.

In z'n brief aan de Filippijzen zet hij zich af tegen toenmalige joden. Als over hen gezegd wordt: 'hun aandacht is alleen gericht op aardse zaken', bedoelt hij m.i. te zeggen: ze zijn verbonden met Jeruzalem en de tempel in Palestina en vinden het voor hun redding noodzakelijk dat ze zich houden aan bepalingen over de besnijdenis en over rein en onrein eten. (Filip.3:19)

In z'n brief aan de Kolossenzen zet Paulus zich af tegen toenmalige heidenen. Natuurlijk waren er Grieken en Romeinen die er hoge maatstaven op na hielden. Maar velen waren erg aardsgezind in die zin dat ze zich schuldig maakten aan allerlei wangedrag, zoals zedeloosheid en hebzucht (Kol.3:5).

Daártegenover verklaart Paulus: 'ons burgerrecht is in de hemel'. Daarmee geeft hij niet aan dat de hemel ons thuis is of ons einddoel, met als resultaat dat de aarde alleen maar ons tussenstation is. Paulus bedoelt te zeggen: de hemel is ons regeringscentrum, we staan ingeschreven in de burgerlijke stand van de hemel.

We oriënteren ons daarom niet op een plaats in een bepaald land of op een algemeen aanvaarde mentaliteit. We oriënteren ons op een totaal andere plek: de hemel. En waarom doen we dat? Omdat Christus daar troont. Hij heeft geboet voor alles waarin wij falen, zodat er vrijspraak is voor ons en ons falen voor God niet meer telt. Ook is het een feit dat Christus in de hemel in ons voordeel alles bestuurt en aan de uitvoering werkt van zijn plan. Daardoor geldt dat de chaos niet het laatste woord heeft.

De band met deze Christus moet bij ons de doorslag geven. Vandaar dat Paulus ons in Kol.3:1 aanspoort: 'Streef dan naar wat boven is, waar Christus zit aan de rechterhand van God.' Is Hij op deze manier ons oriëntatiepunt, dan is Hij ook onze Heer: Hij heeft alles over ons te zeggen. Dat wij onze blik naar boven richten betekent in feite dat we ons afstemmen op de persoon van Christus en dan ook: dat we luisteren naar zijn Woord en ons laten leiden door zijn Geest.

Deze gerichtheid op de hemel moet zichtbaar worden in ons leven op aarde. Ik noem twee dingen:

Verbonden met Christus kunnen we ontspannen leven:

We hoeven onszelf niet bij God in de gunst te werken: 'Ik moet eerst aan een hoge maatstaf beantwoorden!' Dat zou ons onzeker maken. We hebben Christus als advocaat in de hemel. Daardoor kunnen we er tegenover God gerust op zijn: zijn liefde gaat naar ons uit.

Verder is het niet nodig om zelf de controle over de dingen te hebben en te houden: 'Als ik dit niet doe, dan...' Dat zou ons angstig maken. Dat hoeven we niet te laten gebeuren want Christus in de hemel heeft alle touwtjes in handen. Er mag ons van alles overkomen, nooit vallen we uit zijn hand.

Verbonden met Christus gaan we ook waarden-vol leven:

We zijn niet meer onszelf tot wet, zodat we uiteindelijk zelf bepalen wat we doen. In dat geval is goed of kwaad wat al of niet bijdraagt aan wat wij als ons geluk zien. Wie zo leeft, laat zich gauw gelden ten koste van de ander omdat je vindt dat die ander jou in je streven naar geluk in de weg staat. Als gevolg hiervan ben je onvermijdelijk eenzaam, want geven en dus een wederzijdse relatie is er niet bij.

Een overtuigde christen leeft anders. Hij houdt zich aan Christus' Woord en geeft daarom op wat in Gods ogen slecht is. Ook kiest hij ervoor om zich te kleden 'in innig medeleven, in goedheid, nederigheid, zachtmoedigheid en geduld', kortom: 'in de liefde'. (Kol.3:8,12,14).

Paulus' uitspraak over ons burgerrecht in de hemel, onze blik naar boven moet voor ons daarom geen motief zijn om aan wereldmijding te doen, ten koste van onze verbondenheid met de aarde. Die uitspraak over ons hemelse burgerrecht is in Paulus' benadering juist een motief om hier op aarde er een christelijke instelling op na te houden. Stemmen we ons op deze manier af op Christus met zijn Woord, dan komt in zekere zin de hemel op aarde, hoe beperkt ook.

De breedte van onze blik blijkt ook hieruit dat we niet alleen met het hier-en-nu te maken hebben.

12.3 Blik naar voren

Christenen zijn er zeker van: ons leven mondt niet uit in het graf. Christus heeft voor ons een grootse toekomst in petto. Daarom moeten we onze blik ook naar voren richten.

Met betrekking tot die toekomst moeten we onszelf overigens niet voor de gek houden: 'Moet ik me te zijner tijd tegenover God verantwoorden? Dan komt het wel goed, want ik heb altijd verantwoord geleefd.'

De Bijbel roept ons op onszelf niet te bedriegen. Misschien komen we in ons leven aardig tot ontplooiing, maar dat geeft geen garantie voor de toekomst. Hier en nu is alles voorbijgaand. Paulus waarschuwt zelfs: wie los van God leeft, heeft geen uitzicht. Hij gaat z'n ondergang tegemoet (Fil.3:19a).

Wil je toekomst hebben? Blijkens Filip.3:20 moeten we ook daarvoor naar de hemel kijken, want 'van daar verwachten wij onze redder, de Heer Jezus Christus.' Dromers zien een vrederijk dichterbij komen dank zij menselijke activiteiten. Het heil is voor hen het resultaat van een doorgaande evolutie. Christenen weten dat hun redding niet opkomt uit onze realiteit, dat die geen menselijke zaak is. Onze redding komt uit de hemel, door toedoen van de unieke persoon van Christus. Hij geeft ons uitzicht.

Blijkens de woorden van Paulus is onze redding allesomvattend en strekt die zich uit tot en met onze lichamelijke. Hij zegt het zo: Christus zal 'ons armzalig lichaam gelijk maken aan zijn verheerlijkt lichaam' (vs.21). Armzalig? Dat klinkt mensen die steeds met het verfraaien van hun lichaam bezig zijn vast raar in de oren. Desondanks moeten we het onder ogen zien: ons lichaam is het instrument van allerlei zonde, tot seksuele wandaden en moord toe. Ook is elk lichaam van ons ontluisd door allerlei gebreken en gaat het uiteindelijk dood, waarna het tot ontbinding overgaat.

Maar als je bij Christus hoort en vol vertrouwen in zijn beloften je blik naar voren richt, naar de toekomst, kun je ervan overtuigd zijn: dat armzalige lichaam van mij wordt eens gelijk aan Christus' lichamelijke van na zijn levendwording. Het wordt daarom luisterrijk, Geestelijk (1 Kor.15:42-44): Christus' Geest zal zijn stempel zetten op dat vernieuwde lichaam, waardoor dat onvergankelijk wordt en optimaal gaat functioneren. Daar kunnen we naar uitzien: nu hebben we qua lichaam nog met allerlei ellende en lijden te maken, dan zal onze lichamelijke perfect zijn en zullen we daarin alleen maar vreugde kennen. En dat alles dank zij Christus.

Onvoorstelbaar voor ons. We staan immers machteloos tegenover de aftakeling als die zich in ons leven voordoet. We kunnen in zo'n situatie alleen maar tegen elkaar stamelen: 'Je moet leren daarmee te leven.' Dat geeft al aan hoe onvoorstelbaar die verandering zal zijn. Voor Christus is die een kleinigheid. Er staat immers dat Christus de kracht inzet 'waarmee Hij in staat is alles aan zich te onderwerpen'. Zodoende beschikt Christus over voldoende macht om alles nieuw te maken. Op grond daarvan kunnen we er zeker van zijn: ons graf is niet het eindpunt, want ons lichamelijke bestaan krijgt een nieuw begin.

We moeten dus niet beperkt denken over Christus. Dat gebeurt soms wel. Dan wordt gedacht dat Hij alleen van betekenis is voor onze ziel, voor ons innerlijk. Het eindstation is dan ons niet-materiële, lichaamsloze leven in de hemel. Als dat juist zou zijn, zou Christus ontrouw zijn aan deze aarde en aan dit lichamelijke bestaan van ons - terwijl alles 'door Hem en voor Hem is geschapen' (Kol.1:16) en Hij de schepping draagt 'met zijn machtig woord' (Hebr.1:3). Daarom blijft Christus vasthouden aan wat van Hem is en treedt Hij op de laatste dag vernieuwend op. Hij kan niet berusten in zonde en ellende. Om dit alles is de verandering die komen gaat allesomvattend. Die betreft onze lichamelijke en heel deze wereld. Dat wordt allemaal nieuw. Natuurlijk is er een zekere breuk tussen nu en straks, want die vernieuwing komt door Christus vanuit de hemel. Maar er is ook een zekere verbinding tussen wat in dit leven aanwezig is en het vervolg - al kunnen we dit onmogelijk nader invullen.

Ook van dit alles geldt dat het zichtbaar moet worden in ons leven op aarde. Ik noem vier dingen:

Verbonden met Christus zijn we actief in de wereld:

Nu deze wereld van Christus afkomstig is en in de toekomst niet vervangen maar vernieuwd wordt, weten we ons daar verantwoordelijk voor. In onze inzet beperken we ons dan niet tot het kerkelijke terrein. We zijn bezig waar we maar de ruimte hebben, in het brede leven. De wereld is immers niet onbelangrijk; ze is van God en er loopt op de een of andere manier een lijn van hier naar straks.

Verbonden met Christus zijn we zorgvuldig in ons werk:

We doen niet alsof we baas in eigen huis zijn. We laten ons dan ook niet door hebzucht leiden alsof we met onze eigen spullen te doen hebben. We staan als rentmeester in dienst van God en moeten eens verantwoording afleggen aan God. Ook hier beseffen we dat er een lijntje loopt naar straks.

Verbonden met Christus zijn we bescheiden, nuchter:

We verbeelden ons niet dat we fundamentele verbeteringen kunnen aanbrengen in deze wereld. Met onze kennis en kunde kunnen we onmogelijk een nieuw paradijs stichten. Dat gaat ons nooit lukken. Het beslissende daarvoor wordt verricht door Christus. Hij garandeert onze toekomst. Dat kan ons rust geven. De grimmigheid en krampachtigheid van sommige milieu-activisten is christenen vreemd. Als we gedaan hebben wat we horen te doen, kunnen we voor de rest alles loslaten.

Ten slotte geldt ook hier dat de band met Christus ons in staat stelt ontspannen te leven:

We hoeven niet per se hiér aan onze trekken te komen, alsof het leven hier en nu het een en al is. Dat is de kern van waarheid in Gezang 75: het draait niet om dit aardse leven. Het positieve hier is alleen een voorproef. Het grootse, het beste komt nog.

Gesprekspunten

- Franciscus van Assisi (1181-1226) noemt de dieren z'n broeders en zusters.
  - In welk opzicht heeft hij ongelijk? (zie Gen.1:20-26)
  - In welk opzicht heeft hij gelijk? Wat is daarvan de betekenis voor onze omgang met dieren?
- Een bekend kinderlied begint met de aansporing: 'Stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw.'
  - Welke kritiek wordt wel op deze aansporing gegeven?
  - Hoe kun je het verdedigen dat die aansporing bijbels is?
- In de zorg voor onze aarde hebben christenen lang aan de zijlijn gestaan. Hoe komt dat?
- In 11.1 wordt kritiek gegeven op het lied *'t Oog omhoog, het hart naar boven....* Toch kan dit lied ook corrigerend werken. In welk opzicht dan?
- Het verlangen naar de hemel en naar de nieuwe aarde is vaak niet erg groot. Hoe zou dat komen?

13-14 Vreugde – Mildheid

Fil.4:4-5 Laat de Heer uw vreugde blijven; ik zeg u nogmaals: wees altijd verheugd. Laat iedereen u kennen als vriendelijke (of: milde, inschikkelijke) mensen. De Heer is nabij.

Bemoediging in het heden en over de toekomst

De aansporingen in Filip.4 doen we pas goed recht als we die plaatsen tegen de achtergrond van wat Paulus in 3:20-21 schrijft. Daar bemoedigt hij ons ermee dat we ingeschreven staan in de hemel, waar Christus troont, en dat we een grootse toekomst tegemoet gaan, waarin we delen in Christus' glorie. Hierdoor hebben we in ons leven als christen allerlei eigens. Allereerst oriënteren we ons op het Woord van Christus, want we zijn ervan overtuigd dat Hij het over ons te zeggen heeft. Daarnaast zijn we ervan doordrongen dat dit leven niet het een en al is: we zien uit naar een nieuwe wereld waarin we helemaal tot bloei zullen komen. Anders gezegd: als we door het geloof met Christus in de hemel verbonden zijn, zorgt zijn Geest ervoor dat er vrucht bij ons groeit. Die vrucht komt aan de orde in 12-15.

13 Vreugde

13.1 Vreugde als kernwoord

Vreugde is het kernwoord in Paulus' brief aan de Filippenzen. De apostel is blij met van alles: 'Ik dank mijn God altijd wanneer ik aan u denk, telkens wanneer ik voor u allen bid. Dat doe ik vol vreugde, omdat u vanaf de eerste dag tot nu toe hebt bijgedragen aan de verspreiding van het evangelie' (1:3-5). Paulus vertelt dat hij last heeft van concurrenten die hem in het nauw willen drijven, maar voor hem geldt: 'Christus wordt verkondigd. Of het nu uit valse of oprechte motieven gebeurt - dát het gebeurt verheugt me' (1:18). Op het moment dat hij z'n brief schrijft, zit hij gevangen; dat kan erop uitlopen dat hij terechtgesteld wordt, maar desondanks schrijft hij: 'Zelfs al zou mijn bloed als een offer worden uitgegoten, (...) dan nog ben ik vol vreugde' (2:17).

Een paar keer spoort hij z'n lezers aan zijn vreugde te delen: 'Wees dus ook vol vreugde, samen met mij' (2:18); en: 'Voor het overige, broeders en zusters, laat de Heer uw vreugde blijven' (3:1). Ten slotte onze tekst: 'Laat de Heer uw vreugde blijven; ik zeg u nogmaals: wees altijd verheugd' (4:4).

13.2 Is Paulus' aansporing reëel?

Als het ons voor de wind gaat, is het voor ons makkelijk aan Paulus' woord gehoor te geven. Verder zijn er montere naturen, die telkens zo maar blij kunnen zijn. Ook sombere mensen kunnen op bepaalde momenten een lichtpuntje zien.

Maar Paulus heeft het er nadrukkelijk over dat we áltijd verheugd moeten zijn, onder alle omstandigheden. Is dat wel reëel? Er komt immers van alles op ons af. Persoonlijk of in onze directe omgeving kunnen we te maken hebben met ernstige ziekte. We hebben misschien iemand verloren die ons na staat. Mogelijk is dat een kind van ons niet meer gelooft of dat het met ons werk niet goed gaat.

En wat gebeurt er niet in de verdere wereld: er vindt vreselijk geweld plaats, zoals in Afrika, in het Midden-Oosten en in Oekraïne. Er wordt armoede geleden, mensen kampen met honger of overlijden aan ernstige ziekten. Wat een ellende is er in de wereld.

Door dit alles hebben we herhaaldelijk reden om tranen in de ogen te hebben of een brok in de keel. Of we raken gedepimeerd door wat er gaande is. En toch zegt Paulus: 'Wees altijd vol vreugde.' Bewijst dat niet dat hij wereldvreemd is, oogkleppen voor heeft? Lijkt hij niet op een predikant die achter z'n bureau mooie dingen bedenkt terwijl hij de aansluiting aan de realiteit mist?

Nee, Paulus is reëel, want hij heeft aan den lijve ondervonden wat moeiten en verdriet zijn. Telkens had hij er last van dat hij jaren hiervoor de gemeente vervolgd heeft (Fil.3:6); hij wist dat Christus hem vergeven had, maar hij kon z'n actie maar niet van zich afzetten. Ook zat het hem dwars dat de joden, z'n volksgenoten, niet allemaal voor Christus kozen; zo schrijft hij: 'Ik heb u al vaak gezegd, en zeg nu zelfs met tranen in mijn ogen: Velen leven als vijand van het kruis van Christus'. (Fil.3:18)

Ook heeft Paulus tijdens z'n loopbaan als apostel verschrikkelijke ervaringen opgedaan. In een andere brief heeft hij er uitgebreid over geschreven:

'Door de Joden ben ik vijfmaal met veertig min één zweepslagen gestraft, ik ben driemaal met stokslagen gestraft, ik ben eenmaal met stenen bekogeld en heb driemaal schipbreuk geleden. Eén keer heb ik een heel etmaal op zee rondgedreven. Voortdurend was ik onderweg, bedreigd door rivieren, rovers, volksgenoten en vreemdelingen, in gevaar in de stad, in de woestijn, op zee en te midden van schijngevoligen. Ik heb gezwoegd en geploeterd, vaak zonder te slapen, hongerig en dorstig, vaak zonder te eten, verkleumd en zonder kleren.'
(2 Kor.11: 24-27)

Wij zouden zeggen: hij moet een getraumatiseerd mens zijn geweest. En in de tijd dat hij z'n brief aan de Filippenzen schreef zat hij gevangen. Wel kan hij schrijven: 'De Heer geeft mij het vertrouwen dat ik zelf spoedig kan komen' (2:24), maar, ik vermeldde het al: hij rekent met de mogelijkheid dat zijn bloed als een offer wordt uitgegoten, zoals hij letterlijk schrijft (2:17).

De apostel die dit alles heeft meegemaakt, spoort aan tot vreugde. Dat bewijst: die aansporing is niet afkomstig van iemand die wereldvreemd is, die luchthartig aan de problemen voorbijgaat, die goedkoop aanspoort 'kop op'. Dat maakt ook duidelijk dat Paulus geen gewone vreugde bedoelt.

13.3 Geen gewone vreugde

Gewone vreugde heeft te maken met je aard, met de stemming die je hebt of met de omstandigheden waarin je verkeert. Paulus bedoelt een heel bepaalde vreugde, een vreugde die de vrucht is van Christus' Geest, vreugde die er is als Gods Woord effect heeft op je leven. Daarom zegt Paulus ook: 'Laat de Heer uw vreugde blijven'; vroeger (NBG 1951) stond er: 'Verblijd u in de Heer'. Het gaat om vreugde vanwege de verbondenheid met Christus. Want de band met Hem is een geweldige rijkdom. Om zicht te krijgen op die rijkdom kun je twee aanduidingen gebruiken om Christus te typeren.

Allereerst kun je Christus onze advocaat noemen. Hij pleit voor de zijnen, met als resultaat: als we bij Hem horen, gaan we vrijuit. Geloof je in Christus, dan heeft dat grote betekenis. Allereerst voor nu: je hoeft geen angst meer te hebben voor God omdat je door je voortdurende falen schuldig staat tegenover Hem; je kunt er gerust op zijn: Hij kijkt met een vriendelijk gezicht naar je. En straks, aan het einde van je leven, ga je geen donker gat tegemoet, geen blijvende ontluistering, maar je stapt over in het licht, het eeuwige leven in Gods directe nabijheid.

We kunnen Christus ook koning noemen. Hij heeft alles in zijn hand. Al lijkt de geschiedenis bepaald door menselijk handelen en door toevalligheden, dat neemt niet weg dat Christus uiteindelijk greep heeft op alles. Nu dat zo is, kunnen we ons geborgen weten bij Hem. Geloof je in Christus, dan word je nooit een speelbal van het noodlot, een slachtoffer van de omstandigheden. Altijd val je onder Christus' zorg; Hij houdt je onderweg naar je eindbestemming. Wat Christus als koning ook doet, is dat Hij je de weg wijst op het gebied van goed en kwaad. Dat gebied is geen doolhof waarin jij zelf je weg moet zoeken; Christus als koning wijst je de koers, waardoor je op dit vlak houvast in handen hebt.

13.4 Vreugde als de grondtoon

Als deze betekenis van Christus jou raakt, wordt vreugde de grondtoon van je leven. Natuurlijk, daarmee zijn de moeiten niet weg. Ook de Filippenzen kenden zorg: om Paulus, die gevangen zat, en om zichzelf, want ze ondervonden moeiten om hun christen-zijn. Ook wij maken van alles mee: we kunnen te kampen hebben met angsten, met depressies. We hebben misschien een teleurstelling ondervonden of een verlies geleden. Zo wordt onze vreugde om Christus telkens aangevochten. Desondanks is die vreugde onaantastbaar, want door de kracht van Christus' Geest heeft de band met Christus effect en dringt het tot ons door wat een rijkdom ons is geschonken.

Je zou dit kunnen vergelijken met orgelspel. Een organist kan met z'n voet één toon op het pedaal aanhouden, zodat die donkere toon het hele muziekstuk door klinkt, terwijl hij dan met z'n handen op het manueel speelt. Soms hoor je alleen de melodieën van het manueel, maar als je goed luistert bereikt die donkere dragende pedaaltoon telkens jouw oren.

Zo ook hier. Soms is ons leven kleurloos vanwege onze moeiten, waaruit blijkt dat de vreugde om Christus ons niet komt aanwaaien. We moeten werken aan die vreugde. Dat kunnen we doen door Christus' Woord al meer beslag op ons te laten leggen. Maar dan gebeurt het dat ondanks alles een voortdurende vreugde aanwezig is en dat die misschien zelfs gaat groeien. Dit alles door ons besef: 'Christus is er. Ik mag bij Hem mag horen.' De omstandigheden mogen ons soms intense pijn bezorgen, maar telkens raakt het je: 'Ik ben verbonden met Christus. Wat ben ik bevoorrecht!'

14 Mildheid

14.1 Wat is mildheid?

Als je mild bent, ben je geen scherpstlijper. Je wil het niet per se zo hebben en niet anders. Ook laat je jezelf niet gelden. In plaats daarvan ben je toegeeflijk, inschikkelijk.

Mogelijk heeft de ander ongelijk en jij gelijk, maar je wil niet steeds gelijk krijgen.

Misschien is jou onrecht aangedaan, maar je wil niet beslist dat de ander op de knieën gaat; je kunt het verdragen dat er geen eerherstel plaatsvindt.

Deze mildheid is moeilijk, want het kan tegen onze aard indruisen. Maar Paulus' oproep tot mildheid spoort met de gouden regel die Christus ons gegeven heeft: 'Behandel anderen steeds zoals je zou willen dat ze jullie behandelen' (Mat.7:12).

14.2 Onbegrensd?

Dit roept vragen op: moeten we met ons laten sollen, moeten we over ons heen laten lopen? Dat zou betekenen dat door ons het kwaad niet wordt gestuit, en dat is geen goede zaak.

Stel dat je in je huwelijk elkaar nooit corrigeert of dat je jezelf tegenover je partner nooit kwaad maakt; dat lijkt heel aardig, maar dan ontstaat er wel scheefgroei in je relatie.

Stel ook dat ouders hun kind nooit kritisch commentaar geven, nooit tegengas bieden; dan kun je raden dat zo'n kind tot een onaangename volwassene zal opgroeien.

Zo kun je pleiten voor een vriendelijke inclusieve kerk, die ervoor kiest niemand meer op z'n ideeën of gedragingen aan te spreken; het gevolg daarvan zou zijn dat die kerk gaat verwateren en zich niet meer van de rest van de samenleving onderscheidt.

En als de overheid niet meer de politie zou inzetten of de politie zou verbieden ooit geweld te gebruiken, zou het in de samenleving onvermijdelijk een chaos worden.

Dit alles geeft aan dat je bij het toepassen van mildheid rekening moet houden met grenzen.

14.3 Grenzen

De eerste grens die je in acht moet nemen is Gods gebod, de band met Christus. Daaraan mag je nooit tekortdoen. Allereerst zelf niet: je moet God meer gehoorzamen dan mensen, ook al komt dat misschien niet vriendelijk over. Dat hebben de apostelen zelf waargemaakt. Toen de kerkleiders in Jeruzalem hen opdroegen voortaan te zwijgen over Jezus, weigerden ze dat pertinent, hoeveel woede dat ook bij die kerkleiders opriep (Hand.4:18-21; 5:27-33).

Daarnaast moet je de ander geen ruimte geven dat die jou overhaalt iets verkeerd te doen. Dezelfde Paulus die oproept dat onze vriendelijkheid alle mensen bekend moet zijn, schrijft ook: 'Pas op voor die honden met hun kwalijke praktijken!' (Fil.3:2). En over degene die een afwijkend Evangelie zou willen brengen zegt hij elders zelfs tweemaal: 'Vervloekt is hij' (Gal.1:8-9).

We moeten mild zijn en de ander vaak laten geworden, maar we moeten hierbij trouw blijven aan Christus en zijn Woord. Daar moeten we onwrikbaar aan vast houden.

De tweede grens is onze taak. Daar valt niet alleen ons dagelijks werk thuis of buitenshuis onder maar evengoed ons zelfbeheer, het zorgen voor ons welzijn. We hebben soms de neiging onze taak los van God te benaderen. Ten onrechte want we moeten ons realiseren dat we altijd voor God staan. De bezigheden die we hebben moeten we dan ook verrichten in afhankelijkheid van God. En door goed zelfbeheer doen we recht aan onszelf als schepsel van God.

Daaruit kunnen we afleiden dat we voor onszelf mogen opkomen, al neemt niet iedereen jou dat in dank af. Een mooi voorbeeld hiervan heeft Paulus zelf gegeven. Op een gegeven moment werd hij in Filippi gegrepen, gegeseld en gevangen gezet. De volgende dag kwam een afvaardiging van de overheid vertellen: 'Jullie zijn weer vrij.' En hoe reageert Paulus hierop? Laat hij deze mensen z'n vriendelijkheid merken, vanuit de gedachte: 'We zijn wel niet eerlijk behandeld, maar ja...'? Z'n reactie was anders:

'Ze hebben ons zonder vorm van proces in het openbaar stokslagen laten geven, hoewel we Romeins staatsburger zijn. Daarna hebben ze ons in de gevangenis opgesloten, en nu willen ze ons heimelijk laten gaan? Geen sprake van! Laat ze zelf maar komen om ons vrij te laten!' (Hand.16:37).

Paulus eist publiek eerherstel. Waarom doet hij dat? Niet om hemzelf, omdat hij verontwaardigd is. Hij staat op z'n strepen vanwege z'n taak tegenover de gemeente in Filippi. Die had schade opgelopen doordat haar voorgangers gevangen waren gezet. Nu wilde Paulus bereiken dat de gemeente in de stad weer alle ruimte zou krijgen; daarom eiste hij dat de overheid publiek zou terugkrabbelen.

Als we het over mildheid hebben, zijn er blijkbaar grenzen. Het vereist wijsheid om die grenzen te kunnen bepalen: 'Wanneer moet ik wat zeggen of doen?' Maar voor de rest geldt dat we mild, vriendelijk moeten zijn. Die opstelling is geen bewijs van zwakte of een gebrek aan karakter; het betekent niet dat je willoos de weg van de minste weerstand volgt. Nee, deze mildheid vergt een keuze. Je maakt een afweging: 'Wat zal ik in deze situatie wel of niet doen?' Daarbij moet je soms jezelf overwinnen. Het is maar goed dat we God om de nodige wijsheid en kracht kunnen vragen.

14.4 Mildheid is op te brengen

Waardoor kunnen we deze mildheid opbrengen? Door Christus. Over Hem gelden deze twee feiten:

Allereerst geldt dat Hij op dit moment in de hemel troont. Hij is daar onze bron van vreugde; door Hem als onze advocaat en koning beschikken wij over onvoorstelbare rijkdom. In vergelijking daarmee is het ongelijk dat ik krijg, het onrecht dat mij is aangedaan, het gemene dat mij is geleverd minder belangrijk. Verbonden met Christus hebben we er geen interesse in om ons ego centraal te plaatsen, ons gelijk te halen, de ander klein te krijgen. Want we zijn ervan doordrongen: als we alles op alles zouden zetten om ons recht te krijgen, kan het gebeuren dat we onze vreugde over Christus kwijtraken, dat we bittere mensen worden. En dat is het niet waard.

Daarnaast is van belang dat Christus terugkomt. In de tekst staat het zo: 'De Heer is nabij'. Tientallen eeuwen na Paulus kan het lijken dat er van Christus' terugkeer niks terecht komt. Op die eeuwen moeten we ons niet op verkijken, want Gods tijdrekening werkt anders dan die van ons. Daarom kunnen we er zeker van zijn: Christus komt terug. Dat is een bemoedigende realiteit voor wie bij Hem horen. Want zijn aanstaande terugkeer betekent dat we een glorieuze toekomst tegemoet gaan (Fil.3:20-21), waarin we zelfs met Christus gaan meeregeren over de nieuwe wereld (Openb.3:21; 22:5).

Om dié toekomst bijten we ons niet vast in het ongelijk, het onrecht, het gemene waarmee we te maken krijgen; die zijn maar beperkt qua tijd. Eens zal al die ellende voorbij zijn. Dan komen we volop tot ons recht en zullen we deel hebben aan de goddelijke glorie. En dat overtreft al het nare van nu.

Dat maakt het ons mogelijk veel te verdragen. Verbonden met Christus kunnen we ontspannen zijn over wat ons is aangedaan, hoe erg dat ook mag zijn geweest. Wij hoeven niet per se in dit leven aan onze trekken te komen. Het hier-en-nu is niet het een-en-al. Onze tijd komt, want die is Christus' tijd.

Gesprekspunten

- 1 Wat vind je ervan als van iemand gezegd wordt dat die een blijmoedig christen is?
- 2 Sommigen hebben er last van dat ze als gelovige maar weinig voelen. Hoe zou je die bemoedigen?
- 3 Stelling: 'Geloofsinhoud > Geloofsdaad > Geloofsbeleving.' Wat is de waarde van deze volgorde?
- 4 Soms wordt gereformeerden wel verweten dat ze erg gelijkhebberig zijn. Wat vind je van dit verwijt?
- 5 Kun je er voorbeelden van noemen dat Jezus mild was en dat Hij scherp was in wat Hij zei?

15-16 Onbezorgdheid – Dankbaarheid

Fil.4:5b De Heer is nabij. Wees over niets bezorgd, maar vraag in alle omstandigheden aan God wat u nodig hebt en dank Hem in al uw gebeden.

Bemoediging in het heden en over de toekomst

Gemakshalve herhaal ik hier waarmee 12 begon:

De aansporingen in Filip.4 doen we pas goed recht als we die plaatsen tegen de achtergrond van wat Paulus in 3:20-21 schrijft. Daar bemoedigt hij ons ermee dat we ingeschreven staan in de hemel waar Christus troont en dat we een grootse toekomst tegemoet gaan, waarin we delen in Christus' glorie.

Hierdoor hebben we in ons leven als christen allerlei eigens. Allereerst oriënteren we ons op het Woord van Christus, want we zijn ervan overtuigd dat Hij het over ons te zeggen heeft. Daarnaast zijn we ervan doordrongen dat dit leven niet het een en al is: we zien uit naar een nieuwe wereld waarin we helemaal tot bloei zullen komen. Anders gezegd: als we door het geloof met Christus in de hemel verbonden zijn, zorgt zijn Geest ervoor dat er vrucht bij ons groeit. Die vrucht komt aan de orde in 12-15.

15 Onbezorgdheid

15.1 Geen controle

In de zogeheten Bergrede hield Christus het zijn toehoorders nadrukkelijk voor: 'Maak je geen zorgen over je leven' (Mat.6:25). In overeenstemming hiermee spoort Paulus ons aan: 'Wees over niets bezorgd.'

Deze aansporing heeft iets moois. Daaruit blijkt dat Christus en Paulus weten dat dit een kwetsbaar punt is van ons. We hebben immers de drang in ons om alles onder controle te krijgen en zo onze eigen veiligheid te creëren. Dan is het lastig voor ons dat ons steeds van alles bij de vingers afbreekt. Dat is zo op materieel gebied: je kunt reserves opbouwen en verzekeringen afsluiten, in de hoop dat je daarmee financieel de dingen naar je hand hebt gezet. Maar er hoeft maar iets te gebeuren en die zekerheid valt weg. Ook onze gezondheid is kwetsbaar: je kunt je best doen verantwoord te eten en ook verder goed met je lichaam omgaan; je kunt ervoor zorgen op tijd je huisarts in te schakelen, in de hoop dat je het jou fysiek goed gaat. Maar opeens dient zich een ziekte aan, terwijl op den duur onvermijdelijk je aftakeling inzet.

Het lukt ons blijkbaar nooit alles volledig in onze greep te krijgen en zo onaantastbaar te worden. Dat kan onzekerheid, zelfs angst oproepen: 'Wat gaat de toekomst ons brengen? Als nou dit of dat gebeurt, hoe moet het dan verder?' Er zijn talloze ongrijpbare mogelijkheden. En dan kun je er zo'n last van krijgen dat je gaat malen, vooral 's nachts. Op die manier lijkt onbezorgdheid niet haalbaar, want wat kan er allemaal niet óver ons komen, machteloos als we zijn.

15.2 De blik op Christus

Juist omdat hij bekend is met onze kwetsbaarheid, zegt Paulus blijkens het verband tegen ons: Kijk niet naar jezelf, naar de wisselvalligheden om je heen. Richt je blik op de grote constante, op Christus. Hij is nu in de hemel maar eens komt Hij terug. Op dat moment gaat er iets groots gebeuren: 'Met de kracht waarmee Hij in staat is alles aan zich te onderwerpen, zal Hij ons armzalig lichaam gelijkmaken aan zijn verheerlijkt lichaam' (Filip.3:21). Daarmee spreekt Paulus uit: als je gelooft, als je Christus zoekt, ben je verbonden met Hem die de hoogste koning is, die macht heeft over alles en die onstuitbaar op weg is naar het nieuwe paradijs.

Tegen deze achtergrond kunnen we ervan op aan: we zijn niet aan het blinde lot overgeleverd, al lijkt dat oppervlakkig gezien wel zo. Steeds vallen we onder de zorg van onze Heer, Jezus Christus. Ondanks al ons falen, ondanks de veranderlijkheid van het leven en ondanks alle ellende kunnen we blijvend rekenen op zijn vergevende liefde en op zijn heilzame plannen met ons.

Dat kan ons zekerheid geven: we krijgen wat we nodig hebben; ook bereiken we heelhuids onze bestemming. We kunnen soms de ervaring opdoen dat ons van alles tegenzit en dat we lege handen hebben, maar verbonden met Christus hebben we een rijk bestaan. Voor ons gevoel kunnen we op een dood spoor zitten, maar voor God is het een doorgaande route. Wij kunnen lijden, maar het blijkt de weg naar de glorie te zijn. Wij kunnen ons in het donker bevinden, maar met Christus aan onze kant is dat een tunnel naar het licht.

Daarom is het haalbaar onbezorgd in de wereld te staan, want we kunnen erop vertrouwen: wat er ook mag gebeuren, we zijn veilig.

15.3 Ons toevertrouwen aan God door bidden en danken

Daar hoort wel een opdracht bij: 'Vraag aan God wat u nodig hebt en dank Hem in al uw gebeden.' We moeten niet heen blijven cirkelen om onszelf met onze zorgen maar ons toevertrouwen aan God. Natuurlijk is het belangrijk dat we maatregelen nemen, want dat is onze verantwoordelijkheid. Maar daar moeten we niet ons houvast aan ontnemen en onze bestaanszekerheid op bouwen. Door te bidden en te danken laten we het merken dat we beseffen: onze inzet (al is die onze opdracht) is alleen een middel; het effect wordt door God bepaald.

Vaak hebben we geen vat op de dingen en ziet alles er kwetsbaar uit. Dat moeten we nuchter onder ogen zien. Als mensen leven we binnen smalle marges. Maar daardoor moeten we ons niet van streek laten brengen als zouden we geen grond onder de voeten hebben. Al biddend en dankend trekken we ons eraan op dat God wél greep heeft op alles. Zelfs het veranderlijke en kromme schakelt Hij in voor zijn plannen met ons en de wereld.

Dit alles neemt niet weg dat ons soms allerlei ergs kan overkomen. Dat kan ons moeite en pijn kosten. Dan moeten we niet verbijsterd constateren: 'We zijn terecht bezorgd, want moet je zien hoe hachelijk de werkelijkheid in elkaar zit.' In die situatie moeten we juist gaan bidden en danken. Daarmee geven we aan dat ons vertrouwen in God voor ons leeft: Hij laat zich nooit pijnlijk door iets verrassen. Integendeel, zijn macht is zo groot dat Hij alles kan laten meewerken, alles dienstbaar maakt (verg. Rom.8:28).

15.4 Ontspannen zijn

Biddend laten we onze band met Christus uitkomen. Als volgeling van Hem gaan we niet af op de uiterlijke feiten. We focussen op God, op Christus. De band met Hem geeft ons steun. Natuurlijk kan het ons soms aanvliegen: 'Hoe gaat het met de (klein)kinderen? Wat gebeurt er met m'n gezondheid, m'n relatie, m'n werk?'

Daarom is het maar goed dat we worden áangespoord: 'Wees over niets bezorgd.' Dat is sterk gezegd: 'over niets'. Op die manier worden we in feite aangespoord ons te ontspannen. Om deze ontspannenheid te bereiken moeten we ermee ophouden op onze tenen te lopen of boven onszelf uit te reiken. Een dergelijke krampachtige levenshouding helpt ons niet om controle te krijgen. We moeten afzien van onze afhankelijkheid van menselijke inzet. Worden we geraakt door Christus en zijn betekenis, dan lukt het ons te vechten tegen deze gespannen opstelling en kunnen we verder zien dan de schaduwzijden van het leven. We zoeken ons houvast bij God, die dank zij Christus ons leven draagt en ons perspectief geeft door zijn beloften.

16 Dankbaarheid

16.1 Afhankelijkheid

Dankbaarheid veronderstelt altijd een persoon tegenover wie je dankbaar bent. Dankbaarheid gaat dan ook samen met het besef dat je van die ander afhankelijk bent. Hierom combineert Paulus de aansporing God te danken met de aansporing dat we ons al biddend tegenover Hem uitspreken. Van deze laatste aansporing zal niemand opkijken, want we vinden het normaal dat we ons tegenover God uiten. Daarom is het belangrijk ons te realiseren hoe groot het niveauverschil is tussen God en ons. Hij is de glorieuze Schepper en Heer van alles, terwijl wij zijn kwetsbare schepsels zijn. Wie daarvan doordrongen is, beseft hoe bijzonder het is dat God wil dat we Hem in ons bidden benaderen. Maar Hij wil het. Dat is heel bemoedigend voor ons, want het betekent: we kunnen met al onze moeiten terecht bij God. Soms worden daarbij kritische vragen gesteld:

Is bidden niet overbodig? God is immers bij voorbaat van alles op de hoogte? Waarom zou je Hem dan nog om dingen vragen?

Het is waar, God weet eerder en beter wat we willen dan we zelf. Hij heeft ons bidden niet nodig. Wij hebben het zélf nodig te bidden. God wil dat wij onze plaats kennen: we zijn maar mens. Daarvan moeten we doordrongen zijn. Afgaande op onze mogelijkheden staan we altijd en overal weerloos. Maar dan is het belangrijk dat we het met zoveel woorden erkennen dat we aangewezen zijn op God met zijn zorg en bestuur. Door te bidden laten we het merken dat we zicht hebben op onszelf en op onze beperkte situatie. Daarmee geven we God de eer die Hem toekomt als de bron van alles. Bovendien, bidden doen we toch graag? Want daarmee richten we ons tot onze hemelse Vader.

Een tweede kritische vraag is of bidden wel zin heeft. God heeft toch alles van tevoren vastgesteld? Bovendien zijn wij zo nietig als wat. Om dit alles kunnen we niets veranderen aan de loop van de dingen. Alles gaat zoals God bepaalt heeft dat het gaat.

Dat lijkt logisch, maar wonderlijk genoeg geeft de Bijbel aan dat ons bidden wel terdege effect heeft. Als wij bidden gebeurt er iets, want God heeft ons bidden verwerkt in zijn programma. Daarom kunnen we erin geloven dat God op ons bidden reageert. Misschien anders dan wij graag zouden zien, maar: Hij reageert. Laten we dat dan ook opmerken. Dat doen we misschien te weinig. Zo gebeurt het dat we om genezing bidden, maar als we beter worden zijn we geneigd te zeggen: 'Dat kwam door de medicatie die ik gehad heb', of: 'De ziekte is vanzelf gekomen en ook weer vanzelf verdwenen.' En dan laten we na een verband te leggen tussen ons bidden en Gods verhoren. Maar dat verband is er.

Een derde, meer informatieve vraag is: hoe ver mogen we gaan in ons bidden?

Kort gezegd: heel ver. We kunnen denken aan de manier waarop kleine kinderen zich uitspreken tegenover hun ouders: ze vertellen hun honderduit over wat hen bezighoudt; ook komt het geregeld voor dat ze hun boosheid of verdriet ongecensureerd uiten. Denk ook aan de Psalmen, die vol emotie zijn richting God, waarbij de dichter niet bang is voor heftige uitspraken.

Tegelijk is waar: we moeten niet vergeten dat God heilig is. Als we bidden moet dat respectvol gebeuren. Maar voor de rest geldt dat we ons vergaand tegenover God mogen uitspreken.

16.2 Dankbaarheid

In onze tekst verbindt Paulus aan ons bidden een duidelijke voorwaarde: al biddend moeten we de dankbaarheid niet vergeten. Hij formuleert dit zelfs heel stevig: 'Dank Hem in al uw gebeden.'

Dat moeten we niet uitleggen alsof Paulus met een wettische opdracht komt waar je je onder alle omstandigheden aan moet houden. Soms worden we immers overspoeld door verdriet, wanhoop of pijn, waardoor ons bidden een en al smeking is. Dat gebeurt en dat is niet fout. Ook in de Psalmen domineren soms zulke emoties. Heel illustratief is Psalm 88, die alleen maar klachten bevat en zelfs eindigt met het woord 'duisternis'.

Maar voor de rest geldt: dank hoort in ons bidden een telkens terugkerend thema te zijn. Dat is ook haalbaar. We richten ons namelijk tot God. Dat betekent: we staan er niet alleen voor. Hij is het adres waar we altijd terecht kunnen. Dat is trouwens ook het lichtpunt dat in Psalm 88 aanwezig is: al is de dichter ten einde raad, hij heeft in elk geval nog binding met God.

Daar komt bij: wie gelooft hoort bij Christus in de hemel. Door Hem kunnen we ons geborgen weten bij God, nu en in de toekomst. Bovendien geeft Hij ons zo ontzaglijk veel, bijvoorbeeld dat we ingebed zijn in een familie, dat we een taak hebben waar we ons in kwijt kunnen, dat we van alles bezitten. Vandaar dat we alle redenen hebben God dankbaar te zijn. Maar dan moeten we dat ook úiten.

16.3 Moeite met danken

Ik heb al aangegeven dat het soms door onze omstandigheden moeilijk is om God te danken. Daar hoeven we ons niet schuldig over te voelen. Onze problemen zijn soms zo groot dat onze spankracht korter of langer tijd niet toereikend is, met als gevolg: het lukt ons even niet om dankbaar te zijn. Daar is niks mis mee; denk weer aan Psalm 88.

Maar, we worden in de Bijbel gestimuleerd in deze situatie niet te berusten. Zo moeten we ons ervoor inzetten niet op te gaan in onze problemen en ons niet blind te staren op wat we missen. Als we zo gefocust zijn op het negatieve, kan het gebeuren dat onze verzoeken aan God ontaarden in zeuren, in zelfbeklag. Daarom moeten we telkens proberen ons best te doen dat de vreugde om God tot ons doordringt: 'Ondanks alles geldt dat Hij er is, sterker nog: dat Hij er voor mij is!'

16.4 Opdracht om te danken

Danken is niet een vrijblijvende zaak maar blijktens Paulus' woorden een opdracht van God aan ons. Op deze manier geven we Hem de eer die Hem toekomt als de bron van het goede. Het zou erg zijn als we profiteren van allerlei positiefs in ons leven en dan de Gever van dat positieve negeren. Wat dat betreft is dankbaarheid eigenlijk vanzelfsprekend.

Bovendien hebben we zelf dankbaarheid nodig. Een dankbare opstelling is namelijk hét wapen tegen bezorgdheid. Al biddend en dankend vertrouwen we ons aan God toe, met de zekerheid: Hij heeft een open oor voor ons bidden. We kunnen soms het gevoel hebben dat we tegen een muur praten maar in werkelijkheid bereiken we met ons bidden Gods hart. Hij luistert welwillend naar ons bidden, reageert daarop en doet er wat mee. Dat kan ons helpen als er weer bezorgdheid bij ons bovenkomt.

Op deze manier laat onze dankbaarheid onze band met Christus uitkomen. Onze omstandigheden worden er vaak niet anders door en dat kan heel zwaar zijn. Maar al dankend leeft het voor ons: er is Iemand die ons nooit vergeet. Hij staat altijd voor ons klaar en geeft wat we nodig hebben, hoe veel vragen we vaak ook overhouden.

Gesprekspunten

- 1 Stelling: 'De oproep om onbezorgd te zijn betekent in feite dat we moeten loslaten dat we God zijn.'
  - a) Wat vind je van deze omschrijving?
  - b) Wat kunnen we hiermee in deze tijd van discussies over een klimaatcrisis?
- 2 Stelling: 'Als jou iets ergs overkomt moet je niet zeggen 'Waarom?' maar 'Waarom?'. Wat vind je hiervan?
- 3 Soms wordt bidden aangeduid als 'de adem van de ziel'. Wat vind je van deze omschrijving?
- 4 Sommige mensen hebben er moeite mee dat we van God móeten bidden en danken. Je kunt ook zeggen dat we hier blij mee kunnen zijn. Hoe kijk jij hier tegenaan?
- 5 Hoe kun je jezelf dankbaarheid léren als je met veel moeiten te maken hebt?

17 Vrede

Fil.4:7 Dan zal de vrede van God, die alle verstand te boven gaat, uw hart en gedachten in Christus Jezus bewaren.

Fil.1:21 Voor mij is leven Christus en sterven (vs.23: bij Christus zijn) winst.

In navolging van de filosoof Nietzsche laten sommigen zich tegenwoordig geringschattend uit over het christelijk geloof. Dit zou iets zijn voor losers, zwakken, slachtoffers. Daar zit een kern van waarheid in: Christus is ons erin voorgegaan zich met empathie in te zetten voor mensen aan de onderkant van de samenleving. Bovendien zijn uitgeroepen zij welkom in het koninkrijk van Christus. Maar deze ogenschijnlijk zachte kant van het christelijk geloof is meteen een bewijs van kracht, want daarbij wordt van ons verwacht dat we van onze zelfgekozen troon afstappen en erkennen: 'Ik sta, net als m'n kwetsbare medemens, met lege, vuile handen voor God.' Hiermee wordt veel van ons, vaak zelfverzekerde en egocentrische mensen, gevraagd.

Daar komt bij dat christenen, als het goed is, vrede kennen in confrontatie met het leven hier én met het leven straks. Daarmee komt veel op ons af, want het heden maar ook de gang naar de toekomst brengen vaak allerlei zwaarigheid mee. Vrede is daarom een kwaliteit die alleen te realiseren is tegen de verdrukking in. Ook dit aspect van christen-zijn past alleen bij sterke mensen.

Er is dan ook geen enkele reden geringschattend te spreken over het christelijk geloof.

Maar nu verder over vrede.

17.1 Vrede in confrontatie met het leven hier

Foutieve beelden

Z'n uitspraak over vrede verbindt Paulus met het voorafgaande, waar hij ons aanspoort niet bezorgd te zijn maar geregeld te bidden en te danken. Als we aan zijn aansporing gehoor geven en zo in contact blijven met God, laat God innerlijke vrede bij ons groeien. Maar wat wordt met die vrede bedoeld? Je kunt er een foutief beeld van hebben.

Zo kan vrede gezien worden als een uitdoven van je gevoelens. Dan keer je je in tot jezelf en sluit je je af voor wat buiten je speelt, zodat je een beschermende muur om je heen hebt. Maar dat levert geen innerlijke vrede op maar alleen een gevoelsleven op heel schraal niveau.

Mensen proberen soms ook tot innerlijke vrede te komen door allerlei redenaties op te zetten. Gebeurt er iets moeilijks, dan wordt daarop gereageerd met: 'Ach, het valt wel mee', of: 'Er valt toch niks aan te doen. Het is zoals het is.' Ook dat levert geen innerlijke vrede op; je duwt alleen maar je emoties weg.

Vrede als vrucht van Christus en zijn Geest

Paulus doelt op een bijzondere vrede, een vrede die wordt opgeroepen door de geschenken die God ons door Christus aanreikt.

Door Gods geschenken hoeven we niet meer gedeprimeerd te zijn door ons falen en onze schulden, want dank zij Christus' plaatsvervangend inzet voor ons tellen die niet meer voor God.

Ook wordt ons door onze binding met Christus, onze oudste broer, het voorrecht verleend dat we ons door-God-geliefde kinderen mogen weten, ondanks onze nietigheid en zondigheid.

Verder kunnen we met Christus als Heer in de hemel zeker zijn van Gods constante zorg voor ons, al voelen we ons in onze wereld soms nog zo verloren door al het verschrikkelijke dat er gebeurt.

De grote verscheidenheid aan geschenken die God ons hier geeft, kan kort samenvat worden als: Hij sticht in onze, vaak zo geteisterde, levens vrede. Daarom noemt Paulus Hem ook 'de God van de vrede' en duidt hij Christus in een andere brief aan als 'onze vrede' (Ef.2:14), terwijl hij de inhoud van zijn boodschap kort typeert als 'het evangelie van de vrede' (Ef.6:15). Vrijspraak van God, inbedding in zijn gezin met Hem als Vader, en altijd door leven onder zijn hoede, dat is pas vrede.

Het is Christus' Geest die Gods geschenk van de vrede bij ons laat binnen komen. Hij zorgt ervoor dat we ons richten op God, de schenker van de vrede, en op Christus, de werker aan onze vrede. Maar dan heeft die door God gestichte vrede onvermijdelijk effect op ons innerlijk. Als door de invloed van Christus' Geest de goddelijke vrede ons raakt, werkt dat besmettelijk: we gaan vrede ervaren.

Deze vrede heeft blijkens Paulus' woorden bijzondere kwaliteiten.

De vrede gaat alle verstand te boven

Om je destructieve stemmingen onder controle te krijgen kun je ervoor kiezen dat je je afsluit voor wat op je afkomt of met je verstand redeneringen opzetten. Met deze methode kun je ver komen om je innerlijke vrede te bewaren. Maar altijd weer worden in die vrede bressen geslagen. Dan dient het gevoel van treurnis, onzekerheid of angst zich weer aan en merk je dat redeneren niet voldoende is.

De vrede die God geeft is effectiever. Die bloeit op uit het feit dat er een goddelijke realiteit is. Daarin geldt - zoals hiervoor is aangegeven - dat we vrijuit gaan bij God, dat we kind zijn van de Vader en bij Hem geborgen zijn. Om dat alles hoeven we niet bezorgd te zijn maar hebben we reden tot dankbaarheid en altijd de mogelijkheid al biddend met God te delen wat ons bezighoudt.

Christus' Geest zorgt ervoor dat de betekenis van die goddelijke realiteit ingeweven wordt in ons denken en voelen, zodat die al meer beslag op ons legt. Het resultaat hiervan is dat de vrede gaat groeien. Soms worden we heus nog wel overspoeld door onze negatieve emoties, want we zijn als mensen kwetsbaar. Maar de vrede blijft in stand want we weten ons gedragen door die goddelijke werkelijkheid.

De vrede is een beschermende kracht

Die innerlijke vrede van ons heeft nog een kwaliteit. In Paulus' woorden: ze zal ons hart en onze gedachten bewaren. Die vrede voorkomt dat we ons ingraven in onze angst en onze twijfel, zodat die bij ons gaan overheersen en de vrede in ons aantast. Ook voorkomt die dat we van buitenaf negatief beïnvloed worden, zodat we van de wijs raken en vol onrust worden.

De vrede betekent afhankelijkheid van Christus

De vrede bewaart ons 'in Christus Jezus'. We kennen alleen vrede zo lang en voor zover we verbonden zijn met Christus. Dáár valt de beslissing: in de binding aan Christus. Stel dat onze band met Hem losser wordt, dan worden we meer vatbaar voor onzekerheid en raken we uit balans.

Als we met Christus verbonden zijn en eraan werken die binding hecht te houden, heerst er innerlijke vrede, is er evenwicht in ons.

Op deze manier is de innerlijke vrede een teken van de band met Christus. Verbonden met Hem maken we ons geen zorgen; al biddend kunnen we ons bij Hem kwijt en al dankend tonen we oog te hebben voor zijn geschenken. Dat geeft veiligheid en rust.

17.2 Vrede in confrontatie met het leven straks

Bedreigde vrede

Onze innerlijke vrede doet ook haar werk aan het einde van ons leven. Dat einde is niet eenvoudig. Vaak moeten mensen afschuwelijke ziekten doorstaan. Verder kan niemand uit eigen ervaring vertellen hoe de overgang zal zijn van dit leven naar het leven straks. Geen wonder dat de dood 'de vorst der verschrikking' wordt genoemd (Job 18:14), 'de laatste vijand' (1 Kor.15:26). Ook herkennen wij het als van mensen gezegd wordt dat zij 'door hun angst voor de dood hun leven lang in slavernij' verkeren (Hebr.2:15) .

Ik weet wel dat veel niet-gelovigen laconiek over hun aanstaande dood kunnen praten, want: 'De dood hoort nu eenmaal bij het leven.' Maar diezelfde mensen staan te trillen op hun benen als zij ternauwernood aan de dood zijn ontsnapt. Ook reizen zieke mensen soms wanhopig stad en land af om een levensreddende therapie te vinden. Uiteindelijk wordt de dood toch als levensvreemd ervaren. En geen wonder: als het einde daar is, moet je mensen en dingen loslaten die jou dierbaar zijn terwijl je een onbekende toekomst tegemoet gaat. De dood blijft daarom een beladen onderwerp.

Onaantastbare vrede

Desondanks spreekt Paulus in Fil.1 heel ontspannen over een eventuele terechtstelling van hem. Sterven ziet hij als winst voor zichzelf, maar tegelijk beschouwt blijven leven als een voordeel voor z'n taak als apostel (Fil.1:21-24). Het geheim van deze rustige taal ligt in Christus, geeft Paulus aan. In leven en sterven valt hij immers onder de hoede van Christus. Die beschikt op zijn troon in de hemel over alle macht. Daardoor kan Hij Paulus alles geven wat Hij voor z'n taak nodig heeft. Maar Hij kan hem ook veilig op z'n eindbestemming brengen, in eerste instantie de hemel en uiteindelijk de nieuwe aarde.

Laten we Paulus in z'n vredevolle rust navolgen. Dan kennen ook wij door de persoon en het werk van Christus innerlijke vrede, een vrede die niet aangetast wordt door zorgelijke omstandigheden. Als onbezorgd, dankbaar kind van de hemelse Vader leven we dan in balans. Die balans is niet het gevolg van onze psychische spankracht of filosofische redematies, maar is vrucht van de Geest. Hij beïnvloedt ons door de goddelijke realiteit van onze vrijspraak, onze inbedding en onze geborgenheid.

Gesprekspunten

- 1 Stelling: 'We praten vaak te lief over God en het christelijk geloof.' Wat vind jij hiervan?
- 2 Stelling: 'We moeten oppassen dat we voor de lieve vrede in de kerk te veel water in de wijn doen.' Wat vind jij hiervan?
- 3 Soms wordt gezegd: 'Het gaat niet om vrede of liefde in de kerk maar om de waarheid.' Waarom is dit geen juiste tegenstelling?
- 4 Wat kun je eraan doen als jouw innerlijke vrede soms aangetast wordt door onvrede, verdriet enz.?
- 5 Een oud paaslied luidt: 'Nu jaagt de dood geen angst meer aan, want alles alles is voldaan; wie in geloof op Jezus ziet, die vreest voor dood en helle niet.' Wat vind je hiervan?

18 Geduld

Gal.5:22: De vrucht van de Geest is liefde....geduld....

Van christenen wordt verwacht dat ze geduld hebben met wat God doet, met zichzelf en met elkaar. Dat is niet makkelijk, maar wel belangrijk. Denk aan de boer uit Mat.13:24-30, die in z'n graan het onkruid zag groeien. Stel dat hij zou zeggen: 'Het kan me niks schelen wat de gevolgen zijn, maar dat onkruid móet er uit!'; dan bestond er grote kans dat door zijn ongeduld het koren er ook uitgetrokken zou worden. Daarmee worden we aangespoord af te wachten én te vertrouwen: op God, dat Hij zijn plannen heus wel uitvoert, en op mensen, dat ze na verloop van tijd mogelijk toch veranderen.

18.1 De achtergrond van ons geduld

Gods geduld

Hebben we het over geduld, dan moeten we beginnen met Gods geduld. Heel deze wereld bestaat immers bij de gratie van zijn geduld.

Dat geldt allereerst van de wereld zoals die door Hem geschapen is. Die wereld kent duidelijke grenzen: anders dan God is ze aan het verloop van de tijd onderworpen en neemt ze in de ruimte een beperkte plaats in. Toch wordt de eeuwige, alomtegenwoordige God de wereld niet moe. Integendeel, Hij blijft haar trouw. Ze mag zelfs bijdragen aan zijn glorie.

Gods geduld is zeker aan de orde nu de wereld besmeurd is door de zonde. Het zou begrijpelijk zijn geweest en zelfs Gods goed recht als Hij afscheid genomen had van de wereld. Even heeft het erop geleken dat dit zou gaan gebeuren. Volgens Gen.6:7 zei God immers: Ik zal de mensen en de dieren 'die Ik geschapen heb van de aarde wegvagen (...), want Ik heb er spijt van dat Ik ze heb gemaakt'. En toen kwam de zondvloed. Maar het gezin van Noach en een kleine selectie van de dieren overleefden.

Na de zondvloed zei God: 'Nooit weer zal Ik de aarde vervloeken vanwege de mens, want alles wat de mens uitdenkt, van zijn jeugd af aan, is nu eenmaal slecht (...) Zolang de aarde bestaat, zal er een tijd zijn om te zaaien en een tijd om te oogsten.' (8:21-22) God koos ervoor dat de geschiedenis door zou gaan. Zelfs het kromme geeft God een plek. Hij verdraagt het dat veel in de wereld anders loopt dan Hij kan goedkeuren. Zo groot is Gods geduld.

Gods bedoeling met zijn geduld

Maar waarom is God geduldig? Omdat Hij God is. Hij wordt door niets en niemand bedreigd. Daarom hoeft Hij nergens angst voor te hebben en ter wille van zichzelf niet in actie te komen. Hij kan de dingen ruimte geven en alles laten gaan zoals het gaat, want zijn plannen worden toch wel doorgezet.

Dit laatste maakt meteen duidelijk: God heeft een bedóeling met zijn geduld. Hierdoor creëert Hij er ruimte voor dat de wereld rijp wordt voor zijn laatste oordeel. Dat had Hij al eens eerder gedaan met Kanaän. Abraham mocht nog geen eigenaar van dat land worden, want toen was de maat van Kanaäns wandaden nog niet vol (Gen.15:16). Een paar eeuwen later wel.

Aan Gods geduld zit dus een donkere kant, zoals ook aangegeven wordt door de apostel Petrus:

Door Gods woord 'worden de tegenwoordige hemel en aarde bewaard om op de dag van het oordeel, waarop de goddelozen ten onder zullen gaan, te worden prijsgegeven aan het vuur' (2 Petr.3:7).

Maar God is vooral geduldig omdat Hij de mensen de kans wil geven tot inkeer te komen. Hij ziet graag dat mensen gered worden. Daarom heeft God zijn Zoon mens laten worden. Christus bewijst het dat God uit is op onze redding. Petrus zegt het zo:

'De Heer is niet traag met het nakomen van zijn belofte (namelijk dat Hij zal terugkomen), zoals sommigen menen; Hij heeft alleen maar geduld met u, omdat Hij wil dat iedereen tot inkeer komt en niemand verloren gaat' (2 Petr.3:9).

Gods geduld heeft zo alles te maken met zijn goedheid: God wil mensen de mogelijkheid bieden om houvast, uitzicht te vinden. Daarom spreekt het vanzelf dat we onder de indruk zijn van Gods geduld.

18.2 De betekenis van Gods geduld voor ons

Gods geduld is bemoedigend voor ons. Kijk je naar wat er allemaal gebeurt, dan vraag je je vaak af: 'Waarom maakt God geen einde aan dit erge?' Omdat je hier geen antwoord op weet, kun je opstandig en bitter worden tegenover God. Want het lijkt er vaak op dat Hij voorbijgaat aan wat op aarde gebeurt, dat Hij zich niks van alle ellende aantrekt, dat Hij niet luistert naar ons smeken.

Het bestaan van Gods geduld brengt ons verder. We kunnen ervan op aan: achter de schermen gaan Gods grootse plannen door. Via wat mensen aan goed en kwaad ondernemen werkt God met vaste hand aan de komst van zijn nieuwe wereld. Dat Hij niet meteen met de afrekening komt, is pijnlijk voor mensen die iets aangedaan is, maar het hangt hiermee samen: God gunt mensen de kans om vroeg of laat te helen. Daarom verdraagt Hij voorlopig veel en laat Hij veel gaan. We moeten rustig afwachten: God ís bezig en Hij weet wat Hij doet. Zelfs met een kromme stok kan Hij een rechte slag slaan.

Nadenken over Gods geduld maakt mij bescheiden over mezelf. Stel dat God meteen in actie zou komen als ik fout zat. Dan was ik nergens meer. Ik leef van het geduld van God. Dat kan mij dankbaar stemmen. Gods geduld moet mij dan ook in beweging zetten, zodat ik daar een goed gebruik van maak, want nú het is nog de tijd mij op God te richten.

Ten slotte maakt Gods geduld mij mild over anderen. Net als ik leven zij van Gods geduld. Ik ben niet beter dan zij en zij zijn niet minder dan ik. Daarom horen we hart te hebben voor de ander:

'Omdat God u heeft uitgekozen, omdat u zijn heiligen bent en Hij u liefheeft, moet u zich kleden in innig medeleven, in goedheid, nederigheid, zachtmoedigheid en geduld (...) En bovenal, kleed u in de liefde.' (Kol.3:12,14a)

18.3 Ons ongeduld

Omdat wij leven en toekomst hebben bij de gratie van Gods geduld met ons, moeten wij ons ervoor inzetten zelf geduldig te zijn. Helaas gaan we op dit gebied vaak in de fout.

Zo kan ongeduld in de kerk veel kwaad aanrichten. Er is wel eens verdedigd: 'In de kerk dien je radicaal te zijn; aan halven hebben we niks.' Als we dat voorstaan, houden we geen rekening met wie kwetsbaar zijn. Prediker zegt van radicale mensen dat ze 'al te rechtvaardig' zijn (7:16), waarmee hij bedoelt: rechtvaardiger dan God met zijn geduld. In de taal van Mat.13:24-30: die mensen willen koste wat het kost het onkruid eruit hebben: "Gaat daardoor ook het koren eraan? Nou, jammer dan.' Zo'n ongeduldige opstelling pakt meedogenloos uit, waardoor je mensen van kerk en geloof vervreemdt.

Ook ouders kunnen hierin falen. Soms stellen ze aan hun kinderen hoge eisen en doen ze alsof die kinderen alles zouden moeten kunnen, als waren ze volwassen. Op die manier maak je als ouders veel kapot bij je kinderen: je ontmoedigt ze en maakt ze depressief; of ze krijgen een wrok tegen je.

Wie op deze ongeduldige manier bezig is, lijkt op een kind dat een zaadje in een bloempot met aarde heeft gestopt. Omdat het maar duurt en duurt voor het zaadje opkomt, graaft hij het zaadje weer op. Op die manier komt er natuurlijk niks terecht van dat zaadje.

Misschien heeft het kind dat zaadje wel laten uitgroeien maar duurt de knopfase hem te lang. Hij wurmt de knop open om te zien waar de bloem blijft. De bloei wordt uiteraard niks meer.

Ongeduld richt blijkbaar heel wat aan bij de ander. Daarmee kun je ook jezelf benadelen. Dan gun je jezelf bijvoorbeeld geen tijd om langzaam naar het geluk toe te groeien. Je houdt jezelf door: 'Mijn eerste levensdoel is dat ik aan m'n trekken kom. Daarom wil ik het geluk nu meteen. Doe ik goed of kwaad, dat kan mij niks schelen, als ik m'n doel maar gauw realiseer.' Zo iemand maakt zich met z'n ongeduld schuldig aan egotripperij: 'Ikke, ikke, en de rest kan stikken.' Dan ben je cynisch bezig. In Pred.7:17 heet zo iemand 'al te onrechtvaardig' ofwel door en door goddeloos, want hij zegt in feite: met God hoeft je geen rekening te houden; het draait om mij.

18.4 Het veelomvattende van ons geduld

Geduld met jezelf

Geduld is belangrijk. Allereerst geduld met jezelf. Je kunt last hebben van onlust over jezelf en je leven. Dan voel je een grote spanning tussen wat je bent en wat je wil zijn, tussen wat je hebt en wat je wil hebben, of tussen wat je wil en wat je kunt.

Die spanning kan ongeduld oproepen: 'Ik wil het niet morgen, nee, ik wil het nu, hier. En ik wil niet een beetje, ik wil het helemaal!'

Dat kan samengaan met perfectionisme: je kunt het niet verdragen dat er zo veel onvolmaakt in je leven is. Je hebt er last van dat de dingen in je leven veraf staan van wat je eigenlijk wil bereiken.

Geduld is dit: dat je die spanning tussen ideaal en werkelijkheid aanvaardt. Daarmee accepteer je het als een gegeven dat we niet meer in het paradijs leven. Zolang de dingen niet te veranderen zijn, ben je tevreden of neem je in elk geval genoegen met die dingen zoals ze zijn. Je kunt jezelf verdragen, al sta je veraf van je eigen idealen. Kijkend naar je leven en naar je mogelijkheden besef je: 'Hier zal ik het mee moeten doen, in elk geval vooralsnog.'

Dat betekent niet dat je zelfgenoegzaam bent of dat je het slechte in je goedpraat. Dat gebeurt soms wel. Dan stellen mensen zichzelf buiten discussie: 'Je moet me maar nemen zoals ik ben.' Geduld met jezelf sluit zelfkritiek niet uit. Zelfkritiek is trouwens onmisbaar, want die is dé voorwaarde om te kunnen veranderen.

Met m'n pleidooi voor geduld bepleit ik dan ook niet dat je je passief neerlegt bij de status quo. Je mag op allerlei gebieden idealen hebben en die met hartstocht nastreven; ook mag je vol verlangen dromen. Denk aan wat Paulus over z'n geloofsideaal schrijft:

'Ik vergeet wat achter me ligt en richt mij op wat voor me ligt. Ik ga recht op mijn doel af: de hemelse prijs, waartoe God in Christus Jezus roept' (Filip.3:13-14).

Een soortgelijk streven mag eveneens in ons alledaagse leven aanwezig zijn. Maar je bent daarbij geduldig. Je realiseert je: veranderen heeft tijd nodig en de marges zijn beperkt. Je weet bovendien dat je leven bestaat uit vallen en opstaan. Daardoor besef je dat je veel niet zult bereiken maar dat hoeft ook niet: te zijner tijd, bij Christus' terugkeer, komt immers het volmaakte.

Geduld met jezelf zal op deze manier samengaan met een ontspannen levenshouding. Daarbij kan het gebed helpen dat Reinhold Niebuhr in 1934 in kerkdiensten begon te gebruiken:

God, schenk me de kalmte om te aanvaarden wat ik niet kan veranderen,
de moed om te veranderen wat ik kan veranderen
en de wijsheid om het verschil hiertussen te zien.

Geduld met de ander

Geduld hebben met de ander betekent allereerst dat je die persoon tijd geeft voor bezinning. Een voorbeeld. Elke gemeente heeft te maken met kerkleden die amper of niet meer naar de kerkdiensten gaan. Als het jongeren betreft zijn ze er vaak mee bezig qua geloof en kerk hun draai te zoeken, of ze kampen met grote vragen over van alles. Gebrek aan kerkgang kan ook veroorzaakt worden door psychische problemen. Uiteraard is mogelijk dat de betrokkenen gewoon laks zijn of bezig zijn af te haken van geloof en kerk. Kerkenraden doen er goed aan dat ze zulke kerkleden níet onder druk zetten. Natuurlijk is het hun taak met hen in gesprek te gaan. Daarbij is belangrijk is dat ze zulke kerkleden de tijd gunnen om zich te bezinnen, zodat ze voor zichzelf duidelijkheid kunnen krijgen over wat ze zijn en willen.

Geduld hebben met de ander betekent ook dat je soms genoeg neemt met het haalbare. Het kan gezien de principes of regels duidelijk zijn dat iets eigenlijk anders zou moeten. Maar de praktijk kan weerbarstig zijn, waarom je soms met minder genoeg moet nemen. Een bekende uitspraak is: 'Als het niet kan zoals het moet, moet het maar zoals het kan.' Dat heeft alles met geduld te maken.

Deze benadering is voor ouders van belang. Het lukt je namelijk niet om elk kind op precies dezelfde manier te behandelen, met als gevolg dat je bij het ene kind soms (vooralsnog) in zaken berust die je bij een ander kind niet duldt. Geduld heeft hier de functie dat je de ander vast wil houden en probeert verder te brengen.

Voor het kerkelijk pastoraat is deze benadering eveneens van betekenis. Een bekende katholieke uitdrukking is: 'Je moet als pastor een leeuw zijn op de kansel maar een lam in de biechtstoel.' De bedoeling hiervan is duidelijk: als kerk moet je de bijbelse normen voluit uitdragen, maar in de pastorale praktijk moet je rekening houden met de psychische en principiële draagkracht van de kerkleden. Daarom doe je er goed aan soms zaken te dulden die je principieel eigenlijk niet goed vindt – dit in de hoop dat er groei plaatsvindt richting de norm.

Geduld betekent bovendien dat je de ander ruimte geeft om fouten te maken. Dat is een belangrijk punt in de opvoeding. Ouders kunnen geneigd zijn zo veel mogelijk bij hun kinderen onder controle te houden. Als gevolg hiervan houden ze hun kinderen kort, in de hoop en misschien zelfs in de verwachting dat het dan in elk geval goed gaat. Heel begrijpelijk. Je speelt daarmee op safe.

Intussen leren kinderen op deze manier maar weinig. Ouders doen er goed aan hun kinderen bij het ouder worden al meer los te laten, zodat ze zelfstandig keuzes kunnen maken. En natuurlijk zullen ze soms in de fout gaan en zal hun dat het nodige kosten. Maar als ouders zo geduld met hen hebben, kunnen hun kinderen zich ontplooiën.

Kort samengevat: geduld hebben met de ander is, dat je op die ander kunt wachten. Je laat hem z'n eigen weg gaan en z'n eigen tempo volgen. Op deze manier geef je hem de ruimte om te groeien.

Voor en tegen

De boven beschreven opstelling is niet vanzelfsprekend. Allereerst kan het misverstand opkomen: is dit geduld eigenlijk niet gewoon slapheid. Volg je daarmee niet de weg van de minste weerstand: 'Ik wil geen gedoe, laat mij en laat die ander maar.' Inderdaad kan geduld op deze manier ontaarden. Maar dat is niet de bedoeling van geduld zoals ik die hierboven omschreven heb. Geduld kan ermee samengaan dat je iemand hardhandig terechtwijst, om zo een grens te stellen en structuur aan te brengen.

Nog een tegenwerping: is geduld niet een teken van onverschilligheid: 'Het kan mij allemaal niks schelen. Ik wil zelf weten wat ik doe en laat ook de ander maar weten wat die doet.' Het is waar, geduld kan op deze manier misbruikt worden. Maar wat mij betreft kan geduld ermee samengaan dat je je met hartstocht verzet tegen inhumane optreden waarbij aan iemand geen recht wordt gedaan.

Met andere woorden: kracht en betrokkenheid zijn niet strijdig met geduld. Maar wie geduldig wil zijn kiest ervoor om niet het onderste uit de kan te halen maar om de dingen te laten gaan. Je gunt jezelf en de ander de tijd, je wacht af, je geeft jezelf en de ander telkens een nieuwe kans.

Deze opstelling is niet vanzelfsprekend want je moet jezelf soms flink aanpakken om geduld op te brengen. Evengoed is die opstelling haalbaar. Want geduld heeft alles te maken met vertrouwen. Wij hebben niet de mogelijkheid om het kromme recht te buigen (verg. Pred.7:13); het lukt óns niet op weg te gaan naar het paradijs. Gelukkig is God er. Hoe ongemerkt ook voor ons, Hij is geduldig met zijn plannen bezig (verg. Pred.3:11). Dingen mogen nog zo krom zijn, op de een of andere manier maakt God ze dienstbaar aan zijn doel. In vertrouwen daarop kunnen ook wij geduldig zijn.

Gesprekspunten

- 1 God krijgt vaak de schuld van alle ellende in de wereld. Wat valt daarvan te zeggen?
- 2 God is uit op onze redding, want Hij is liefde. Waaruit blijkt dat gezien alle ellende? Zie 1Joh.4:9-10.
- 3 Voor ons gevoel lijkt Gods geduld eindeloos te duren. Wat zegt Petrus daarover, zie 2 Petr.3:4-8?
- 4 Wat kun je tegen iemand zeggen die om z'n falen kwaad is op zichzelf of zich schuldig voelt?
- 5 Stelling: 'Beter iets dan niets'. Hoe bruikbaar vind je dit bij de opvoeding en in de kerk?

19 Matigheid en genietvaardigheid

Gal.5:22-23: De vrucht van de Geest is liefde....zelfbeheersing (of: matigheid)....

In dit hoofdstuk gebruik ik een nieuw-bedacht woord: genietvaardigheid. Net als in bestaande samengestelde woorden als dienstvaardigheid, hulpvaardigheid of strijdvaardigheid geeft het woorddeel 'vaardigheid' aan dat je iets kunt, ergens bedreven in bent én dat je iets graag wilt, ergens toe bereid bent. Beide aspecten komen in dit hoofdstuk aan de orde.

De tweede term in dit hoofdstuk is matigheid. Die term heeft vaak een negatieve associatie, als zou je als christen moeten afzien van prettige dingen. Inderdaad zijn er tijden geweest in de kerkgeschiedenis dat genieten taboe was en mensen voor lijden kozen. Op deze manier lijkt matigheid hen in de kaart te spelen die denken dat je als christen niks mag.

Dit vind ik een foute benadering van matigheid. Matigheid kun je zien als een middel om juist beter te kunnen genieten. Daarom heeft dit hoofdstuk twee thema's: matigheid en genietvaardigheid.

19.1 Alle ruimte voor genietvaardigheid

Niet iedereen is in staat te genieten. De oorzaak hiervan kan zijn dat iemand in z'n jeugd allerlei ellende heeft ondervonden waardoor diens vermogen tot genieten is aangetast. Ook in het heden kan iemands verdriet dominant zijn waardoor het gewoon niet lukt blij te zijn met de dingen. Daarnaast is mogelijk dat iemand in z'n godsdienstige opvoeding zo sterk met 'de ernst des levens' is grootgebracht dat genieten buiten diens horizon is geraakt.

Het is niet moeilijk vanuit de Bijbel tegengas te geven. Blijkens diverse teksten hebben we alle ruimte om te genieten van wat God ons geeft. Fundamenteel is een uitspraak van de apostel Paulus waarin hij felle kritiek geeft op 'huichelachtige leugenaars'

'die het huwelijk verbieden en dwingen tot onthouding van voedsel dat God geschapen heeft om door de gelovigen, die de waarheid kennen, onder dankzegging te worden gegeten. Alles wat God geschapen heeft is goed. Niets hoeft te worden verworpen als het onder dank wordt aangenomen, want het wordt geheiligd door het woord van God en door het gebed.' (1 Tim.4:3-5; zie ook 11.1).

Dit stemt overeen met de herhaalde oproep in Prediker om te genieten van eten en drinken, bijv.:

'Het is (...) goed en weldadig voor een mens wanneer hij zich aan eten en drinken tegoed doet, en geniet van alles wat hij heeft verworven. Daar zwoegt hij voor onder de zon gedurende het luttel aantal levensdagen dat hij van God gekregen heeft; dat is wat hem is toebedeeld. Wanneer een mens geniet van rijkdom en bezit, wanneer hem dat door God wordt toegestaan als zijn rechtmatig deel en hij zich verheugt in alles wat hij moeizaam heeft verworven, is dat een geschenk van God. Dan piekert hij tenminste niet zo veel over het luttel aantal dagen van zijn leven, maar gaat hij van ganser harte op in de vreugde die God hem toebedeelt.' (5:17-19)

Het mooie van Prediker is dat hij tegelijk onder ogen ziet dat het leven vaak zwaar is. Z'n aansporing tot genieten is dus geen oppervlakkig 'pluk de dag'. Hij weet wat er gaande is in ons bestaan, maar juist daarom stimuleert hij ons om gebruik te maken van de mogelijkheden die God ons biedt.

Doordat zowel Paulus als Prediker hun benadering nadrukkelijk met God als de bron van alles verbinden, krijgt het genieten diepgang: als we genieten met dank aan God, geven we Hem de eer die Hem als Schepper van alles toekomt.

Tegen deze achtergrond kunnen we het begrijpen dat Christus zijn publieke optreden is begonnen op een bruiloft te Kana. Daar heeft Hij water in wijn veranderd, waardoor Hij het bereikte dat het bruiloftsfeest vrolijk voortgezet kon worden (Joh.2:1-11). Verder vertellen de Evangeliën verschillende keren dat Christus aan een feestmaaltijd deelnam. Ook had Hij het in gelijkenissen herhaaldelijk over maaltijden. Voor Christus leefde het dat van het goede van het leven genoten kan worden. En waarom? Omdat zijn hemelse Vader als Schepper de oorsprong van al dat goede is.

Deze bijbelse gegevens maken duidelijk dat we van God mógen genieten. Wie dat erkent wíl ook genieten. En wie weet helpt hem dit dat hij langzaam ook kán genieten, in het geval dat hij last heeft van onmacht tot genieten. Door wat de Bijbel aanreikt kunnen we dus gaan groeien in genietvaardigheid.

19.2 Matigheid als uiting van onafhankelijkheid

Helaas moet er meer over genieten gezegd worden. We leven namelijk niet meer in een zondeloze wereld. Daardoor lopen we het risico dat onze genietvaardigheid ontaardt in genotzucht. Dan zijn we tomeloos in ons genieten, zonder dat we qua normen of kwantiteit grenzen accepteren. Het gevolg van tomeloosheid is dat het ontspannen genieten dat voldoening geeft voorbij is. Daarom is matigheid zo belangrijk want die is hét middel om tegen te gaan dat het goede genieten verziekt.

Afhankelijkheid

Wat vaak fout gaat in het genieten is dat we ons afhankelijk maken van onze begeerte. In Prediker 6:9 wordt dat aangeduid als 'het jagen van de begeerte' (NBG 1951); NBV21 vertaalt met: 'het grijpen naar iets onbereikbaars'. In dat geval wil je altijd maar meer; nooit heb je genoeg. De één is constant op jacht naar seksuele ervaringen met wisselende partners; de ander haakt naar rijkdom, waarom hij zich telkens bonussen laat toekennen; een derde is rusteloos bezig met het uitbreiden van z'n verzameling; voor een vierde is lekker eten of alcohol nuttigen z'n lust en z'n leven.

Wie zich zo aan het genieten overgeven zijn in feite slááf geworden van hun begeerte. Ze willen steeds weer en steeds meer, zonder dat het hun ooit lukt tevredenheid te bereiken. Wat hier nog bij komt is dat dit genieten ten koste gaat van de omgeving: je verlaagt je medemens zomaar tot een object waarvan je profiteert of je ziet er geen been in het milieu uit te buiten.

Dit alles heeft ernstige gevolgen. Door je afhankelijkheid van de begeerte laat je het gebeuren dat de dingen in gaan staan tussen jou en God. Ze worden tot afgoden, en dan geldt: wij bezitten die dingen niet meer maar wij worden erdoor bezeten. In dat geval kun je niet meer van wettig genieten spreken. Met al je gedrevenheid om aan je trekken te komen word je beheerst door je hang naar genot. Je zegt wel dat je in dit alles je eigen baas bent, maar in feite is de zonde de baas over je geworden (verg. Rom.6:12-13a).

Deze afhankelijkheid van je begeerte hangt ermee samen dat je je opgesloten hebt in het heden. Door de secularisatie is het geloof aan een grootse toekomst verdwenen. Dat betekent dat je niet meer uitziet naar de tijd van allesomvattende vrede en vreugde, de tijd dat we dank zij Gods vergevende liefde helemaal tot ons recht zullen komen. Zonder dit geloof ga je ervan uit dat ons leven eindigt met de dood. Als je wil genieten, moet je er dan ook voor zorgen dat het hier en nu gebeurt, want dat is je enige kans: 'Je leeft maar één keer.' Daarbij sluit de oproep aan die al in Jes.22:13 staat en door Paulus in 1 Kor.15:32 is aangehaald: 'Laten we eten en drinken, want morgen sterven we.' Hierbij past een eisende mentaliteit: 'Ik wil het allemaal en ik wil het nu'. Wachten is er niet meer bij, met als resultaat dat mensen zich aan van alles te buiten gaan, waarbij ze zich nog al eens in de schulden steken.

Onafhankelijkheid

Tegen deze achtergrond is de bijbelse oproep tot matigheid ter zake. Maar je kunt die alleen realiseren als je je jagende begeerte stopt. Het is lastig hierin verandering aan te brengen. Dat is alleen mogelijk als je gericht bent op Christus. Hij heeft voor ons een hoge prijs betaald: zijn bloed. Daarom is Hij onze Heer en meester. Dat kan ons motiveren om de strijd aan te gaan tegen onze afhankelijkheid van onze begeerte.

Daar komt bij: verbonden met Christus zijn we in ons element. Ons is het voorrecht verleend geliefd kind te zijn van onze hemelse Vader. Genietend van de goddelijke liefde kunnen we het opbrengen gehoor te geven aan Paulus' aansporing om ons door niets te laten beheersen (1 Kor.6:12). Daardoor wordt ons genieten anders. We genieten dan namelijk niet meer omdat het van onszelf door innerlijke aandrang per se móet. Eventueel kunnen we er zelfs probleemloos van afzien.

Al is het met vallen en opstaan, door de binding aan Christus lukt het ons grenzen te stellen aan ons genieten: je hebt respect voor normen, want je weigert je door het kwaad te laten leiden; je hebt respect voor de naaste, want je wilt niet ten koste van de ander bezig zijn; je hebt respect voor je financiële marges, want je wilt niet meer uitgeven dan volgens je bankrekening kan; je hebt ten slotte respect voor het milieu, want je voelt je verantwoordelijk voor de generaties na je.

Op deze manier is matigheid geen zurige actie. Wel ben je heel bewust bezig, omdat je onafhankelijk wil zijn van alles wat jou zou kunnen knechten. Dat geeft je genieten diepgang en voldoening.

De gerichtheid op Christus betekent eveneens dat we onafhankelijk zijn van het heden, want we hebben toekomst. We zijn op weg naar een leven in Gods directe nabijheid, naar een tijd waar we niks meer te wensen over hebben. Met dat in het vooruitzicht hoeven we niet mateloos bezig te zijn en nu al aan onze trekken te komen. Ook is het niet erg meer om kansen onbenut te laten. We kunnen het aanvaarden dat ons genieten vaak maar beperkt is, want onze tijd komt nog wel: op de nieuwe aarde.

19.3 Matigheid als uiting van geborgenheid

Compensatiedrang

Soms kan het genieten voor mensen de functie hebben van compensatie: ze lijden onder een gemis in hun leven en proberen dit goed te maken door te genieten. Meestal wordt hier niet welbewust en vrij voor gekozen. Hun genieten komt voort uit een haast niet te stuiten innerlijke drang, die gevoed wordt door een onbewust gevoel van onvrede of zelfs van leegte. Ik geef hiervan twee voorbeelden:

Het kan zijn dat je onlust hebt over je huwelijk of je baan. Dat kan de fleur uit je leven wegnemen, zodat je geen aardigheid meer hebt in de dingen. Dat kan uitmonden in een chronisch gevoel van neerslachtigheid, waarbij een floers ligt over alles. Maar mensen houden niet van innerlijke pijn en proberen die haast automatisch te verdringen. Een bruikbare methode lijkt dat je probeert aan je ellende voorbij te leven, bijvoorbeeld door hartstochtelijk genot te zoeken.

Het komt eveneens voor dat mensen last hebben van hun levensgeschiedenis. Zo is bij veel kinderen onvoldoende voldaan aan hun basisbehoeften, zoals: aandacht, warmte, respect, veiligheid, kortom: liefde. Als ze die liefde niet genoeg gekregen hebben, kunnen ze als volwassene last hebben van wat wel bodemloosheid wordt genoemd. Ze ervaren een innerlijke leegte. Onvermijdelijk gaan ze dan als volwassene alles op alles zetten om die leegte te vullen, vaak door het ultieme genot na te jagen.

In beide gevallen is als verborgen motief werkzaam: 'Als ik nou maar dit of dat krijg, is het geluk daar!' Maar altijd kom je met lege handen te staan; de leegte-in-jou blijft bodemloos. Hierbij past het bekende gezegde: 'Het bezit van de zaak is het einde van het vermaak.' Je kunt jezelf nog zo opjagen om het geluk achter de horizon te zoeken, nooit zul je het vinden. Innerlijke rust is er niet bij. je onlust over je huwelijk of je baan, je gemis van vroeger blijven zich telkens weer aandienen.

Geborgenheid

Maar wat werkt wel? Hoe kan de mogelijke leegte in je leven gevuld worden, hoe kun je innerlijk grond onder de voeten krijgen? Daar is maar één afdoende antwoord op: door je op God te richten. Niet voor niets schreef Augustinus in z'n Belijdenissen (I,1 in Boek I): 'Rusteloos blijft ons hart totdat het z'n rust vindt in U.' Hiermee sloot hij aan bij de Psalmen. Twee citaten:

Ps.73:25-26: 'Wie buiten U heb ik in de hemel? Naast U wens ik geen ander op aarde. Al bezwijkt mijn hart en vergaat mijn lichaam, de rots van mijn bestaan, al wat ik heb, is God, nu en altijd.'

Ps.23:1: 'De HEER is mijn herder, het ontbreekt mij aan niets.'

Waarom doet de dichter zulke sterke uitspraken over God? Omdat God geen abstract superwezen is dat ergens ver weg troont, zonder enige verbinding met ons. Hij is de Schepper, de bron van alles; Hij is ook degene die deze werkelijkheid nog altijd draagt en bestuurt. Daarnaast is Hij door Christus onze Vader. Hij is met liefde bij ons betrokken. De band met Hem garandeert ons dat er bij Hem vergeving is, dat Hij ons onder zijn hoede heeft en dat Hij ons meeneemt naar zijn nieuwe wereld.

Als kinderen van deze God mogen we ons bij Hem geborgen weten. Het kan zijn dat vroeger niet volstaan is aan onze basisbehoeften als kind en ook dat vandaag Gods geschenken - dierbare zaken zoals gezondheid, veiligheid en bezittingen - grotendeels zijn weggefallen. Zelfs dan zijn we er niet verloren aan toe, want dan rest ons nog altijd God met zijn liefde. Vandaar dat de dichter in die beide psalmen verklaart dat God alles is voor hem en dat het hem met God aan niets ontbreekt. De profeet Habakuk heeft het zo gezegd (3:17-18):

Al zal de vijgenboom niet bloeien,
al zal de wijnstok niets voortbrengen,
al zal de oogst van de olijfbom tegenvallen,
al zal er geen koren op de akkers staan,
al zal er geen schaap meer in de kooien zijn
en geen rund meer binnen de omheining -
toch zal ik juichen voor de HEER, jubelen voor de God die mij redt.

Vanuit deze geborgenheid bij God zijn wij in staat het negatieve in ons leven onder ogen te zien, zonder dat dit onze compensatiedrang activeert.

We aanvaarden het verdriet over het gemis in ons huwelijk of de onvrede over het teleurstellende van onze baan. We laten ons daardoor niet meer beheersen. Verbonden met God hebben we er geen onstuitbare behoefte meer aan om alsnog zo veel mogelijk aan onze trekken te komen.

Ook aanvaarden we het dat we onze jeugd niet meer kunnen overdoen en niet alsnog kunnen krijgen wat we vroeger gemist hebben. We zetten ons er niet meer voor in die oude leegte op onze manier te vullen. We zoeken de vervulling van ons leven bij God. Verbonden met Hem weten we ons rijk.

Daarmee is de onlust over ons huwelijk of baan niet zo maar weg. Ook kan het telkens pijnlijk bovenkomen hoe onze levensgeschiedenis niet ideaal was. Maar door onze geborgenheid bij God activeert dat negatieve niet meer onze drang om als compensatie tomeloos te genieten, met alle afhankelijkheid van dien. Matigheid wordt het kenmerk van ons genieten. Waarom zouden we er onverzadigbaar op uit zijn het onderste uit de kan te krijgen, nu we met God het meest fundamentele hebben gekregen?

19.4 Matigheid en genietvaardigheid

Door matig te zijn laten we het zien dat we onafhankelijk zijn van onze begeerte, niet opgesloten zijn in ons heden en geen aandrang hebben te compenseren. Gericht op Christus en geborgen bij God zijn we bevrijd van ongeremdheid bij het genieten. Door deze matigheid realiseren we een ontspannen genieten en ervaren we daarbij voldoening. Ook zien we niet alleen de dingen zelf, maar daarin of daarachter zien we God als royale Gever; we zien zijn grootheid, zijn macht. Enkele voorbeelden:

Je zit met z'n allen aan tafel en je hebt het gezellig. Dat is mooi, maar tegelijk kan dat jou tot lof op God brengen, want Hij is het die de mensen overvloed aan eten en vrolijkheid geeft (Hand.14:17).

Je gebruikt je computer. Dan kun je ervan onder de indruk komen hoe mensen zo iets hebben kunnen bedenken en maken, maar tegelijk erken je dat het God is die mensen zo iets heeft laten ontwikkelen.

Dit verder kijken is evengoed van toepassing op het kleine zoals het spel van licht en beweging in stromend water. Eveneens daarin ontmoet je de Schepper.

Zo kunnen we op allerlei manier geraakt worden: allereerst door de dingen zelf, maar nog eens extra hierdoor dat we via die dingen een indirecte ontmoeting hebben met onze hemelse Vader.

Daarmee genieten we een voorproef van het nieuwe paradijs. Dan zullen we oog in oog komen te staan met onze goddelijke Vader. Maar in zijn goedheid geeft God ons soms hier al een glimp van Hem.

Door dit alles kan duidelijk zijn: matigheid zet geen rem op ons genieten. Wel bevrijdt die ons van de het destructieve jagen van de begeerte, maar juist daardoor kunnen we ontspannen genieten, intenser, vol voldoening. In het verlengde van deze genietvaardigheid wacht ons de eeuwige vreugde.

Gesprekspunten

- 1 Stelling: 'Gezien alle ellende in de wereld mag je niet meer voluit genieten.' Wat vind je hiervan?
- 2 Hoe kun je het op het spoor komen dat jij last hebt van het jagen van de begeerte?
- 3 Stelling: 'Elke dag vlees eten kun je als christen niet maken.' Wat valt hiervan te zeggen?
- 4 Christenen hebben de gewoonte rond het eten te bidden. Wat is het nut van deze gewoonte?
- 5 Stelling: 'Als je God je Vader is, heb je verder niks meer nodig.' Wat valt hiervan te zeggen?